

Albert Martens
DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE
(1793-1993)
BOUW EN INRICHTING

Uitgegeven door de heemkundige kring
HET LAND VAN NEVELE
Nevele 1993

Albert Martens

DE SINT-PETRUS- EN PAULUSKERK TE HANSBEKE
(1793-1993)

BOUW EN INRICHTING

De doopselkerk, de kerk van het begin,
van brood en wijn voor alle huisgenoten,
de bruiloftskerk, de rouwkerk voor de doden,
wij gaan met haar een tijd van toekomst in.

Anton van Wilderode

2. Panorama vanuit W (1992)

De hartslag van de klok luidt uit de toren
voor wie haar wakkere wekroep willen horen
uur en getijden van ons kort bestaan,
al wat wij vieren mochten of verloren
tussen geboren worden én herboren
zegt zij intens de dorpelingen aan.

Anton van Wilderode

3. Pastorie en kerk vanuit Z (1989)

TEN GELEIDE

Hoog in de lucht priemt de fantasierijke torenspits van de Sint-Petrus- en Pauluskerk van Hansbeke (afb. 1, 2, 3).

Voor de gehaaste autobestuurder op de snelweg is zij een herkenbare baak in het zacht golvende landschap, de treinreiziger in het nauwe coupé ondergaat haar indrukwekkende nabijheid en aan degenen, die derwaarts komen, wijst zij de veilige weg naar het hart van het dorp.

In tegenstelling met kerken in aangrenzende parochies, zoals de Sint-Radegondekerk van Merendree, de H.Kruiskerk van Lotenhulle en de Sint-Mauritiuskerk van Nevele die reminiscenties bezitten uit de Romaanse bouwperiode, dateert de huidige kerk van Hansbeke uit een vrij recent verleden. Het laat-middeleeuwse bedehuis werd immers, met uitzondering van de toren, in 1790 gesloopt. De kerk werd in 1790-1793 heropgebouwd, in 1793 ingezegend, naderhand vergroot, hersteld en verfraaid.

Dit boek, dat terloops verwijst naar het ontstaan van de parochie, behandelt uitvoerig de bouwgeschiedenis van de heropgebouwde kerk, gereconstrueerd aan de hand van her en der verspreid archiefmateriaal. Ook inrichting en verfraaiing van de kerk, die parallel liepen met de bouw, komen herhaaldelijk aan bod.

Als toemaatje volgen beknopte biografieën van pastoors, onderpastoors en Hansbeekse geroepenen, evenals naamlijsten van kerkmeesters en kerkdienaars.

Hoewel de parochiale geschiedenis buiten het bestek van deze studie blijft, worden tenslotte toch enkele groepen en hoogtepunten uit het parochiale leven belicht in een galerij van oude gelegenheidsfoto's.

ONTSTAAN VAN DE PAROCHIE HANSBEKE

Eerste christianisatie in de streek van Gent

De H. Amandus, geboren in Aquitanië (Frankrijk), vertrok als benedictijnermonnik naar Rome, werd er bisschop gewijd, en begon vandaar aan zijn apostolische tochten.

Omstreeks 630-640 predikte hij het Evangelie te Gent. Hij richtte er een kerk op, toegewijd aan de H. Petrus, waarrond later de abdij van Sint-Baafs uitgebouwd werd. Nadien ontstond de Sint-Pietersabdij op de Blandijnberg. Vanuit deze kloostergemeenschappen startte de christianisatie van de streek rondom Gent (1).

Streekontginning en kerstening ontwikkelden zich praktisch gelijktijdig. Nederzettingen ontstonden naargelang van plaatselijke omstandigheden zoals o.a. de toegankelijkheid, de bewoonbaarheid en de ontginningsmogelijkheden van de regio. En nadat mensen zich ergens definitief hadden gevestigd om er de woeste gronden te ontginnen, trokken predikers er op af om hen tot het christendom te bekeren.

De oudste vermeldingen van bewoningskernen in Zuid-Meetjesland, waartoe Hansbeke gerekend wordt, dateren meestal pas uit de 10e eeuw. Toch zou er reeds in het midden van de 8e eeuw te Merendree een parochiekerk gestaan hebben. De ouders van Sint-Gerolf, die in 748 te Drongen vermoord werd, lieten hun zoon begraven in de Sint-Radegondekerk van Merendree (2). Dit bedehuis werd opgericht voor de horigen in *villa Merendree*. Te Mariakerke stond er in het begin van de 9e eeuw een villakerk, gebouwd ten behoeve van de laters van het domein "Meron". De kerk van Vinderhoute, vermeld in 966, vond haar oorsprong in de *villa Vindrehoult*. Ze behoorde toe aan de Sint-Baafsabdij te Gent, evenals de kerk van Evergem. Ook de Sint-Martinuskerken te Zomergem en te Lovendegem werden wellicht in de 10e eeuw opgericht (3).

De dorpskernen van deze oudste parochies in Zuid-Meetjesland liggen/lagen inderdaad langs prehistorische waterlopen: Merendree vlakbij de *Neerkale of Poeke*, Evergem, Vinderhoute, Lovendegem en Zomergem dichtbij de *Hoogkale of Dorma*, twee voor de tijd van toen belangrijke en met schuities

bevaarbare riviertjes die de toegankelijkheid van de aanpalende contreien vergemakkelijkten.

Ontstaan van de parochie

De parochie Hansbeke is een bisschoppelijke stichting.

In de tweede helft van het eerste millennium was onze streek ingedeeld bij het bisdom Doornik, verenigd op het einde van de 6e eeuw in een personele unie met het bisdom Noyon. De diocesane grenzen bleven in de eerste helft van het tweede millennium praktisch ongewijzigd. Wel kwam in 1142-46 het bisdom Doornik los van het bisdom Noyon en verkreeg een eigen bisschop (4).

Het was Symon, bisschop van het geünieerde bisdom Noyon-Doornik, die de parochienaam Ansbeke voor het eerst vernoemde in een oorkonde van 7 maart 1145 (5). Volgens deze oorkonde (6) (zie bijlage 1) schonk hij *de kerk van Nevele* met het *altaar van Hansbeke* (7) aan Goswijn, abt van de Premonstratenzerabdij van Drongen (8).

Zijn opvolger in het opgesplitste bisdom Doornik, bisschop Anselmus, vermeldde op zijn beurt in een oorkonde van 15 juli 1147 (9) dat de Norbertijnerabdij bepaalde kerkelijke rechten te Hansbeke bezat (10) (zie bijlage 2).

Nog in hetzelfde jaar bevestigde paus Eugenius III (1145-1153), in een oorkonde van 29 juli 1147 (11) aan abt Goswijn, dat o.a. het *altare de Hansbeka* tot het bezit van de abdij behoort (zie bijlage 3). Op 27 januari 1155 werd dit door paus Adrianus V (1154-1159) herhaald (12) (zie bijlage 4).

Enkele jaren later deelde Geraldus, bisschop van Doornik, in een oorkonde van 1 mei 1160 (13) eveneens mede dat hij het altaar met alle bijhorende zaken (*altare de Ansbeke cum omnibus appertinentiis suis*) schenkt aan Johannes (van Melle), abt te Drongen, zijn medebroeders en opvolgers (14) (zie bijlage 5).

Volgens R. Moelaert (15) mag men aannemen dat in 1145 alleen het altaar, *het meer geestelijk aspect van de ecclesia* aan de O.L. Vrouwabdij van Drongen geschonken werd. De abdij was dus aanvankelijk de begever van de kerk, de

collator, die het patroonschap over de kerk bezat. Aan het bezit van het altaar was (immers) het recht verbonden om een priester voor te stellen die dan door de bisschop als pastoor kon benoemd worden. Vrijwel steeds werd een eigen monnik, een premonstratenzer, aangesteld. In zijn pastoorslijst van Hansbeke (16) vermeldt E.H.Frans Michem een zekere Balduinus als bedienaar van de kerk in 1150.

In 1160 bekam de abdij dan *het meer tijdelijk aspect van de ecclesia*, dat tot dan toe in handen gebleven was van de *persona*, de persoon welke de kerk met haar inkomsten bezat (en veelal geen geestelijke was). Deze *persona* kan Hugo van Rietmeersch geweest zijn, die in de oorkonde van bisschop Geraldus vernoemd wordt. Het meer tijdelijk aspect van de kerk bestond uit de dotatiegoederen en hun inkomsten, de giften van de gelovigen en wellicht ook nog uit een deel van de grote tiende of graantiende, d.i. een (kerkelijke) belasting op de graanvruchten (17).

Uitgaande van al deze oorkonden tenslotte is het waarschijnlijk dat het eerste kerkje te Hansbeke in de loop van het tweede kwart van de 12e eeuw gebouwd werd, in de nabijheid van de *Hamse beke* (18).

Afbakening van de parochie

Ongeveer een eeuw later, in september 1242, ondernam Walter de Marvis, bisschop van Doornik, een rondreis (te paard!) langs de rand van het uitgestrekte Bulskampveld met het doel de grenzen van sommige parochies vast te leggen (19).

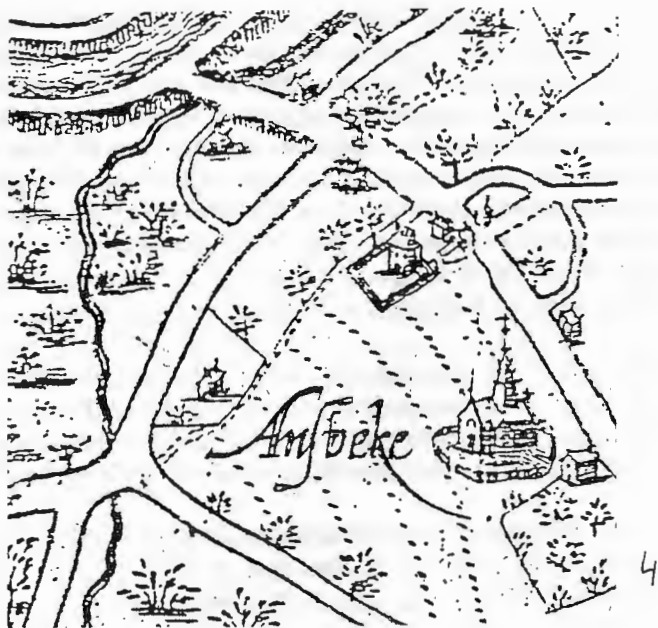
In de omgeving van Hansbeke ging de tocht langs een bron (beek), genoemd *Cromeke*, en vervolgens in noordelijke richting, over *Yarwincle* naar *Karscot*.

De in het reisverslag vernoemde plaatsnamen zijn door de scribent soms zodanig verbasterd dat ze praktisch onherkenbaar geworden zijn. Volgens L.Stockman (20) lag er op de wijk *Cromeke* te Bellem inderdaad een moeren turfgebied waarin de Schuurveldse beek uitmondde en vanwaar er ook een beek stroomde naar het gehucht Hamme te Hansbeke. *Yarwincle* is een tot nog toe onbekende toponiem. A.Verhoustraete (21) vereenzelvigt *Karscot* met de Karmhoek, een wijk van Hansbeke gelegen op de grens met Bellem langs de

oude heerweg van Gent naar Brugge. Zoals L.Stockman opmerkt (22) kan men in *Karscot* echter veeleer *Catschoot* herkennen, een toponiem dat o.a. in het Xe penningkohier van Hansbeke, daterend van 1575, meermalen vernoemd wordt (23). Volgens de *figurative caerte* van Hansbeke, opgemaakt anno 1700 door Joos De Deken senior, liggen *de catschooten* (aaneengesloten percelen zaailand) ten noorden van *den brugschen heirwegh ofte carmhouckstraete* tussen de *vissenhaeghegracht* en het *catschootstraetjen*. Het *catschootstraetjen* verbindt de *carmhouckstraete* met de *kippendonckstraete* (24). Hoe dan ook de Karmhoek en de Catschooten liggen in dezelfde uithoek van Hansbeke, in het grensgebied met Bellem.

Op *Karscot* merkte de bisschop een abeel met een kruis als grenspunt tussen de parochies Bellem en Hansbeke. Vanuit *Karscot* trok hij een rechte lijn naar de kerktoren van Zomergem. Het snijpunt van deze lijn met het tracé van de *Dorma* (25) werd het grenspunt tussen de parochies Hansbeke en Zomergem.

Bisschop de Marvis bepaalde dus een westelijk en een noordelijk grenspunt van de parochie. De rechte lijn tussen deze grenspunten (min of meer samenvallend met een waterloop, *de Bellebeke*) vormde de grens Hansbeke-Bellem, de *Dorma* de grens tussen Hansbeke en Zomergem. Zodoende kwam de bisschop vanuit de wijk *Cromeke* (over *Yarwincle*) naar *Catschoot* op het grondgebied van Hansbeke en verliet de parochie langs (het latere) *Hansbekeveer*. Mogelijk liep de gevolgde route langs het *Catschootstraatje*, kruiselings over de *Kippendonckstraat* en de huidige *Warandestraat*, langs een voetweg naar het *Leenstraatje* dat nabij het kanaal op de huidige *Vaartstraat* uitkomt, mogelijk volgde het gezelschap gewoon het tracé van de *Bellebeke*.

BOUWGESCHIEDENIS VAN DE HUIDIGE KERK

PASTORAAT JAN VAN BAETEN (1761-1805)

Situering in de tijd

De bouwgeschiedenis van de huidige Sint-Petrus- en Pauluskerk vangt aan in het laatste decennium van de 18e eeuw.

Vlaanderen maakte toen deel uit van de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks bewind. De talrijke hervormingen van keizer Jozef II (1780-1790) misnoegden het volk. Op 24 oktober 1789 barstte de Brabantse Omwenteling los. De onafhankelijkheid van de *Vereenigde Staten van België* werd geproclameerd. Maar reeds op 10 december 1790 waren de gehele Zuidelijke Nederlanden door de Oostenrijkers heroverd.

In 1792 brak de Franse Revolutie uit. Op 20 april 1792 verklaarde Frankrijk de oorlog aan Oostenrijk. Op 21 september daaropvolgend werd de Franse Republiek uitgeroepen. De Franse Revolutionairen vielen onze gewesten binnen en versloegen de Oostenrijkers bij Jemappes op 6 november 1792. Het decreet van 15 december 1792 stelde ons land onder voorlopige voogdij van de Franse Republiek. Na een nederlaag bij Neerwinden op 18 maart 1793 werden de Fransen teruggedreven.

Het Franse leger behaalde uiteindelijk de definitieve overwinning op de Oostenrijkers nabij Fleurus op 26 juni 1794, waardoor een einde kwam aan de Oostenrijkse Nederlanden. Ons land werd op 1 oktober 1795 bij Frankrijk ingelijfd (26). Er volgde een moeilijke tijd.

Een en ander uit deze bewogen periode heeft zijn weerslag gehad op de bouw en de voltooiing van de nieuwe kerk te Hansbeke.

De oude kerk

Een summiere schets van de oude kerk, anno 1615, komt voor op de topografische kaart van de Gentse cartograaf J. Horenbault (afb. 4). Men herkent de pastorie, het kerkschip, de vieringtoren en ten noorden ervan het omwalde kasteel (met aanpalend neerhof) waarvan de ruïnes in 1766-1767 gesloopt werden.

4. Uittreksel van de Horenbault-kaart (1615)

5. Schets van de kerk (Roelandts 1660)

Een naïeve tekening van de kerk door landmeter Roelandts dateert van 1660 (afb. 5).

Op de *caerte figurative* van Hansbeke, opgemaakt in 1700 door Joos De Deken sr en aangevuld in 1744 door zijn zoon Joos De Deken jr, beiden beëdigde landmeters, worden woningen en stallingen op een uniforme wijze weergegeven (24). Merkwaardig nochtans is de realistische voorstelling van de parochiekerk. Dank zij het geslaagde perspectief zijn de verschillende delen en de hoofdkenmerken van het laat-middeleeuwse kerkgebouw duidelijk te herkennen (afb. 6).

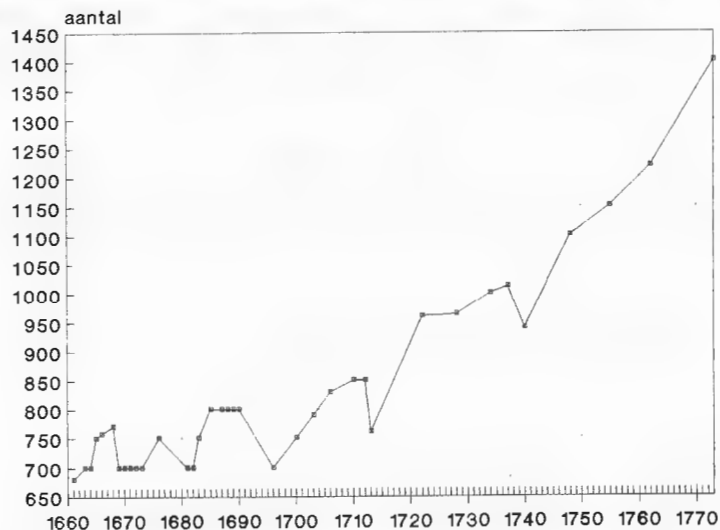
De kerk stond op het perceel nr. 218, ter grootte van 200 roeden, langs de westzijde van de (dorps)straat in het beloop van *Kercke en Voorde*. De pastorie bevond zich ten zuiden van de kerk, op het perceel nr. 220. Ten westen van de kerk vervoegden zich enkele kerkwegels, komende uit verschillende richtingen. Het huis op het perceel nr. 219 langs de kerkweg was de kosterij.

De (lengteas van de) kerk was nagenoeg oost-west georiënteerd. Men onderscheidt een hoofdbeuk met vierkante vieringtoren, en een laterale zuidbeuk met dwarse aanbouw onder lessenaarsdak (doopkapel?).

Volgens de *status ecclesiae* van 1672 (27) had de kerk drie altaren, een hoofdaltaar en twee zijaltaren, hetgeen voor een plattelandskerk normaliter wijst op een driebeukig kerkschip. Een noordelijke zijbeuk werd nochtans door de landmeter(s) niet getekend. Een vierde altaar bevond zich tevoren in de door de Hervormers vernielde doopkapel.

De vieringtoren, waarvan de galmgaten in zuid- en westopstand zichtbaar zijn, had een tentvormig dak. De torenspits droeg een kruis.

Afzonderlijke zadeldaken bedekten hoofd- en zijbeuk. Op de nok van de hoofdbeuk stond aan beide uiteinden een kruis. Op de oostzijde zijn de polygonale absiden van het hoog- en zijkoor herkenbaar. De altaren in hoofdkoor en zijbeuk bevonden zich dus aan de oostkant van de kerk die aldus, overeenkomstig de christelijke symboliek, geoosterd was. Zo stond de priester bij het opdragen van het H.Misoffer met het aangezicht naar het oosten waar Christus op Golgotha Zijn leven gaf voor de verlossing van de

Grafiek L. De Ruycck

- Uittreksel van de kaart J. De Deken (1744)
- Communicanten te Hansbeke (1661-1773)

mensen. De oude kerk maakte geen uitzondering op de traditionele oriëntatie van de kerken.

De puntvormige westgevels, gestut door versneden steunberen, hadden een hoog kerkraam. Een zestal ramen verlichtten de laterale beuk en dwarse aanbouw.

De hoofdingang van de (geoosterde) kerk bevond zich (vanzelfsprekend) in de westgevel van de hoofdbeuk. Ook de zuidbeuk had een toegang, in de langsgewel ten westen van de aanbouw. De ontstane kerkwegels liepen uiteraard naar de westzijde van de kerk.

Het kerkhof was volledig ommuurd, zonder doorgangen aan de kant van de (dorps)straat. Vanaf deze straat liep overigens een wegel langs de noordelijke omheiningsmuur. Een ander pad kruiste het erf van de pastorie en richtte zich naar een doorgang in de zuidelijke kerkhofmuur. Een tweede doorgang, voor de kerkgangers komende langs de kerkwegels ten westen van de kerk, bevond zich in de westelijke ommuring.

Bouw van een nieuwe kerk (1790-1793)

Vele kerken in het Vlaamse land werden in het laatste kwart van de 18e eeuw verbouwd, vergroot of herbouwd, omdat ze bouwvallig waren of te klein voor de groeiende parochiegemeenschap.

Dit was ook het geval te Hansbeke.

In de tweede helft van de 17e eeuw schommelde het aantal communicanten er tussen 700 en 800, maar steeg vanaf het begin van de 18e eeuw gestadig, tot 1.400 in 1773 (28) (afb. 7).

De oude kerk, die stellig te klein was voor het verdubbelde aantal kerkgangers, verkeerde bovendien in een erbarmelijke staat. Toen een stormwind op 2 april 1780 een breed gat sloeg *in het ticheldack op den achterbuyc ter noordzijde van de kercke* bleek het beschadigde schaliedak, 14 voeten hoog en 39 voeten lang, met uitzondering van een gedeelte naast de toren, grotendeels onherstelbaar *ter causen van de rottigheyt der latten*. Op 24 januari 1781 stortte een luik van een torenvenster naar beneden en

beschadigde danig de oversteek van de torenspits. Intussen was de nog niet herstelde dakschade veel verslechterd. Als het regende konden in dat gedeelte van de kerk geen mensen staan. De houten druiplijst was er reeds volledig verrot en de kerkmuur geheel doorweekt, waardoor de bepleistering afviel (29).

Afbraak en heropbouw van het kerkschip

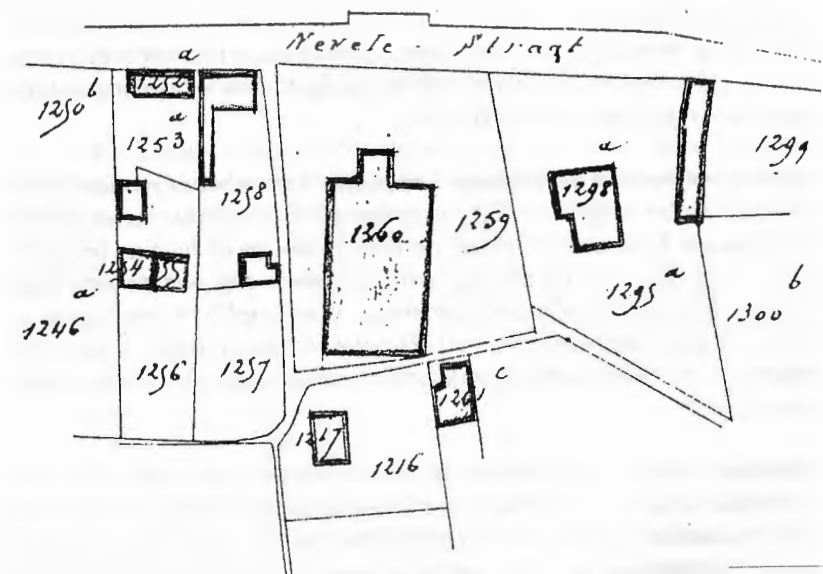
Belangrijke herstellings- of verbouwingswerken aan parochiekerken moesten in het Ancien Regime door de tiendheffers bekostigd worden.

De voornaamste tiendheffers te Hansbeke waren de O.L.Vrouwabdij van Drongen en het O.L.Vrouwkapittel van Doornik. Ze werden ongetwijfeld door de pastoor, kerkmeesters en wethouders, als plaatselijke *regierders der kercke goederen*, aangezocht zich over de te kleine en fel gehavende kerk te ontfermen.

Reeds bij een transactie van 17 juli 1784 tussen pastoor Jan Van Baeten en Jozef van de Woestijne, heer van de heerlijkheid Hansbeke, nopens *diversche preëminentien ende voorrechten in de kercke* hield men al rekening met een mogelijke vergroting van de kerk (30).

Men besloot evenwel tot het slopen van de oude kerk. Maar de robuuste toren zou niet worden afgebroken. Hij zou opnieuw deel uitmaken van het nieuwe kerkgebouw. Deze toren stond op dezelfde plaats als de huidige peerspits. Aldus was hij, op zichzelf beschouwd, veeleer een ondankbare vaste constructie op het beschikbare bouwterrein, waarmede bij het ontwerpen van de te bouwen kerk eerst en vooral rekening moest gehouden worden. Hij beperkte immers ten zeerste de vrije keuze van inplanting en opvatting van de nieuwe kerk.

Blijkbaar wenste men bovendien de bestaande toren (niet meer als vieringtoren maar) als geveltoren te incorporeren. Wegens onvoldoende ruimte tussen de oude toren en de (dorps)straat was het echter onmogelijk ten oosten van de toren een grote kerk te bouwen (zie afb. 8). De beschikbare grond aan de westkant van de toren bood integendeel voldoende armslag voor de bouw van een ruime kerk. Dientengevolge koos men, om bouwtechnische redenen, voor een oost-west gerichte kerk met een oostelijke geveltoren en

8. Uittreksel van de Popp-kaart (1864)
9. Kadastrale metingsschets (1862)

een hoogkoor aan de overkant, aan de westzijde, hetgeen weliswaar in tegenstrijd was met de traditionele oriëntatie van de kerken.

De bouwwerken, volgens ontwerp van de Gentse bouwmeester Frans Drieghe (31), werden toevertrouwd aan Cornelis Willems, handelaar in hout en meester-schrijnwerker te Drongen.

Nog op 10 februari 1790 werd in de kerk een plechtige mis opgedragen om *God te bedanken over de gelukkige staetsomwenteling* na de opstand van de Patriotten tegen keizer Jozef II. Op 20 februari vond een solemnele rouwdienst plaats als *erkenntenis aan hen, die voor 's lands vrijheid hun leven ten beste gegeven hadden*. In het midden van de kerk stond een grote katafalk. Een groep Gentse patriotten, die onder *het gelui der klokken en losbranden van het grof geschut* in optocht naar de kerk gingen, werden vergezeld door de Hansbeekse vrijwilligers aangevoerd door de kasteelheer Joseph van de Woestijne. En ook op 22 februari werd een plechtige mis gezongen ter ere van *O.L.Vrouw ten welcken eynde haer beeld, zeer kostelijk verciert, is uytgesteld geworden in het midden van den hoogen choor*. Na de eucharistieviering ging een processie met *het beeld van de heylige Maegd* rond het kerkhof (32).

De afbraakwerken aan de oude kerk zijn dan, vermoedelijk kort na deze plechtige kerkdiensten, in het voorjaar van 1790 aangevangen.

De eredienst kon wellicht in een nog niet gesloopt gedeelte van de kerk doorgaan tot aan de lente van 1791. Pieter Frans Laros, handelaar en herbergier in de "Koning van Spanje" aan Hansbekeveer, ontving op 10 april 1791 van de provisor van de abdij van Drongen 16.4.2 ponden groten voor het dekken van een kabaan en de daartoe verbruikte materialen (33). Aannemer Willems rekende 138.19.0 gulden aan voor *het timmeren van de cabaene* (34). Vermoedelijk werd in deze keet misgelezen na volledige afbraak van de kerk. Of werd het uitgebroken kerkmeubilair er in opgeborgen?

Volgens de voorwaarden van het bouwcontract kwam de afbraak (kareelsteen, e.a.) ten goede aan de aannemer als vergoeding voor het slopingswerk. Uitzondering werd nochtans gemaakt voor sommige selectieve afbraakmaterialen waarvoor hij een tegenwaarde in mindering bracht op de hem verschuldigde bouwsom. De overnameprijs bv. van 16.592

ponden oud ijzer bedroeg 1.451 guldens en 16 stuivers, hetzij aan een eenheidsprijs van 7 oorden per pond. De gezamenlijke prijs van het oud timmerhout, de uitgebroken arduin, de oude kerkvloer en de gerecupereerde glasramen beliep 948 guldens, 11 stuivers en 7 deniers (35).

De oude toren werd aan een grondige inspectie onderworpen. Teneinde zijn stabiliteit te verzekeren werden alle vastgestelde gebreken verholpen: oude barsten gestopt, uitgevallen metselwerk hersteld, afgebrokkeld metselwerk vervangen. Lieven Weymeersch, smid te Hansbeke, leverde voor 5.16.3 ponden groten *ijzeren roeden en haecken* die ter versterking van de toren ingemetseld werden (36).

De nieuwe bouwsteen (*dullemondschen steen* aan 18 schellingen en scheldesteen aan 20 schellingen per duizend) werd langs de Brugse vaart per schip aangevoerd. Jacob De Winter, koster te Hansbeke en vertrouwensman van de Drongense prior, regelde het transport van de loskaai aan Hansbekeveer naar het kerkplein, een eerste maal in januari 1790.

Toch kwamen de bouwwerken pas in de loop van het jaar goed op gang. Op 7 augustus 1790 overhandigde de provisor van de abdij van Drongen aan Anna Maria Deneve, echtgenote van Cornelis Willems, 350 ponden groten als eerste afrekening van de aannemingssom. Tijdelijke onderbrekingen van de overigens regelmatige uitbetalingen laten veronderstellen dat tijdens de wintermaanden 1790-1791, later ook in 1791-1792, niet gewerkt werd. De goddelijke diensten konden in ieder geval op kerstdag 1791 in (een toen reeds opgericht gedeelte van) de kerk plaatsvinden. De Gentse bisschop gaf immers op 23 december 1791 aan de pastoor de toelating om de mis te vieren in de nieuwgebouwde maar nog niet ingezegende of ingewijde kerk (37). De werken waren vermoedelijk voltooid vóór 14 december 1792 toen, volgens een notitie in het betalingsregister van de abdij, aan Cornelis Willems een laatste geldsom van 33.6.8 ponden groten werd uitbetaald (38).

Verhoging van de klokketoren (39)

In de zomer van 1791, toen de bouwwerken al goed gevorderd waren, viel het de parochianen op dat de romp van de oude kerktoren nauwelijks boven het hoge kerkschip zou uitsteken. Men vreesde dat het klokgelui in een deel van de parochie niet zou gehoord worden (vermoedelijk omdat het galmgat in de

westkant van de klokkekamer deels onder het hoge zadeldak van de kerk zou verdwijnen en worden dichtgemetseld).

Ingevolge het ontevreden gemompel van de inwoners stuurden de wethouders (40) op 15 augustus 1791 een ambtelijk verzoekschrift aan het O.L. Vrouwkapittel van Doornik *tot het bekomen eene verhoogynge van den thoren*. Reeds tien dagen later, op 25 augustus, vergaderden Geeraert Standaert burgemeester, Jan Frans Van der Sickel en Carel Willems schepenen en Jaecques Philip Steyaert griffier, in het wethuis bij Constant Beels tegenover het kerkhof, met de provisor van de abdij van Drongen en procureur De Waele namens het kapittel van Doornik. Deze afgevaardigden verklaarden zich aanvankelijk akkoord met het verhogen van de toren *ten laste van de heeren thiendeheffers*.

Naderhand waren de tiendheffers echter van mening dat de bouwkosten tot de gewenste verhoging van de toren (ook deels) door de parochie moesten gedragen worden. Op 14 maart 1792 bespraken Antoon Van Maldegem baljuw en de wethouders deze aangelegenheid in buitengewone zitting met de vijf *notabelen* en met jonker Hubert van Houbrouck de ten Heule, één van de twee *ghecommiteerden vande grootte ghelande* (41). Ze waren onderling akkoord de toren *ten laste der prochie van Hansbeke te verhoogen tot ontrent thien voeten, om bij middel vande selve verhoogynge inden gemelden thoren te connen hangen een souffissante horlogie tot genot van de insetenen der prochie* (sic) (42). In de daaropvolgende week ging de baljuw tweemaal naar Gent om er de modaliteiten van de bijkomende torenwerken met de gevolmachtigden van de tiendheffers te bespreken. Tenslotte werd op 21 april door de wethouders van Hansbeke een overeenkomst tussen de betrokken partijen ondertekend, die ter bekrachtiging aan de *baljuw ende mannen van leene vanden Casteele ende Ouderburg van Ghent* voorgelegd werd.

Na overleg met architect Drieghe verzocht baljuw Van Maldegem op 4 mei schipper Van Hoecke een *schip deulemans steen* af te halen. De vernoemde Pieter Frans Laros, ook gemeenteontvanger, betaalde voor deze vracht op 27 juni een som van 56.16.0 ponden groten in handen van de bouwmeester. Intussen was Jan Baptiste Bijl door de wethouders aangesteld tot opzichter over de handlangers *werkende aen de verhoogynge vanden kerckthoren*. De gemeenteontvanger overhandigde hem op 3 augustus 40 ponden groten *omme daermede te betaelen soo hetselve werckvolck als de materiaelen tot deselve verhoogynge gerequireert*.

Hansbeke

10. Silhouet van kerk en toren (A.Wauters 1840)

11. Potloodtekening van de kerk (J.B.Lavaut ca. 1855)

Bij de verhoging van de kerktoren kwam het een en ander om de hoek kijken: afbreken van de torennaald, gedeeltelijke afbraak van de torenromp, versterken van de funderingen van de toren, terug opmetselen en verhogen van de torenromp, veranderingen aan de oostgevel van de kerk en aan het traptorentje, oprichten van een nieuwe torenspits. Bovendien werd tijdens de gedeeltelijke afbraak van de toren schade berokkend aan het nieuwe metselwerk van de kerk, en waren zekere voorafgaandelijke herstellingswerken aan de oude toren kosten op het sterfhuis geweest.

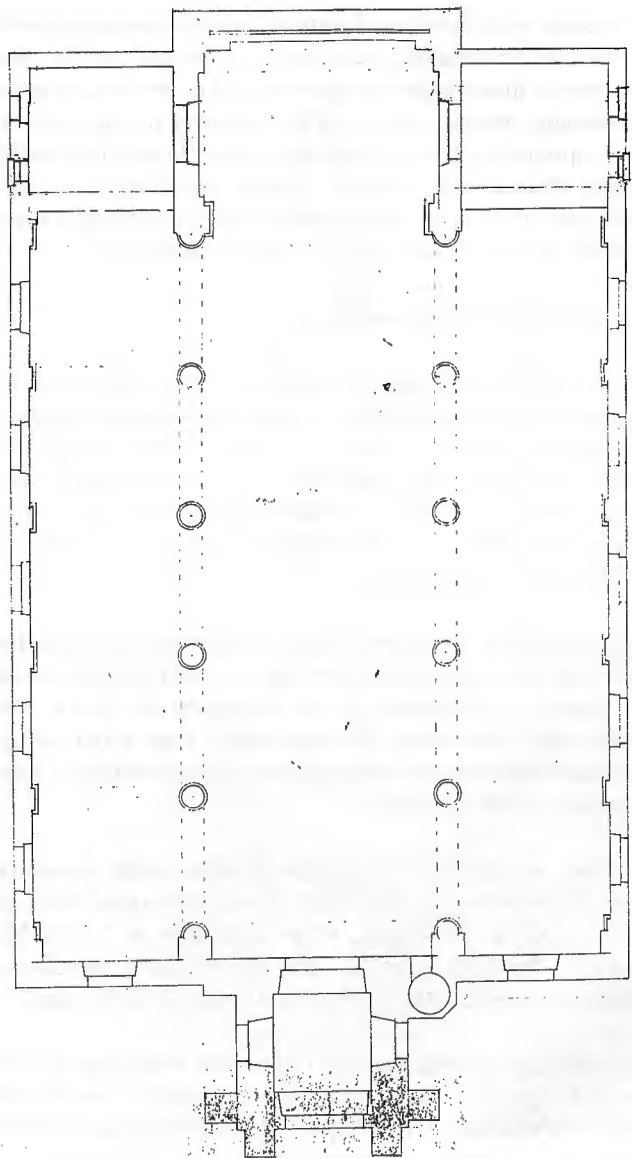
Moeilijkheden bij de eindafrekening

Wijzigingen aan een bouwproject, die tijdens de uitvoering van de werken bevolen worden, kunnen aanleiding geven tot onaangename verrassingen. De bouwheer is zich van te voren niet altijd bewust van de financiële consequenties van de bevolen wijzigingen. Enerzijds moeten bijkomende werken, waarvoor vooraf geen contractuele eenheidsprijzen afgesproken werden, meestal duur betaald worden. Anderzijds komen pas dan onverwachte (meer)werken opduiken.

Waren de bouwkosten van de toren volgens sommigen onredelijk hoog? Het blijkt dat het niet gesloopte metselwerk van de oude toren door de aannemer voor 280 gulden overgenomen en na herstelling als nieuw metselwerk aangerekend werd. Ontstond er dienaangaande of om andere redenen enig meningsverschil tussen de bouwh(e)er(en) en Cornelis Willems, waardoor de eindafrekening achterwege bleef?

Op 14 februari en 2 maart 1793 werden de uitgevoerde bouwwerken, op verzoek van de aannemer, door een team van schatters opgemeten, met name door J.F.Colin, A. Van Maldegem, J. Van Maldegem en J.B. De Meyer. Ze kwamen tot de bevinding dat de totale bouwkosten, prestaties en alle leveringen inbegrepen, 53.669 guldens en 10 stuivers bedroegen.

Toen de vereffening van de uiteindelijke bouwsom bleef aanslepen, richtte de aannemer via zijn procureur F. Ramaut een rekest tot de Raad van Vlaanderen. Verwijzend naar de bijgevoegde metingsstaat van de werken, opgesteld door de experten, smeekte hij het Hof *den eerweerden heere prelaet der abdije van Drongene, het cappitel der cathedraele kercke tot Doornijck, heer en meester N. Saladyen capellaen tot Cortrijck, ende de regierders der*

12. Gereconstrueerd grondplan van de kerk (Drieghe 1793)

kerckke goederen der prochie van Hansbeke, thiendeheffers der prochie te willen veroordelen aan hem op te leggen ende te betalen de voorseyde somme van drij en vijftig duisent ses hondert negen en sestig guldens, thien stuyvers courant, evenals den intrest vande resterende somme in advenante van den penninck 20tich (5%) (43).

De Raad verleende op 16 mei 1793 toelating tot dagvaarding van de tegenpartijen. Deurwaarder J.P.Desarme dagvaardde de betrokkenen op 22 mei. Aangezien *het cappitel der cathedrale kercke van Doornijk* niet resideerde binnen het rechtsgebied van het Hof, werd de dagvaarding gericht aan N.De Block, ontvanger van het O.L.Vrouwkapittel binnen de stad van Gent. Toen de gedaagden aan de oproep geen gevolg gaven, verzocht procureur Ramaut om een *penale ordonnantie*. De verweerders werden op 10 juni andermaal gedagvaard *op peene van versteking* (veroordeling bij verstek).

Welk vonnis uiteindelijk door de Raad van Vlaanderen uitgesproken werd in de zaak tussen Cornelis Willems en de tiendheffers/beheerders is ons niet bekend.

Grondplan en uitzicht van de heropgebouwde kerk

De ontwerptekeningen van architect Drieghe bleven tot nog toe spoorloos. Mogelijk zijn ze verloren gegaan. Andere documenten vullen evenwel de ontstane leemte aan.

Een kadastrale metingsschets van 1862 toont de inplanting en de contouren van de heropgebouwde kerk (afb. 9). In de *Atlas pittoresque des chemins de fer de la Belgique* door A. Wauters, editie 1840, staat een merkwaardig silhouet van de kerk (afb. 10). Een kleinschalige potloodtekening van kanunnik Jan Baptiste Lavaut, daterend van omstreeks 1855, geeft vanuit het noordoosten een perspectiefisch beeld van kerkship en toren (afb. 11). De grondtekening van de nieuwe kerk kon gereconstrueerd worden aan de hand van een grondplan, anno 1872 (afb. 12). En tenslotte verstrekt de gedetailleerde metingsstaat van het experten-team een leerrijk overzicht van de uitgevoerde bouwwerken.

Het nieuwgebouwde kerkship omvatte de achterste vijf traveeën van het

13. Zuidgevel, plint in Balegemse zandsteen

14. Noordgevel, dichtgemetselde sacristiedeur en -venster

huidige driebeukige kerkgebouw. De totale lengte ervan bedroeg 97 voeten en 7 duimen, op de huidige breedte. Het ondiepe hoogkoor aan de westzijde, met een breedte van 38,9 voeten en een diepte van 22,5 voeten, had een vlakke sluiting. De kerk werd verlicht door 2 x 5 hoge getoogde vensters in de langsgelven, 2 vensters in de oostgevel aan weerszijden van de toren en 2 vensters in de zijmuren van het priesterkoor. Kerkship en hoogkoor waren bedekt met een doorlopend zadeldak, voorzien van 3 dakramen. Aan weerszijden van het koor bevond zich een sacristie onder lessenaarsdak, verlicht door een beluikt venster en toegankelijk langs een buitendeur.

De vierkantige torenromp met hoekpilasters en kroonlijst, aanleunend tegen de oostgevel van de kerk, werd gestut door hoge drummers. Dit torengebouw had een hoogte, gemeten tot aan de kroonlijst, van circa 65 voeten. Het bestond uit een portaal, toegankelijk langs twee zijdeuren en een brede vleugel deur met gesloten rondbogige waaier, een oksaal verlicht door een hoog venster, een luikamer verlicht door een oculus en een klokkekamer met vier rondbogige galmgaten voorzien van vier galmborden. Het had een lage tentvormige torenspits met twee dakramen. Een polygonaal traptorentje, uitgebouwd aan de noordkant van de toren, gaf toegang tot oksaal en luizolder.

De metingsstaat openbaart nog enkele interessante bijzonderheden:

- De eenheidsprijs van het metselwerk bedroeg 20 guldens voor 100 vierkante voeten metselwerk van een steen dikte, een thans voor ons ongebruikbaar eenheidsvolume (44). De totale hoeveelheid metselwerk (kerk, sacristieën, toren) vertegenwoordigde 163.400 vierkante voeten van een steen dik.
Het is niet onwaarschijnlijk dat in de langse zuidgevel resten van de natuurstenen plint van de gesloopte kerk bewaard bleven, tenzij gerecupereerde bouwstenen (in casu Balegemse zandsteen) in het basement herbruikt werden (afb. 13).
- De eenheidsprijs van het timmerwerk was al even merkwaardig: 15 guldens voor 100 voeten ribbe. Een ribbe had een vierkante doorsnede van $4 \times 4 = 16$ vierkante duimen (45). De hoeveelheid timmerhout in de dakgebinten van kerkship, koor en sacristieën omvatte 23.249 voeten ribbe, en 6.331 voeten ribbe in de torenkap.

- De daken van kerk, sacristieën, torenspits en traptorentje, met een totale oppervlakte van 14.400 vierkante voeten, werden bedekt met schaliën op een dakbeschot. De kostprijs per 400 vierkante voeten bedroeg 130 guldens en 14 stuivers inbegrepen de bebording, 3.200 schaliën, 3 ijzernen nagels per schalie en de handarbeid.
- Behouwen arduin werd verwerkt in de omlijsting van de portalen, in de deurdorpels, in de kolommen met hun plinten, basementen en kapitelen, in basementen en kapitelen van de pilasters. De verwerkte hoeveelheid beliep 5.100 kubieke voeten aan een eenheidsprijs van 12 en een kwart stuivers per kubieke voet, inbegrepen het vervoer vanuit de steengroeve naar Gent en het steenhouwen. Het transport van Gent naar de kerk van Hansbeke kostte bijkomend 2 stuivers per kubieke voet.
- Tenslotte volgen ter illustratie en vergelijking nog enkele totale hoeveelheden met eenheidsprijs: glaswerk, 1.740 vierkante voeten, 5 stuivers per vierkante voet; ijzerwerk, 29.040 ponden, 11 oorden per pond; pleisterwerk, 34.412 vierkante voeten, 1 stuiver per vierkante voet.

Inzegening van de nieuwe kerk (1793)

De bouw van de eigenlijke kerk was alleszins vóór de winterperiode 1792-1793 voltooid, de werken aan de toren echter niet.

De slakkegang bij de afwerking was mogelijk het gevolg van de laattijdige torenwerken, van de bezetting van ons land door de Franse troepen (vanaf 15 december 1792 tot 18 maart 1793) of van het bij de Raad van Vlaanderen op 16 mei 1793 ingediende rekwes.

In het betalingsregister van de abdij van Drongen werden na 14 december 1792 inderdaad geen betalingen aan Cornelis Willems meer geboekt. De wethouders van Hansbeke daarentegen ontleenden op 7 augustus 1793 100 ponden groten aan de *regierders vanden armen* om de kosten tot het verhogen van de toren en het maken van het *belfort* te kunnen betalen (46). Op 10 december 1794 vergaderden baljuw, wethouders en notabelen andermaal *tot resolutie op de verhooginge van den toren* (47).

Nog op 28 september 1793 gaf bouwmeester Drieghe orders tot *het maecken*

der portaelen vande kercke. Deze werken, uitgevoerd door diversen, stonden onder toezicht van en werden geleid door Jacob De Winter, koster. J. Van De Weghe leverde en verwerkte steen voor een gezamenlijk bedrag van 66.16.7 ponden groten. Francies Daens werkte 18 dagen en half aan het plaatsen van de *bosery ofte chamberans van het portael* aan 1 gulden daags. *Baes Laros* leverde daartoe 10 *greyne delen 18 voeters à 36 stuivers ieder*. Francies Van Acker maakte *twee ijsere spangen aan de portaeldeure alsook acken en oogen tegen het toeslaen van deselve deure die van een copere krucke voorzien werd* (48).

Ook de inrichting van de kerk nam heel wat tijd in beslag. In de herfst van 1793 was het interieur eindelijk in zoverre ingericht dat de kerk voor de eredienst kon opengesteld worden.

Vooraleer het eerste H.Misoffer in een nieuwe kerk wordt opgedragen, wordt het kerkgebouw plechtig gewijd. Een kerkwijding is aan de bisschop voorbehouden. Als de kerkwijding om één of andere reden niet door de bisschop kan geschieden, volstaat het evenwel dat de kerk vóór de ingebruikneming door een gewone priester ingezegend wordt in afwachting van de plechtige consecratie tegelegenertijd (49).

Ferdinand Maria, prins van Lobkowitz, behorend tot een hoogadellijke familie uit Wenen, was sedert 1779 bisschop van Gent. Hij zocht geen persoonlijk contact met de parochiepriesters. Voeling met de gelovigen ontbrak vrijwel volledig. Minstens de taal was een barrière (50). Mogelijk ligt hierin de verklaring waarom hij de kerk van Hansbeke niet kwam wijden.

Pastoor Jan Van Baeten, die in 1792 ook tot deken van het district Deinze benoemd was, kreeg de bisschoppelijke toelating tot het inzegenen van de nieuwgebouwde parochiekerk. De inzegening vond plaats op woensdag 13 oktober 1793, d.i. in het octaaf van de feestdag van de H.Dionysius (9 oktober).

De parochieherder schreef dienaangaande de volgende tekst in het parochiaal doopregister (51):

Anno millesimo septingentesimo nonagesimo tertio decima tertia octobris obtenta facultate a celsissimo ac reverendissimo Domino Episcopo Gandavensi infrascriptus benedixit novam constructam ecclesiam parochialem hujus loci de Hansbeke

*J. Van Baeten
Pastor et Dec. Dist. Donsani*

Vrij vertaald:

Met verkregen toelating van de hoogwaardige en eerbiedwaardige heer bisschop van Gent heeft ondergetekende op 13 oktober 1793 de nieuw gebouwde parochiale kerk van Hansbeke ingezegend

*J. Van Baeten
Pastoor en deken van het district Deinze*

De jaarlijkse herdenking van de inzegening van de nieuwe kerk vindt plaats op de grote oktoberkermis, bepaald op de zondag na de feestdag van de H. Dionysius.

Inrichting in het slop (1794-1802)

Na de verovering van onze gewesten door de Fransen werd het Ancien Regime tot in zijn grondvesten afgebroken. Zoals alle andere "feodale rechten" werden ook de "tienden" afgeschaft waardoor de kerkelijke instellingen van hun inkomsten beroofd waren. Op 14 oktober 1794, nog vóór de aanhechting van ons land bij Frankrijk, verscheen een decreet dat de kerkelijke bezittingen verbeurd verklaarde. Door de wet van 1 september 1796 werden alle religieuze instellingen, ondermeer abdijen en kapittels, opgeheven (52).

Ingevolge al deze hervormingen en maatregelen geraakte de verdere afwerking en inrichting van de Sint-Petrus- en Pauluskerk in het slop. De O.L. Vrouwabdij van Drongen en het O.L. Vrouwkapittel van Doornik, die tot

dan toe als tiendheffers grotendeels instonden voor de voltooiing van de kerk, waren immers afgeschaft.

Bovendien nam de Franse Overheid nieuwe maatregelen waardoor het kerkelijk leven ontredderd werd. Vanaf 14 november 1794 dienden de gemeenten registers van de Burgerlijke Stand bij de houden. De parochiale registers werden op 17 juni 1796 opgeëist. De wet van 5 september 1797 verplichtte de priesters een eed van haat aan het koningschap af te leggen. Zij die weigerden werden opgespoord en in hechtenis genomen. In de loop van november werden de kerken van onbeëdigden in het Scheldepartement verzegeld en in de lente van 1798 definitief gesloten (53).

Zowel pastoor Jan Van Baeten als onderpastoor Bernard Van Peteghem weigerden de eed van haat aan het koningschap af te leggen en moesten onderduiken. Volgens het parochiaal register, dat vanaf begin 1795 heimelijk werd bijgehouden, werd in deze *Beloken Tijd* het sacrament van doopsel en huwelijk in het geheim toegediend. Ook de H. Mis werd toentertijd op verdoken plaatsen opgedragen, o.a. op de hoogkamer van de hoeve van de familie Van Driessche op de wijk Ro (54).

Nog op 29 september 1797 las de oude pastoor de uitvaartmis van Catharina Corijn. 's Anderendaags diende hij ook nog het doopsel toe aan Maria Anna Maenhout, dochtertje van Frans en Maria Anna Welvaert. Nadien vertoonde hij zich niet meer in het openbaar. Op 5 oktober doopte hij in het geheim August Stalboom, zoontje van Francies en Isabella Wisselinck, zonder ceremoniën, zonder doopouders. De laatste maal dat hij aldus het doopsel binnenshuis toediende, was op 10 februari 1798 (55). Waarschijnlijk werd hij korte tijd nadien in hechtenis genomen. De dorpelingen, die door koster Jacob De Winter gealarmeerd waren, trachtten tevergeefs zijn aanhouding te verhinderen (56). Men sloot hem op in het rasphuis te Gent (57).

Wellicht werd pastoor Van Baeten enkele maanden na de staatsgreep van 9 november 1799, waarbij het Directoire door het Consulaat vervangen werd, in vrijheid gesteld. Vermoedelijk uit behoedzaamheid, of wegens zijn hoge leeftijd en wankel gezondheid, hernam hij slechts na verloop van tijd de pastorale functies. Vanaf 10 maart 1800 zegende hij opnieuw de huwelijken in en registreerde de akten in het parochiaal huwelijksregister die door de onderpastoor voor echt ondertekend werden. Pas een jaar later, vanaf 12 april

1801, trad hij naar voren op de begrafenissen. Het duurde nog tot na de officiële heropening van de kerken op 6 juni 1802, vooraleer hij eerst op 30 juli 1802 ook het H.Doopsel toediende (55). Op 30 december 1802 legde hij, overeenkomstig de wet van 08.04.1802, in de Sint-Baafskathedraal de eed van gehoorzaamheid af in handen van de prefect Faipoult van het Schelvedepartement (58).

Het is duidelijk dat gedurende deze bewogen periode de verdere inrichting van de kerk en de nog uit te voeren voltooiingswerken opgeschort waren.

PASTORAAT JACOB GODEFROY (1805-1822)

De eerste herstellingswerken... (1805-1806)

Het Concordaat van 15 juli 1801, gesloten tussen Napoleon en paus Pius VII, betekende een verademing. Het plaatste de kerk onder toezicht van de burgerlijke overheid maar verzekerde ook haar bestaan. Een wet van 26 februari 1803 bepaalde dat iedere gemeente ertoe gehouden was de kerk (en de pastorie) te (helpen) onderhouden en sommige benodigdheden voor de eredienst te bekostigen (59).

Na de heropening van de kerk was er nog heel wat te doen.

De uitrusting bestond wellicht uitsluitend uit meubilair van de oude kerk: het koorgestoelte, een biechtstoel en één of twee lambrizingen (die in 1757 gemaakt werden door Ludovicus Iman meester-schrijnwerker te Gent), een orgel (dat in 1749 gebouwd werd door de Gentse orgelbouwer Pieter Van Peteghem), een orgelkast (van Laureyns Boschman), een sacristiekast (die in 1778 vervaardigd werd door Francies Daens meester-schrijnwerker te Hansbeke en overgrootvader van priester Adolf Daens) en de twee 18-eeuwse (zij)altaarschilderijen *De Aanbidding der Herders* en *Jezus redt de kleingelovige Petrus* (aan de kerk geschonken door de familie de Guernoval d'Esquelbecque die de heerlijkheid van Hansbeke tot medio 18e eeuw in bezit had). Er ontbrak nog een preekstoel en een communiebank.

Ook de kerk was aan herstelling toe. Reeds in 1804 bleek *restauratie ende repareren van het schailliedack* nodig te zijn. Het kerkhof lag er verwaarloosd bij, zonder omheining.

Hoewel de gemeentekas van Hansbeke er beroerd aan toe was, kon pastoor Van Baeten rekenen op de daadwerkelijke medewerking van Jacob De Winter, koster, die tot *maire* benoemd was. Deze verkreeg, bij keizerlijk decreet van 17 januari 1805, de toelating om drie partijen onbebouwde grond, eigendommen van de gemeente, met een totale oppervlakte van 9 ha 89 a en een gezamenlijke waarde van circa 4.500 fr., te verkopen en de opbrengst ervan te besteden voor herstellingen aan kerk en pastorie (60). De openbare verkoping van deze braakvelden vond plaats op 30 juni 1806.

Intussen werd de ramingstaat van de voorziene werken op 21 september 1805 aan prefect Faipoult van het Schelvedepartement overgemaakt met verzoek tot de aanbesteding te mogen overgaan. De aanstelling op 20 juli 1805 van Jacob Godefroy tot nieuwe parochieherder, na het overlijden van pastoor Van Baeten op 05.02.1805, zal wellicht het indienen van het dossier bespoedigd hebben.

De werken aan de kerk, waarvan de kosten op 3.456 fr. geraamd werden, betroffen herstellingen aan vensters, zolderingen en bepleistering, het witten van de kerk, het oprichten van de communiebank en van de predikstoel (61), het plaatsen van de doopvont en van een kroonlijst aan het oksaal. Ook het ommuren van het kerkhof was voorzien, aan oost-, noord- en westzijde respectievelijk over een lengte van 150, 200 en 60 voeten, evenals het plaatsen van twee ijzeren afsluitingen op de kerkhofmuur (62).

De openbare aanbesteding van de werken, voorgezeten door burgemeester Jacob De Winter en zijn adjunct Lieven Schaubroeck, vond plaats op 10 oktober 1805 om tien uur in het gemeentehuis. Ze was aangekondigd in de *Gazette van Gend* van 3 oktober en met aanplakbiljetten in de gemeenten Hansbeke, Landegem, Merendree, Bellem en Nevele.

De raming van de verschillende werken gold als basisprijs. De opdrachten werden afzonderlijk opgeroepen en toegewezen aan de aannemer met de laagste vraagprijs op het ogenblik van het uitdoven van een tweede kaars. Iedere vermindering op de instelprijs moest minstens 5 fr. bedragen. Offerten van personen in staat van dronkenschap werden verworpen (63).

Volgens het proces-verbaal van aanbesteding werden de verschillende werken als volgt toegewezen:

- Bouwen van de kerhofmuur aan Lieven Schaubroeck te Hansbeke (borg Bernard De Schuyter) voor 1.474 fr., hetzij aan 30 fr. per 100 vierkante voeten.
- Herstellen van zolderingen, plaatsen aan de zoldering van blikken sterren, witten van de kerk en maken van een kroonlijst onder het oksaal aan Antoine Pedrotini te Gent (borg Jan Baptiste Mathieu) voor 463 fr.
- Herstellen en reinigen van de glasramen aan Pieter De Winter te Hansbeke (borg Bernard De Schuyter) voor 58 fr.
- Plaatsen van de doopvont aan Pieter De Winter (borg Lieven Schaubroeck) voor 198 fr.
- Plaatsen van de communiebank en de predikstoel aan Pieter De Winter (borg Lieven Schaubroeck) voor 999 fr.
- Plaatsen van twee afsluitingen op de kerkhofmuur aan Bernard Hautekeete te Hansbeke (borg Jacques Viaene) voor 150 fr.

Prefect Faipoult keurde op 19.12.1805 de toewijzingen goed maar merkte op dat de laatste twee opdrachten niet ten laste waren van de gemeente maar uit de fondsen van de kerkfabriek moesten betaald worden (64).

Volgens planning moesten de werken aanvangen binnen de acht dagen na toewijzing en twee maanden later voltooid zijn. Pieter Lootens stak een handje toe *int stellen vande communiebank* en Francies Lievens hielp bij het *metsen aende selve*.

... en onderhoudswerken (1807-1822)

Een zekere J.F.Courtois reinigde in 1807 de *twee autaer stucken* voor 3.13.6 ponden groten.

Jacques Meert, meester-leidekker te Gent, herstelde in 1808-1809 het dak van de kerk en verbruikte daarbij 4.000 leien en 80.000 nagels. De arbeidslonen en leveringsprijs beliepen gezamenlijk 275 fr., mondkost van de werklieden niet meegerekend (65).

In dezelfde periode effenden vier werkmannen het kerkhof: Josse De Vreese, Bernard Coppens, Pieter Jan Maenhaut en Frans De Rycke. Ze plantten er 13 jonge lindebomen die door Frans Verheye, landbouwer, geleverd werden. Jan Reyniers, smid, maakte een kerkhofhekken (66).

In de kerk werd een kruisweg met de eraan verbonden aflaten opgericht. Paus Pius VII verleende de toestemming in een gezegelde *pro gratia* van 20 mei 1810, gericht aan de Gentse bisschop Mauritius-Joannes-Magdalena (Prins de Broglie) die deze toelating op 18 juni daaropvolgend met zijn zegel bekrachtigde.

Ene Van Hove, huisschilder te Nevele, schilderde in 1811 het oksaal. Bernard Hautekeete en Francies Lievens plaatsten er aan de deur *eene koorde ende gewigte*. Zoals later nog zal blijken baarde de westelijke gevel van het hoogkoor heel wat zorgen. Carel Van Ootegem, metser, herstelde deze gevel. Hij werd door een zekere Staessens, schaliedekker, met schaliën bezet. Jan Baptiste Bijl haalde de schaliën te Gent bij *Baes Meert*. Dezelfde Carel repareerde ook de (kerk)vloer met *kalk en klompkens* die door weduwe Pieter Laros geleverd werden. Maurus Senaers (?) verving enkele *glaese vensters*. Bernard Van Acker, smid, plaatste een *kruys opden gevel van de kercke* en herstelde de ijzeren afsluitingen van het kerkhof die door Bernard Hautekeete gemaakt waren.

De kerkvensters bestonden uit glas-in-lood ramen met een groot aantal blanke ruiten. Voor herstellingen werd beroep gedaan op Charles Tamagni, glazenmaker te Nevele. Op 20 mei 1817 leverde hij *35 ruyten met reparatie van lood*, op 27 mei daaropvolgend herstelde hij de lantaarns van het beenderhuis *met glas in lood* en op 10 april 1818 leverde hij opnieuw 48 ruiten en een volledig paneel glas-in-lood.

Op 7 mei 1818 werden de schuifraampjes van de biechtstoel gerepareerd door Louis De Winter, timmerman te Hansbeke.

Teneinde inregen te beletten waren in 1819 dringend buitengewone herstellingen nodig aan de dakbedekking van kerk en sacristie. Jacques Meert, meester-leidekker te Gent, raamde op 12 september de kosten ervan op 270 guldens; dit bedrag werd opgenomen in de begroting van de kerkfabriek van 1820 (67). Deze dakwerken werden in hetzelfde jaar door hem uitgevoerd (68).

In 1821 maakte ene Vander Eede (?) te Evergem een *horrologie met kasse*.

De eerste kerkstoelen

Vóór de Franse Overheersing stonden in de regel geen stoelen in de kerken. De gelovigen volgden de goddelijke diensten al rechtstaande, sommigen, die vermoeid waren, wellicht neergehurkt. De heer van de heerlijkheid en zijn familieleden hadden hun eigen zitbanken, doorgaans in het koor. Ook voor de magistraat, kerk- en armmeesters waren banken voorzien, meestal verwerkt in de lambrizeringen. Kerkgangers, die niet tegen het lange rechtstaan konden, mochten mits betaling de niet bezette zitplaatsen gebruiken.

Pas in het begin van de 19e eeuw werden in de kerken stoelen geplaatst voor de gelovigen. Zo kon, volgens een decreet van 30 december 1809, het bureau der kerkmeesters door de kerkraad gemachtigd worden om het verhuren van banken of stoelen in de kerk zelf te beheren of aan derden te verpachten.

Te Hansbeke werden de eerste kerkstoelen vermoedelijk in 1802 aangekocht, na de heropening van de kerk. Ze werden voor eigen rekening door het bureau der kerkmeesters aan de parochianen verhuurd tegen een kleine vergoeding. Pieter Maenhout, ontvanger van de kerkfabriek, boekte in de kerkrekening van 28 september 1806 een opbrengst aan stoelgeld van 6.17.2 ponden groten. Nelleke Van Vooren was de eerste stoelenzetster. Ze haalde het jaarlijkse stoelgeld aan huis op en ordende de stoelen in de kerk. Volgens de vernoemde rekening ontving ze 1.4.0 ponden groten *over haeren dienst geduerende den tijd van drij jaeren voor het aendraegen ende bijeen gaederen van de stoelen.*

Op 17 augustus 1815 boekte Joseph Stalboom fs Emmanuel *kerkmeester ende caissier der prochie kercke* reeds 65.6.8 ponden groten voor *de pagten der stoelen in de kercke geduerende zijne administratie beginnende met 18 meye 1811*, waaruit blijkt dat het aantal stoelen sedert 1806 zeker verdubbeld was. Rond de kerk stonden toen ook banken die door Bernard Van Acker, smid, met *ijseren klauwkens* vastgezet waren.

In 1820 bedroeg het jaarlijkse stoelgeld 60 centiemen, hetgeen lager was dan in de omliggende parochies. Daarom besliste de kerkraad op 21 september 1820 het stoeltjesgeld vanaf de eerste zondag van 1821 te verhogen tot 86 centimes. Blijkbaar werden de kerkstoelen dikwijls benomen door kerkgangers die geen jaarlijkse pacht hadden betaald want de kerkmeesters beslisten toen ook alle stoelen, die aan de kerk toebehoorden, *te transportereren*

op een particuliere plaetse alwaer zij van het gebruyck van het public bevrijd waren. Louis De Winter, koster, voorzag de stoelen van een volgnummer (69).

PASTORAAT ALBERT CHARLE (1822-1844)

Bij zijn benoeming kreeg pastoor Albert Charle een communickleed van een Brugse vriend. Hij kocht bij J.Deboysere, galonwever te Brugge, 9 ellen 1 palm franjes en 2 ellen 8 palmen galon om het te versieren. De twee vaandels met bijhorende vaandelstukken, waarin C. De Rycke 8 ellen stof en 22 ellen franjes verwerkte en waarvoor hij op 9 juli 1822 31 guldens ontving, werden vermoedelijk (door de parochiegemeenschap) aan de nieuwe parochieherder aangeboden.

Witten van de kerk (1823) e.a.

Wellicht drong pastoor Charle na zijn aanstelling onmiddellijk aan op het heropfrissen van het kerkinterieur dat laatst in 1806 gewit was. Hij stelde voor het kostenbedrag voor te schieten tot het in de begroting kon opgenomen worden. De werken werden uitgevoerd door Pieter Dumortier, meester-schaliedekker te Wakken, bijgestaan door twee knechten. Ze vingden aan op 3 maart 1823 en duurden vier volle weken van 6 werkdagen *a vijf schoven daags*. Het loon per mandag bedroeg 5 schellingen. De schilders logeerden in een dorpsherberg en profiteerden er, zoals gebruikelijk, 1 stoop bier per dag. Het witsel en de sleet van de borstels werd afzonderlijk aangerekend.

De werken waren pas beëindigd toen het al nodig bleek (wellicht door opstijgend vocht) de onderste strook van de kerkmuren en pilaren te herschilderen. Lieven Van Ooteghem, metsers, en een knaap bepleisterden de muurplint in anderhalve dag voor een dagloon van respectievelijk 20 en 14 stuivers. De plint werd vervolgens geschilderd door Louis, Eduard en Marten Vuylsteke uit Aalter. Ze verbruikten *108 pond geslepen loodwit, een pint terpentijn, 4 pond geslepen letharge (?), 3 pond geslepen dodekop en een half pond zwart.*

Dezelfde schaliedekker herstelde in 1823 (en ook in de volgende jaren) de daken van kerk en sacristieën. Jan Baptiste Van Overbeke leverde de nodige schaliën.

15. Predikstoel uit 1825
(in kerk O.L.Vrouw geboorte te Desteldonk)

Vanaf 1823 kwam Pieter De Smet, orgelzetter te Gent, om de zes maanden het orgel stemmen. Hij vroeg voor het nazicht *twee guldens en thien stuivers*.

Het jaarlijkse stoelgeld werd op 1 januari 1823 verhoogd tot 2 fr. Alex Van Overwaele, schatbewaarder van de kerkfabriek, betaalde op 26 januari 1824 6 guldens aan Petronilla Van Vooren voor *het arrangeren der stoelen geduerende 1800 drijentwintig*. Drie jaren later stonden in de kerk reeds 246 stoelen die een jaarlijks stoelgeld van 210,85 fr. opbrachten (70).

Plaatsen van een brandkast (1824)

In het najaar van 1824 hoorde men van alle kanten over kerkdiefstallen. Pastoor Charle stelde voor in de muur van de sacristie *een ijzeren kasse* in te metselen *ter bewaring van de ciborie met de hh speciën, twee kelken, de zilveren doos om speciën te consacreren en eenige relikwieën*. Een zekere Jan Baptiste Verhelst, wijnsteker te Gent, verkocht een brandkist voor 33 guldens 7 cents, een voordelige prijs naar verluidt. Lieven Van Ooteghem, metsler, en Jan Reyniers, smid, plaatsten de brandkast op 18 en 19 december 1824.

Plaatsen van een nieuwe predikstoel (1825) (71)

In 1823 bevond de predikstoel, nog afkomstig uit de oude kerk, zich in zo'n erbarmelijke staat dat hij met vier schragen moest ondersteut worden. De kerkraad, vergaderd in buitengewone zitting op 14 december 1823, oordeelde dat dit kaduke kerkmeubel in de *schoone kerk als ongeschikt* voorkwam, en er hoogdringend een nieuwe kansel nodig was.

Omdat de inkomsten van de kerk ternauwernood volstonden om de gewone uitgaven te dragen, en omdat men wilde vermijden buitengewone lasten op de gemeente te leggen, besloot men op voorstel van Charles Deseille, burgemeester, de parochianen de gelegenheid te geven zich op de pastorie voor een vrijwillige gift in te schrijven, teneinde aldus de nodige fondsen te verzamelen voor een nieuwe preekstoel in *acajouhout*. De intekenlijst telde uiteindelijk een 40-tal personen, gegoeden, landbouwers en ook *kleyne gebruyckers*. Het ingeschreven bedrag volstond echter niet om een acajouhouten kansel te bekostigen.

Enkele bemiddelde personen van de gemeente, die wensten onbekend te

blijven, waren evenwel bereid de kosten van een nieuwe preekstoel in *eikenhout* volledig op zich te nemen. Op 25 juni 1824 onderschreef pastoor Charle een contract dienaangaande met Bernard Louis Persijn, schrijnwerker te Gent, voor 771 guldens nederlands.

De onderdelen van de predikstoel werden op 7 maart 1825 te Gent opgehaald. Plaatselijke hulpkrachten hielpen om de vracht te lossen en te verdragen, om te delven, te metselen en te rechten. Op 11 maart leverde A.Glusener, slotenmaker te Gent, de twee balustraden van de trap. Enkele dagen later waren de werken voltooid. De globale kosten beliepen uiteindelijk 811 guldens, die reeds op 19 maart aan schrijnwerker Persijn betaald werden.

De predikstoel (afb. 15) met rechte trap en kubusvormige kuip had een hoogte van 16 à 17 voeten. De drie vaste panelen van de kuip waren bekleed met een in wit gemarmerd ornament, omkaderd met een vergulde koperen lijst en beschilderd met bronskleurige afbeeldingen van de Goede Herder op het frontpaneel, van de H.Petrus en van de H.Paulus respectievelijk op het linker en het rechter zijpaneel. Op de armsteun van de kuip stond een uitschuifbaar acajouhouten kruis met de Gekruisigde en het kruisopschrift INRI in witte mastiek. Aan de onderkant van het klankbord troonde een uit hout gesneden duif, wit en rood geverfd, met gebronsde olijftak, in een vergulde stralenkrans. Boven op het klankbord prijkte een groot eiken kruis. Het voetstuk en het met bladeren besneden kapiteel van de kolom, die de kuip droeg, waren belegd met vergulde koperen lijstjes, de twee pilasters, die het klankbord schraagden, met vergulde ornamenten. Tussen de pilasters hing een donker-zijden gordijn met koperen ringen aan een koperen roede. De rechte trap had elf treden, dorpel en onderste trede in *Sourrijnsche* geslepen steen. De twee balustraden met een lengte van 9 voeten eindigden op een gebeeldhouwde kandelaarzuil. De predikstoel stond binnen een metalen afsluiting op een ronde basis in *Sourrijnsche* gepolijste steen met een dubbele boord van ingelegd wit marmer.

Maken van twee torenvensters (1825)

In september 1825 werden in de toren twee bijkomende vensters met opendraaiende ramen gemaakt (vermoedelijk de rondvensters in de zijgevels ter hoogte van de luizolder). Lieven Van Ooteghem metselde gedurende 6 dagen, gediend door Heindrik Vande Voorde. Ze dronken dagelijks hun gratis

biertje bij Jan Baptiste Van Kerrebroeck, herbergier tegenover het kerkhof. Jan Baptiste Van Overbeke leverde 700 scheldestenen en 5 zakken kalk, Louis De Winter de twee welfhouten, de raamkozijnen en de glasramen. Jan Baptiste Reyniers leverde twee *kruklenen, haken, lenen en grendels*.

Herstellen en herschilderen van de koorwand (1826)

In het voorjaar van 1826 werkte Pieter Dumortier met een knaap gedurende 33 dagen om één van de kerkmuren te herstellen (wellicht de in 1811 aan de buitenkant met schaliën bezette westmuur van het koor) en met olieverf te herschilderen. Zijn dagloon bedroeg 2,13 guldens *als werkende met de reepen*, dit van de diender 1,13 gulden. Lieven Van Ooteghem leverde *vier pond haer* (72).

Plaatsen van een kerkmeestersbank (1828)

Ingevolge een besluit van de kerkraad van 4 november 1827 maakte Jacob Viane een eikehouten *zaete van de kerkmeesters*. Hij werkte hieraan *vijf en sestigh daegen en een schof*. Jan Baptiste Van Overbeke leverde het nodige hout, dat bij J.Van Imschoot, *negociant in Gend* op 16.11.1827 en op 24.01.1828 afgehaald werd. De voerlui dronken een pint bij Pieter Jan Vande Kerckhove, herbergier tegenover de kerk. Jan Baptiste Reyniers verschaftte het nodige ijzer. De zitbank werd einde februari 1828 in de kerk geplaatst.

Plaatsen van het grafmonument van de Woestijne (1830)

In de grafkelder van de adellijke familie van de Woestijne d'Hansbeke, aan de noordzijde van de kerktoren, bevonden zich anno 1830 de stoffelijke overschotten van Amand van de Woestijne (†Gent 29.11.1805), Ludovica de Calonne de Courtebourne (†Gent 19.03.1819) en Alfons van de Woestijne (†Gent 19.12.1828), respectievelijk broer, gemalin en zoontje van Jan Baptiste van de Woestijne, kasteelheer te Hansbeke (73).

In de grafkapel, vermoedelijk gebouwd omstreeks 1820 na de bijzetting van zijn echtgenote, liet de edelman in 1830 een grafmonument plaatsen in de vorm van een altaartombe met calvarie. Het marmeren gedenkteken werd ontworpen en vervaardigd door de Gentse beeldhouwer Albert Voituren (1787-1847) (signatuur in de altaarvoet, links: A. Voituren, In^{cit} et F^{cit} 1830).

16. Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke
17. Josephine van de Woestijne

In hetzelfde jaar plaatste men een *horlogie op den toren* waarvoor in de gemeentebegroting een bedrag van 500 guldens was voorzien (74).

Opnieuw repareerden twee knechten van Pieter Dumortier het kerkdak. De werken, aangevangen op 22 juli 1833, duurden 26 mandagen. Eén van de knechten werkte *aen den toren met den reep* gedurende 3 dagen aan een dubbel dagloon. Jan Baptiste Van Overbeke leverde 2.000 schaliën.

Giften en aankopen (1824-1834)

Door giften en aankopen werd de kerk allengs verrijkt met kostbaar textiel o.a. vaandels, misgewaden, altaargewaden en ornamenten.

In 1824 schonk Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke (afb. 16) een vaandel van de H.Maagd Maria. Juffrouw F.Vercoutere uit Gent maakte 2 roketten met 10 ellen lijnwaad, kant, lint en knoppen.

P.J.Cuvelier uit Bekegem leverde op 11 mei 1825 vier singels. Op 31 mei leverde Francisca De Pauw uit Brugge twee alben met boorden en garnituren. Anna Maes, eveneens uit Brugge, verkocht 14 ellen *rollez* voor het maken van drie roketten voor de koorknepen.

In 1826 begiftigde Jan Frans De Schuyter, kerkmeester, de kerk met een rode standaard van de H.Petrus. C.L.De Corte uit Gent leverde op 3 juni twee stolen. J.Serneels, schilder te Brugge, herstelde en vergulde het beeld van Sint-Pieter blijkens een mandaat van 20 september (75).

Pastoor Charle liet in augustus 1827 ook het altaarbeeld van Onze Lieve Vrouw vergulden, dat vooraf door een beeldhouwer hersteld was. C.L.De Corte leverde op 22 september een rode standaard en een zwarte fluwelen kazuifel. Jan Baptiste van de Woestijne schonk een blauwe standaard.

Ook Jan Frans De Schuyter gaf in 1828 een grote rode standaard. Te Kortrijk kocht men 6 nieuwe altaardwalen.

In 1829 werd een oud antependium verwisseld voor een nieuwe witte koorkap, gemaakt door De Corte te Gent, mits opleg van 12 guldens. Men kocht een oud koortapijt en 9 ellen laken voor het fatsoeneren van 4 roketten voor de acolieten.

Op 8 november 1831 leverde juffrouw Sterrijn, *koopvrouw te Brugge*, 62 ellen lijnwaad en 13 ellen *mousseline* (los geweven stof van katoen of zijde genoemd naar de Mosoel in Turkije). Met deze stoffen maakte men in het klooster van de *Religieuzen Capucineressen* te Merendree vier alben en vijf roketten. Zuster Ansilla (Sophie De Waele) was er overste.

P.J.Deraedt-Callens, *ornament maeker* te Izegem, leverde op 5 september 1833 een groot koortapijt met een lengte van 13,90 m, aan 8,5 fr. de lopende meter. Hij maakte ook *eenen pelder voor de jongheyd*: een wit baarkleed van merinos, belegd met een blauw kruis, afgeboord met galon in zijde en gevoerd met katoen. De echtgenote van Louis Vannecke, gemeentesecretaris, maakte van 4 ellen zwart laken een *stapeelkleed*, een bekleding voor de koorlessenaar, afgeboord met witte galon van zijde en witte zijden franjes. F.Colpaert, zilversmid te Gent, vergulde een kelk en een pateen met lepeltje. E.H.Jan Francies Lambrecht, rustend priester te Hansbeke, betaalde de kosten.

Carel Vuylsteke, stoeldraaier te Hansbeke, leverde op 22 februari 1834 25 kerkstoelen, 21 aan 16 stuivers en 4 aan 18 stuivers per stuk.

Buitengewone herstellingen (1834)

In 1834 werden belangrijke herstellingswerken uitgevoerd aan het hoogkoor, waarvan vooral de westmuur waterschade geleden had:

Werklieden van J.J.Tavernier-De Baets, metsersbaas te Gent, wrochtten in de kerk van 8 maart tot 24 mei. *De rhumatiken grond van den hoogen outaer moest geheel uytgekapt worden, van boven eenen dobbelen grond gelegd, dan geheel geplafoneert, de deuren van de sacristie verhandert en verplaeft, dack en vensters herstelt.* Een zekere Van Hecke, metselaarsknecht, verwerkte 1.000 stuks boomse steen, 4.000 scheldesteen en 55 zakken (mortel)kalk, alles geleverd door Jan Baptiste Van Overbeke. Ene Basar, plafonneerder, verbruikte 10 pakken plafondlatten, 5.000 plafondnagels, 20 stenen plaaster, 18 stenen bruin koeihaan en 1 steen wit haar. Een knaap hielp gedurende anderhalve dag om de stellingen in de kerk te dragen. Het dagloon van de ambachtsmannen bedroeg 26 stuivers, de diender verdiende 14 stuivers daags. Ze logeerden tegenover het kerkhof in het wethuis (uitgebaat door Benedict Thol en Isabelle Van Mello, zijn vrouw), de metser gedurende

51, de plafonneur gedurende 23 dagen.

Terzelfder tijd werd de kerk gewit door Pieter Dumortier en zijn knecht Joannes De Paepe. Eduard De Winter leverde de materialen: 42 stenen kalk, 28 ponden loodwit, 11 ponden *molegrauw*, 4 1/2 ponden lakmoes, 4 stopen lijnolie, 2 stopen en een pint *oliehitte*, een pot terpentijn en twee witborstels.

Lieven Van Ooteghem metselde gedurende 18 dagen, geholpen door Heindrick Vande Voorde en Bernard Eggerijk, metsersknapen. Pieter Tamagni kuiste de kerkramen, plaatste 10 nieuwe panelen en verving hier en daar een gebroken ruit.

Ook het torendak werd door Pieter Dumortier hersteld. Jacob Viane leverde ribben en berd en werkte gedurende 13 dagen en 3 schoven. De kinders Jan Baptiste Reyniers leverden (steen)haken, ankers, roosters, vijzen, krammen en ogen.

Eduard De Winter schilderde het koor van O.L.Vrouw en de biechtstoel, verhoogde het klankbord van de preekstoel, vermaakte een torenvenster, herstelde het tabernakel van het hoogaltaar en vergulde 2 kruisjes.

Ter vereffening van de kosten van al deze herstellingswerken, die 1.398,2 fr. beliepen, gaf pastoor Charle 500 fr. van eigen *gespaerde penningen*.

Muurschildering boven het hoogaltaar (1835)

In 1835 werd het pas herstelde hoogkoor geschilderd en met een muurschildering boven het hoofdaltaar verfraaid, volgens een ontwerp en onder de leiding van Angelus De Baets, kunstschilder te Gent (76).

Er werkten navenant, benevens de kunstschilder zelf, zes verschillende gasten in de kerk: Hoevenagel, Roelant, Slock, Steyaert, Van Coeillie en Wijtinck. Ze logeerden, samen 129 dagen, bij Benedict Thol in het wethuis, aan 1 fr. daags voor kost en slaping. Hun daglonen schommelden van 24 tot 40 stuivers, afhankelijk van hun kunde. De Baets vroeg een dagvergoeding van 70 stuivers.

Slock verrichtte op 20 februari de nodige metingen in de kerk. De

schilderwerken ter plaatse startten op 12 april. Louis De Winter plaatste de stellingen in het koor, geholpen door Heindrick Vande Voorde en Celestien Poppe.

Aan de hand van een uitgewerkt ontwerp bracht De Baets de tekening op de achterwand van het hoogkoor over.

De werken duurden 9 opeenvolgende weken; aanvankelijk werd gewerkt met 2 of 3 gasten, uiteindelijk met 5 schildersknechten, hetzij in totaal gedurende een 200-tal mandagen.

De lijst van verbruikte materialen is een lange boterham: loodwit, wijngaardzwart, *terre de cassel*, olie, *sel saturne*, ivoorzwart, *kruywit*, lijn, terpentijn, tinwit, witte olie, *grouwsel*, mineraalblauw, chromaatgeel, lak, droogsel, vermiljoen, vernis, mastiek, blauw papier, sponsen en nog verschillende onbenoemde kleurstoffen.

Volgens de specificatie van prestaties en geleverde stoffen bedroeg de totale kostprijs van de schilderwerken 748,10 fr. Ze werden grotendeels betaald met particuliere giften en penningen uit de offerblok *tot verciering der kercke*. E.H. Jan Francies Lambrecht schonk 200 fr. terwijl pastoor Charle eenzelfde geldsom in leen gaf en het tekort aanvulde met zijn *offerande van pasch penningen*.

De geschiedschrijvers De Potter en Broeckaert, die de kerk bezochten, getuigen in hun kroniek over Hansbeke dat de *samenstelling en vooral het perspectief* van de muurschildering eenieders bewondering opwekte. Gegevens over het onderwerp van de muurschildering ontbreken. Niettemin blijkt uit genoemde debetnota dat, benevens ornamenten en rozetten, ook levensgrote afbeeldingen van Sint-Petrus en Sint-Paulus geschilderd werden, wellicht op de zijwanden van het hoogkoor.

Restauratie van de (zij)altaarschilderijen (1836)

De *schilderije van het O.L.Vrouwaltaar, verbeeldende de aanbidding van de herders in het stalleken van Bethlehem* en de *schilderije van Sint Petrus verbeeldende de geschiedenis verhaalt bij Matheus Cap XIV,vers) 31* werden door Charles Dessau te Merendree verdoekt. Louis De Winter

transporteerde de kunstwerken naar en van Merendree. Eduard De Winter vergulde de kaders van de schilderijen.

Deze laatste schilderde ook het altaar (van Sint-Pieter en) van O.L.Vrouw in 50 dagen aan 2 fr. daags. Hij verbruikte 8 stopen lijnolie, 50 ponden loodwit, 16 ponden tinwit, 2 ponden lak, een pot terpentijnolie, een pot lijn en *diferente fijne veirwe*. Hij verniste ook nog de kerkmeesters- en de schepenbank.

Opnieuw moest het dak van de kerk hersteld worden. P.Vanreymenant leverde via Jan Baptiste Van Overbeke 1.000 schaliën. Joannes De Paepe, schaliedekker te Wakken, werkte met een knecht gedurende 12 dagen. Louis De Winter leverde berd en Bernard Goethals, ketelaar te Nevele, repareerde een dakgoot. Pieter Tamagni plaatste een 30-tal ruiten.

Aankopen en giften (1837-1839)

Op 21 april 1837 kocht pastoor Charle bij een zekere Landtsheer een *similor goudvernist firmament en h.hert*, gemaakt door ene Melangier te Gent. Het werd boven het hoogaltaar geplaatst. Eugenie Van Ronslé maakte 4 alben en 2 roketten met 47 ellen lijnwaad, mouseline en kanten.

Louis Van Caeyzeele, *ornament maeker* te Brussel, leverde op 31 mei 1838 een *ornament bestaende in eenen cassuyvel en twee tuniceelen met alle toebehoorselen in gouden moiré*. Het geld, opgehaald met de schaal van O.L.Vrouw of geofferd bij de zegeningen, werd besteed aan: het maken door Maria De Muynck te Aalter van een kroon voor gebruik in de lijkdiensten van de jonkheid, het verzilveren door P.Mathon, vergulder te Gent, van twee houten aanbidders, en het vergulden door C.De Keukelaere, zilversmid te Gent, van een kelk, pateen en lepeltje. Mathon verzilverde 6 houten kandelaars die door bijzonderen geschonken waren en vergulde ook het tabernakel en het kruis boven het hoogaltaar. Eulalie van de Woestijne, oudste dochter van de kasteelheer, bekostigde de binnenbekleding van de tabernakelkast.

Jan Frans De Schuyter, gewezen kerkmeester, begiftigde de kerk met een nieuwe kruisweg. De veertien staties werden gekonterfeit door een leerling van Angelus De Baets aan 16 fr. per tafereel, de kaders kostten 3 fr., het

schilderen ervan 5 fr. per stuk, hetzij 336 fr. voor het geheel. Eduard De Winter plaatste op ieder statie een houten kruisje. De kruisweg werd opgehangen aan de zijmuren van de kerk, de eerste zeven staties aan de epistelkant, de zeven laatste aan de evangeliekant. Met een schriftelijke volmacht dd. 12 juli 1838 van de Gentse bisschop Joannes Franciscus Van De Velde zegende pastoor Charle op 25 augustus de 14 taferelen en de 14 kleine houten kruisjes, evenals een groot lijdenskruis in cypressenhout.

In 1839 werd een pinsbekken wierookvat aangekocht bij L.De Meyer, drie canons achter glas in vergulde lijsten, een groot tapijt voor dagelijks gebruik in het hoogkoor (afkomstig uit de vendutie bij August Charle te Bellegem), twaalf porseleinen bloempotten onder glazen bokaal (geschonken door particulieren, vier voor ieder altaar) en vier rode roketten voor de acolieten. Josephine van de Woestijne (afb. 17), jongste dochter van de kasteelheer, schonk een albe, een roket en drie kussens. Theresia Charle, zuster van de pastoor, bekostigde een nieuwe *met fijn goud vergulde* troon van O.L.Vrouw en nieuwe kledij voor het Mariabeeld. Mathon vergulde ook de troon van de H.Anna, hetgeen betaald werd uit de schaal van O.L.Vrouw en met penningen van het broederschap van de Zoete Naam van Jezus dat op 12 september 1837 opgericht was.

Wijding van de kerk (1839)

Op 24 juni 1839, vijf en veertig jaar na de (voorlopige) inzegening door pastoor-deken Jan Van Baeten, wijdde Monseigneur Ludovicus Josephus Delebecque, bisschop van Gent, de kerk.

Volgens de vigerende kerkelijke gebruiken verleende hij een aflaat van 40 dagen aan de gelovigen die de kerk op de verjaardag van de wijding zouden bezoeken. Een door pastoor Charle eigenhandig geschreven (wijdings)akte werd door de bisschop met zijn initialen *L.J.epus Gand* ondertekend. Ook de pastoor, de onderpastoor J.F. Genetello, de koster Louis De Winter en de kerkmeesters Pieter Jan Schaubroeck, Pieter Nicolaes De Muynck, Bernard Vander Plaetse en Jan Baptiste Vandevelde plaatsten hun handtekening.

In hetzelfde jaar kwam de kerk in het bezit van relikwieën van de H.Petrus en de H.Paulus.

Transcript

Anno millesimo octingentesimo trigesimo nono die vigesima/ quarta junii Ludovicus Josephus Delebecque xxi Episcopus/ diocesis Gandavensis consecravit ecclesiam parochialem/ de Hansbeke in honorem sanctorum apostolorum Petri et Pauli/ quorum reliquiae ibidem conservantur et singulis christi fidelibus in die/ anniversario consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus quadraginta dies/ de verâ indulgentiâ in forma ecclesiae consuetâ concessit/

In cujus fidem hoc testimoniium reliqui, a me parochi hujus ecclesiae, a vicepastore et custodibus signatum

L.J. Epus Gand Alb. Fr. Charle, pastor in Hansbeke

Ludovicus De Winter, coster

J.F. Genetello, vicepastor

P.J. Schaubroeck

P. De Muynck

B. Vander Plaetse

J.B. Vandevelde

Vertaling (10)

In het jaar 1839, op 24 juni, heeft Ludovicus Josephus Delebecque, 21e bisschop van het bisdom Gent, de parochiekerk van Hansbeke, ter ere van de heilige apostelen Petrus en Paulus, gewijd; hun relikven worden er bewaard en iedere gelovige die op de verjaardag van de kerkwijding de kerk zal bezoeken, verleent hij een aflaat van 40 dagen volgens de vigerende kerkelijke gebruiken.

Ter bevestiging ervan heb ik dit document nagelaten, ondertekend door mij, pastoor van deze kerk, door de onderpastoor en door de koster.

Schenken en kleine herstellingen (1840-1843)

In 1840 werd weeral beroep gedaan op Jan De Paepe, schaliedekker te Wakken, voor het herstellen van het torendak en het witten van de kerktoren. Hij werkte met een knecht van 21 april tot 22 mei aan een mandagloon van 26 stuivers. Tien dagen, tijdens dewelke gevaarlijk werk aan de toren

gepresteerd werd, moesten aan 50 stuivers betaald worden. Er werden 5.000 nagels verbruikt. Jan De Ruyck leverde 56 stenen kalk en 3 1/2 ponden lakmoes voor het maken van het witsel. Josephine van de Woestijne bekostigde drie koorstoelen in mahoniehout en Anna Rosa Steyaert (†Hansbeke 18.10.1840) schonk bij testament een zilveren processiekruis dat voor de eerste maal gebruikt werd tijdens haar lijkdienst.

C.De Keukelaere, zilversmid te Gent, belegde de houten handgreep van een nieuwe wijwaterkwispel met 7 oncen en 3 engelsen zilver aan 7 franken per once volgens een specificatie van 28.07.1841. L.De Meyer, koperslager te Gent, maakte zes grote kandelaars in similor (pinsbek). Hij kuiste en verniste terzelfder tijd 6 grote en 6 kleine koperen kandelaars. De kosten werden betaald met penningen van het aartsbroederschap van de Zoete Naam van Jezus, en met offerpenningen en geld, opgehaald met de schaal van O.L.Vrouw of voortkomend *uyt kleyne verkogte voorwerpen buyten gebruyck*. De nieuwe kandelaars waren bestemd voor het hoogaltaar, de koperen kandelabers stonden op de zijaltaren, de grote op het St.-Pietersaltaar, de kleine op het O.L.Vrouwaltaar. Jan Baptiste van de Woestijne betaalde de kledij en versiering van het beeld van de H. Anna. Anno 1841 stonden in de kerk 430 stoelen die 770 fr. stoelgeld opbrachten.

Josephine van de Woestijne schonk in 1842 een zwart ornament, bestaande uit een kazuifel, twee tunica's, een koorkap met kruis, een baarkleed en een overtreksel voor de koorlessenaar, alles in fluwelen zijde met borduursel van fijn zilveren galon.

Voor de kerkdeur werd in 1843 een *kalseiken* aangelegd. Charles Van Ronslé plaatste in de sacristie een waterbekken en herstelde een sacristiekast. Men kocht twee nieuwe altaardwalen, 14 ellen lang.

Inventaris van het kunstpatrimonium (1842)

In 1842 stelde pastoor Charle een inventaris op *van alle de voorwerpen de kercke van Hansbeke toebehoorende* (77). Het is een interessante lijst van edelsmeedwerk, kandelaren, beelden, schilderijen, ornamenten, priestergewaden, kerklijnwaad, kerk- en zangboeken, kerksieraden en kerkmeubelen, die de rijkdom aan kunstschaten illustreert, korte tijd vóór de grote vernieuwing van het kerkinterieur.

Zilveren voorwerpen:

eene remonstrantie, eene zilvere lampe, eene groote ciborie, eenen grooten kelk geheel vergult, twee kelken, kleyne ciborie, zilver wierook vat met twee schelpen, zilver schotel met twee ampulen, zilvere hh. olie vatjens en twee beregtinge vatjens, zilvere kroon en septer gouden keten en kruys voor het beeld van O.L.Vrouw, zilvere kroon en septer voor het Kindeken Jesus, zilvere kroon enz. voor het beeld van de h.moeder Maria, zilvere strael en sluyter voor het beeld van den h.Petrus, eene offerande verbeeldende eenen os (offerschaal?), zilvere reliquie kas van den h.Blandinus en Laeta, dito van het h.kruys, dito van den h.Hubertus, dito van de hh. apostelen Petrus en Paulus, idem van de h.Barbara en van den h.Rochus, een zilver kruys, een zilveren gewijd water borstel, horrologie met kasse

Kandelaeren:

ses groote kandelaeren, item ses kleyndere, ses houtenen kandelaeren bezilvert, ses groote nieuwe kandelaeren van similor, vier kopere lanternen, vier kleyne kandelaren

Beelden en schilderijen:

twee (houten) aanbidders vergult en verzilvert, beeld van O.L.Vrouw, beeld van den h.Petrus, schilderije van O.L.Vrouw altaer, schilderije van St Petrus, (gekleed) beeld van O.L.Vrouw, troon van de h.moeder Maria, (gekleed) beeld (en troon) van de h.moeder Anna, een h.hart in similor, beelden van den h.Blandinus en Laeta

Ornamenten, priestergewaad:

een witte kappe, een andere witte kappe, eene roode kappe, eene purpere kappe, eene zwarte kappe, eenen casuffel met twee tuniken van goude moiré, eenen witten casuffel, item eenen witten met tunike en toebehoorden, nog vier andere witte waer van drij buyten gebruyck, eenen casuffel, item eenen rooden van rooden panne met eene tunike, item nog eenen rooden van zijde panne, purpere casuffels drij in getal waervan eenen buyten gebruyck, eenen zwarten casuffel, een zwarten casuffel van panne met tuniken, nog twee andere zwarte waer van eenen buyten gebruyck, twee groene casuffels, stooelen van alle coleuren waer onder verscheyde buyten gebruyck, vier roode acolyte rocken, twee zwarte rocken voor de koster, roede en kleedsel voor bode, een complet zwart ornament bestaende in een casuffel, twee tuniceelen, cappe, eenen pelder en overtreksel voor stappeel.

Kerklijnwaet:

twee koppels communie kleeden en dwaelen, zeven oude alben en vijf oude roketten en derthien oude altaer dwaelen, twee nieuwe alben en drij roketten en albe singels, ses altaer dwaelen, vier nieuwe alben en vijf roketten, nog vier (nieuwe) alben en twee roketten, 14 amicten, 17 albesingels, verscheyde palasen (palla's), nog eene kostelijke albe en rocket en drij kussen, dertig corporaelen, veertig kelkdouckjen, handdoeken enz.

Kerk- en zangboeken:

drij missaelen waer onder eenen gebonden in rood panne verciert met zilvere plaete en sloten, missal defunctorum bis, pastorale diocesis gandavensis pars prima et secunda, pastorale diocesis gandavensis pars secunda ter, antiphonale romanum bis, processionale ter, vespérale

Kerkciraeden en meubelen:

ijser kas in sacristie, nieuwen predicstoel, zaete van de kerckmeesters, eenen grooten blauwen standaert, eenen grooten rooden standaert, een groot choor tapijt, eenen nieuwen witten pelder, een schoone kroon voor begraevinge der jongheyd, een groot dagelijks tapijt in den choor, drij kostelijke choorstoele, twee gemeyne stoelen en eenen ouden zetelstoel, twaalf schoone bloempotten met glasene bokaels, eenen grooten zwaerten pelder, eenen grooten zeer gemeynen zwaerten pelder, eenen grooten witten pelder, nog een groote kroone voor de jongheyd, drij lijkaeren, stappeel en ses groote houtene kandelaeren, drij groote leeren, een beeldekin voor de processen met zijn behangsels, eenen wijwaterketel en gewijd water borstel, drij tinne taillloeren en drij koppels tinne ampullekens, twee koper wierookvaten met schelpen waeronder een buyten gebruyck, eenen grooten koper schotel voor de offerande, vijf biegtstoelen drij binnen de kercke en twee in de sacristie, ses vaenen vier zwarte en twee roode, ses kassen drij in elke sacristie, twee zaeten binnen den choor gemaekt ten koste van de heeren van Hansbeke, vier missael stoelen waeronder eenen in bois d'acajou, vier canons tabellen waer onder eenen met goudene kaders en glaesen.

PASTORAAT PIETER FRANS BULLENS (1844-1887)

De aandacht van de nieuwe parochieherder, aangesteld op 1 juli 1844, ging voorreest uit naar de 18e-eeuwse communiebank die vóór de eeuwwisseling

te Brugge aangekocht werd. Hij liet ze reeds in de maand september herstellen door De Baets uit Gent. Na verwijdering van de oude olievlagen bij middel van een verloop van zeep en potas, werd de tafel gelijmd en gevernist. In dezelfde maand werd (de westmuur van) het zijaltaar, toegewijd aan O.L. Vrouw, met lat- en plakwerk hersteld en *in fresco geschildert* door een zekere Steyaert, meesterknecht van De Baets.

De pastoor trachtte de plaatselijke verering van de martelaren Blandinus en Laeta (78) levendig te houden. De reliekhouders met borstbeelden, die *buyten gebruyck* waren, werden door De Baets hersteld en geschilderd, en opnieuw in het hoogkoor geplaatst.

Jan Baptiste van de Woestijne schonk, ter verlichting van de kerk, op 28 oktober *acht schoone quinqets, gebranceerd met 3 lampen.*

Op 1 december 1844 werd de kruisweg canonisch opgericht, met al de voorrechten en aflaten eraan verbonden, door frater Natalis Neuteleers, minderbroeder van de Orde der Recoletten, afgevaardigd door frater Bonaventura Bruneel, vicaris van het Gentse klooster.

Schenking van een nieuwe klok (1845)

Reeds tijdens het pastoraat van E.H. Albert Charle schonken familieleden van de Woestijne vaandels, misgewaden, kledij en klein meubilair aan de kerk. Vooral pastoor Bullens vond bij Jan Baptiste van de Woestijne steun en medewerking. Door de milddadigheid van de oude kasteelheer kon het kerkinterieur verfraaid en kerkmeubilair vernieuwd worden.

In 1845 begiftigde hij (en zijn jongste dochter Josephine) de kerk met een nieuwe torenklok. Ze werd te Leuven gegoten door de klokkengieter Andreas Ludovicus Van Aerschoodt-Van Den Gheyn. Haar doopnaam was Martha. De wijding door Mgr. Ludovius Josephus Delebecque, bisschop van Gent, vond plaats op 24 april, tegelijk met de eerste steenlegging van het klooster. De kasteelheer was peter, zijn dochter was meter.

De klok had een grof-mi toon, een randdiameter van 1,20 m, een hoogte van 0,90 m, was voorzien van een kroon en woog 2.457 ponden. Benevens

ingegrifte afbeeldingen van heiligen en het wapenschild van de schenker droeg de klok het volgende Latijnse inschrift:

*Martha/Dono me decit Joannes-Baptista van de Woestijne/
d'Hansbeke/cum domicellia Maria-Josephina praenobilis
domine/anno Domini 1845/A.L.J. Van Aerschoodt-Van Den
Gheyn/me fudit Lovanii (79).*

In de maand juni werd het orgel, ontstemd en vervuild, door de Duitse orgelbouwer Smitze gekuist en hersteld, *den register tierce veranderd in flageolet, een nieuw clauwier en een supplement fa daerin geplaatst*. Charles Van Ronslé, timmerman, en Leo Van Huffel, smid, herstelden het orgelmeubel en de blaasbalg. Hendrik Vande Voorde hielp met het trekken van het blaaswerktuig.

Ook het kerkinterieur werd opgefrist. Jan De Paepe witte de kerkmuren. Jan Baptiste Van Overbeke leverde (een deel van) de nodige kalk. Bernard De Meester verfde deuren en vensters. Een zekere Van Hove uit Nevele vergulde de bol en de haan van de kerkstoren. In de maanden juli en september schilderde De Baets uit Gent het beenderhuis op het kerkhof, marmerde het hoogkoor in olie verf en herschilderde het oksaal, dat in verschillende kleuren geverfd was, in imitatie-eik. Carel Vuylsteke leverde 60 kerkstoelen (80).

De kasteelheer schonk op 14 augustus 1846 een nieuw met gouddraad geborduurd kleed voor het beeld van Onze Lieve Vrouw.

In 1847 gaf hij een standaard ter ere van O.L.Vrouw, en vervolgens een gouden scepter, twee vergulde kronen in zilver, een vergulde zilveren bolletje, een gouden paternoster *wegende in goud 43 frs*, een sluier, een fluwelen met gouddraad geborduurde mantel en een piedestal om de troon van het Mariabeeld erop te plaatsen. Voor de eredienst kocht hij verscheidene ornamenten, benodigdheden en gewaden: een zesarmige luchter en een eiken lezenaar voor het hoogkoor, een missaal met koperen sloten en een platina lezenaar voor het hoogaltaar *om den missaal er op te plaatsen*, een paar tweearmige kandelaars in zilver, 6 canons voor de zijaltaren, een rode kazuifel met wit kruis, twee tunica's en een wit baarkleed *om er de jongheyd mede te begraven*. Tegelijkertijd schafte de kerk zich een satijnen kussen aan *met goude koorde en flossen, om er de kroon (lijkkrans) der jongheyd op te*

plaatsen, een koorkap van *gouden moor* (moiré), een witte kazuifel en een tapijt voor het priesterkoor. Meteen werd de oude 18e-eeuwse missaal opnieuw ingebonden en het zilveren beslag grondig gereinigd. De kasteelheer liet nog de *boezinge* van het koorgestoelte verlengen, en in de toren een kerkhorloge plaatsen, vervaardigd door ene Premereur te Ninove. Dit uurwerk, dat op 3 november aangevoerd werd, was een wekkerklok met vier wijzerplaten op de buitenmuren van de toren en één in de kerk boven het oksaal. Het droeg het familiewapen van de schenker. Het klepte 's morgens, 's middags en 's avonds het angelus.

Op 8 mei 1849 schonk de edelman aan de kerk een zilveren reliekhouders met de relikwie van de H.Philomena. Z.E.H. Domien Emmanuel Annocqué, landdeken te Nevele, zegende dezelfde dag een nieuwe kapel in die de heer het jaar tevoren aan het neerhof van het gesloopte middeleeuwse kasteel ter ere van deze martelares had laten bouwen. Door zijn toedoen werden in de kapel drie houten beelden geplaatst, van de H.Philomena, van de H.Jan Baptiste (de Doper) en van de *H.Maegd Maria der Zeven Weeën*, gesculpteerd door de Gentse beeldhouwer Pierre Devigne. Het pachthof was toen bewoond door Pieter Frans Vande Kerckhove.

Aan het kerkhof, langs de straatzijde, werd in oktober 1850 een ijzeren hekken geplaatst, eveneens bekostigd door de kasteelheer, die andermaal de kerk begiftigde met een antieke luchter en een standaard ter ere van O.L.Vrouw.

Plaatsen van een nieuwe predikstoel (1851)

Meester-schrijnwerker De Keukelaere uit Gent plaatste in 1851 een nieuwe predikstoel die door de Antwerpse beeldhouwer Willem (?) Geefs gesculpteerd werd. De kansel, een gift van Jan Baptiste van de Woestijne werd op 7 september onthuld. Kostprijs 6.000 fr. De oude predikstoel verhuisde naar de kerk van O.L.Vrouw Geboorte te Desteldonk voor 350 fr. (afb. 15). Ook een biechtstoel werd voor 140 fr. verkocht.

Hetzelfde jaar vervaardigde De Keukelaere ook twee eiken kastvleugels, waarmee de bergruimten achterin de kerk, aan weerszijden van het oksaal, afgesloten werden.

De kerk kocht in 1853 een Doorniks tapijt voor het hoogaltaar. De kasteelheer schonk twee standaarden, één aan het op 15.01.1853 opgerichte broederschap

18. Frans Gisleen Borluut
19. Sidonie Kervijn

van de H. Philomena, één aan de Conferentie van de H. Vincentius à Paulo. Hij gaf aan de kerk ook 6 platina kandelaars voor het hoogaltaar en een platina godslamp, gemaakt door De Meyer te Gent. De kerkfabriek kocht nog een antieke lichter, twee platina kandelaars voor de acolieten en drie platina canons.

In 1855 werden alle kerkvensters op kosten van Jan Baptiste van de Woestijne vernieuwd. Hij begiftigde de kerk met een baldakijn *waervan de draperien in zilver moor met goud geborduurd* waren in het klooster van het Crombeen te Gent. De Meyer vervaardigde de *corniche stokken in zilvere platina*. Bij de draaghemel hoorden *nog vier schoone in zilver geplatineerde lanterne*. De kerk kocht in hetzelfde jaar aan ene Coppens een zwarte standaard, en *een schoone lijkroone der jongheyd met kussen* gemaakt door de Zusters van het Crombeen.

Leggen van een marmeren kerkvloer (1858)

Jan Baptiste van de Woestijne had de intentie in de kerk een nieuwe marmeren vloer te laten leggen maar hij overleed, zonder afstammelingen, te Gent op 20 mei 1858 vooraleer de vloerwerken aanvingen. Hij legateerde zijn kasteel en onroerende goederen aan Frans Gisleen Borluut (81) (afb. 18), zijn achterneef langs vaderszijde, die reeds op 10 september het kasteel te Hansbeke betrok.

Op 15 september 1858 legde de nieuwe kasteelheer de eerste steen van de kerkvloer, samen met zijn gemalin Sidonie Kervijn (afb. 19) en zijn kinderen Raymond en Marie Josephine, in aanwezigheid van Pieter Frans Bullens pastoor, Jan Baptiste Van Overbeke burgemeester, August Napoleon Fobe gemeentesecretaris, en Pieter Jan Vande Kerckhove, Pieter Nicolaes De Muynck, Jan Buysse, Bernard Van Der Plaetse, Jan Baptiste Vande Velde leden van de kerkfabriek. Allen plaatsten hun handtekening in het parochiaal Liber Memorialis onder een attestatie dienaangaande.

De vloerwerken werden uitgevoerd door een zekere Bataille uit Bascècles (Henegouwen). Het zwarte marmer kostte 6,5 fr. de (vierkante) meter, het witte marmer 20 fr. de meter. Totale kostprijs ca. 5.000 fr.

Plaatsen van marmeren zijaltaren (1859)

In 1859 werden twee marmeren zijaltaren geplaatst, vervaardigd door Jan Willewulghé, marmerbewerker te Gent. Ieder altaar kostte 3.300 fr., grotendeels betaald met gift van de overleden kasteelheer, deels door de kerkfabriek. Hetzelfde jaar plaatste men *aen het kerkhof eene schoone ijzere grille op arduyne zullen*.

Oprichten van een nieuw oksaal en plaatsen van een orgel (1862)

In 1862 werd het oude oksaal afgebroken en een nieuwe uitkragende tribune opgericht. Deze constructie bestond uit houten gebinten, rooster, en plankenvloer in rode deel, gedragen door vier met graniet beklede pilasters en twee kolommen in geslepen graniet, bekroond met gipsen kapitelen. Het oksaal, met een oppervlakte van 12 m², had een houten borstwering met (gedraaide?) spijlen en rondlopende kroonlijst. De bouwkosten, die volgens het devis op 1.483 fr. geraamd werden, beliepen uiteindelijk 2.500 fr., inbegrepen het metselen van de funderingen van wandpijlers en pilaren, het herstellen van de kerkvloer, het bezetwerk van muur en plafond, en het schilderen. In hetzelfde jaar plaatste een zekere Drayman uit *Mayenen* (?) een nieuw orgel voor 9.500 fr., voor de helft betaald door de kerkfabriek, de andere helft met giften van de parochianen. Nog in 1862 schonk Frans Gisleen Borluut een nieuw ornament, bestaande uit een pluviale en een kazuifel met tunieken.

Op kosten van de kasteelheer bewam de kerk in 1865 een nieuw (poppig) beeld van de H. Maagd Maria, volledig gekleed en uitgerust, en een vergulde troon. Terzelfder tijd kocht de kerkfabriek een dito-beeld van de H. Anna, eveneens met uitrusting en kledij, deels betaald met giften van parochianen.

In 1866 werd een nieuwe kelk aangekocht bij Van Biesbroeck te Gent en een oud exemplaar verkocht.

Een eigentijdse getuigenis (1867)

De kroniek over Hansbeke, daterend 1867, van de geschiedschrijvers F. De Potter en J. Broeckaert bevat een summier beschrijving van de kerk en haar

uitrusting. De tekst is interessant omdat hij enkele verdwenen aspecten van het kerkgebouw belicht en een eigentijds overzicht geeft van het voornaamste kerkmeubilair (82).

De kroniekschrijvers beschreven de toenmalige toren als volgt: *De toren, in welken boven de ingangseur een groot venster uitkomt, is vierkant en maakt, enkel met den rug tegen den voorgevel der kerk steunende, als het ware een gebouw op zich zelf uit. De kap, waarmede hij is bekroond, is zeer laag en herinnert aan de torendaken van de eerste tempels des Christendoms*.

Ze vernoemden als kerkmeubilair: de twee zijaltaren in wit en zwart marmer (1859), de communiebank uit 1732, de predikstoel (1851), het orgel van Duitse makelij (1862) vervaardigd te Ments (=Mainz ?), de kerkhorloge met wekker uit 1847, de grote klok Martha (1845) en het angelusklokje Augustinus (1725).

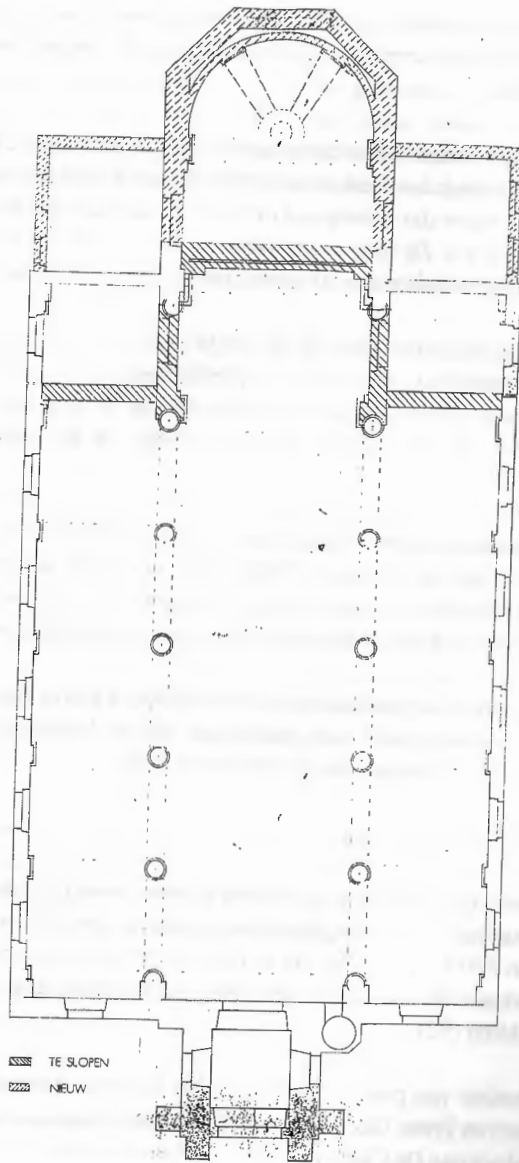
Als kerkelijke kunstschaten vermeldden ze de *muurschildering van Engel De Baets* boven het hoofdaltaar (1835), het schilderij boven het Sint-Pietersaltaar *voorstellende Jezus, St Pieter boven de wateren verheffende* en het schilderij boven het O.L. Vrouwaltaar *met een Aanbedding der herders*.

Tenslotte citeerden ze het grafmonument met bidkapel aan de noordzijde van de toren en de aanwezigheid van grafzerken aan de kerkmuren en in het kerkportaal (d.i. in de viering van de gesloopte kerk).

Torenwerken (1867)

Toen de kerktoren dringend hersteld moest worden, beschikte de kerkfabriek niet over het nodige geld. In de gemeentebegroting van 1867 werd evenwel een toelage van 500 fr. voorzien, die in het daaropvolgende jaar met 300 fr. verhoogd werd om de voorziene versiering en herstellingswerken aan de toren te voltrekken (83).

Volgens een notitie van pastoor Bullens in het Liber Memorialis werden in 1869 op kosten van Frans Gisleen Borluut in de kerk nieuwe vensters in mat glas geplaatst door ene De Coen uit Gent. De parochieherder moet zich echter in het jaartal vergist hebben want De Potter en Broeckaert vermelden in hun kroniek, uitgegeven 1867, dat *iedere zijbeuk door vijf onlangs nieuwe en het*

20. Grondplan van de kerk (Boterdalee 1872)

koor door twee vensters verlicht is en de twee koorvensters het wapenschild dragen van Frans Gisleen Borluut.

Het Broederschap van de H. Franciscus Xaverius, ingesteld op 1 mei 1866 door R.D. Vander Stappen S.J., kocht in 1869 bij H. Leroy-Brande (fabrique et magasin d'ornement d'église) te Gent een standaard ter ere van hun patroon. Joannes Martens gaf de helft van de kostprijs. Terzelfder tijd kreeg de kerk een beeltenis van de heilige, dat door A. Delanier te Gent gebeeldhouwd was.

Rosalie Heyde, echtgenote van Charles-Louis Hanssens, schonk in 1870 een beeld van het Kindje Jezus, afkomstig uit het huis (of gebeiteld door) J.B. Van Biesbroeck te Gent. Dezelfde Van Biesbroeck leverde ook een beeld van het H. Hart van Jezus, geschonken door de kasteelheer. In hetzelfde jaar kocht de kerk nog twee beelden met consoles: van de H. Jozef en van de H. Anna, gebeeldhouwd door vernoemde Delanier.

Vergroting van de kerk (1872) (84)

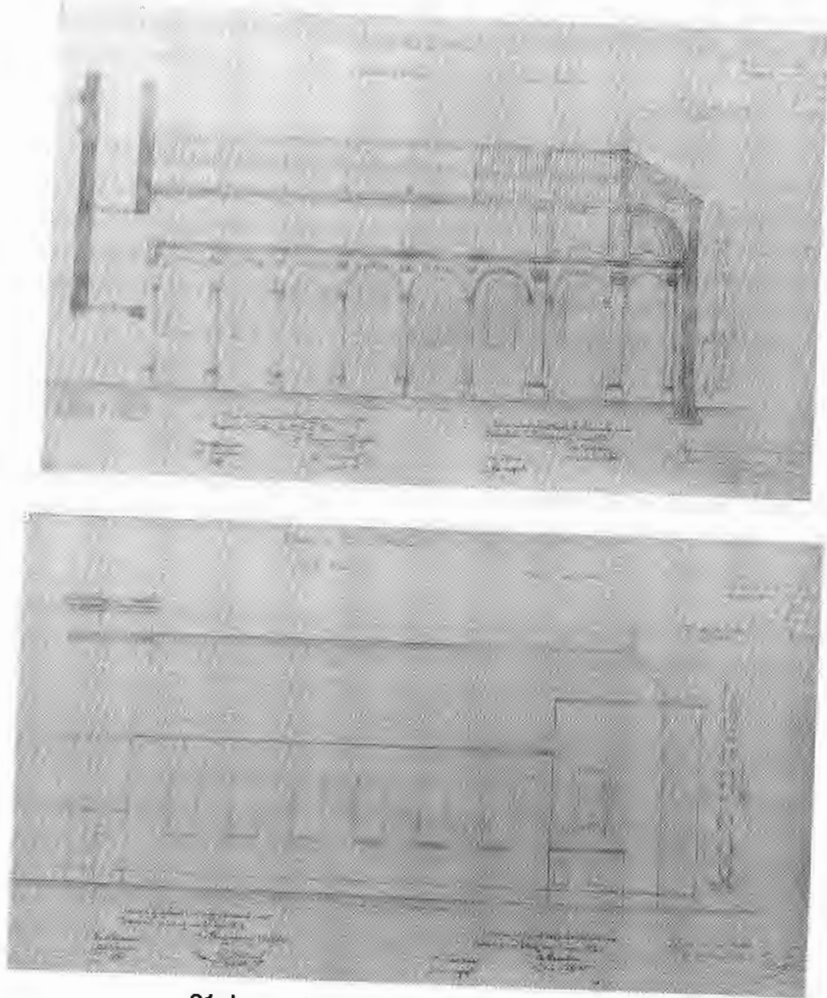
In 1872 waren er te Hansbeke 2.434 inwoners. Het aantal kerkgangers, grossomodo geraamd op tweederden van de bevolking, bedroeg toen ongeveer 1.560.

De oppervlakte in de kerk, die door de gelovigen kon ingenomen worden, besloeg 543 m². Bij een bewegingsruimte van 0,40 m² (0,80 x 0,50 m) per persoon, kon de kerk dus nagenoeg 1.380 personen bevatten.

Het bleek dat de kerk op bijzondere feestdagen te klein was, temeer omdat ook inwoners uit volkrijke gehuchten van omliggende gemeenten, uit Veldeken te Nevele, uit Heirenthoek te Landegem, uit Spenhoutstraat te Bellem en uit Rho te Zomergem, de mis te Hansbeke bijwoonden.

Het was wenselijk het kerkschip, dat vijf traveeën telde, te verlengen. Een zesde travee zou de plattegrond van de benedenkerk met circa 20% vergroten hetgeen een bijkomende plaatsruimte betekende voor een 200-tal personen.

De adellijke familie Frans Gisleen Borluut-Kervijn was bereid de vergroting

21. Langsdoorsnede van de kerk (1872)
 22. Noordgevel van de kerk (1872)

volledig te bekostigen zonder eenigen geldelijken of anderen onderstand van kerk, gemeente, provinciaal of staatsbestuur te erlangen.

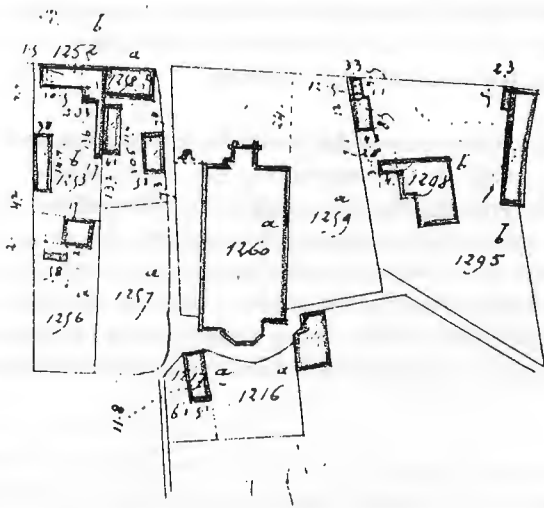
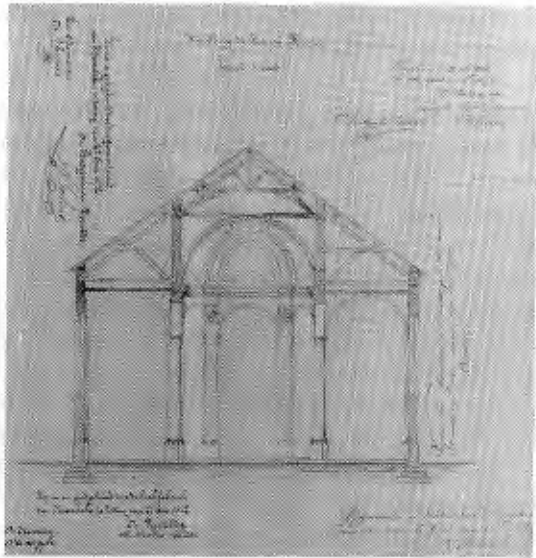
Aangezien de verschillende instanties een dergelijk aanbod zeker niet zouden afwijzen werd Jan Baptiste Boterdaele, bouwmeester te Gent (85), reeds aangezocht om een ontwerp op te maken. Een verlenging van de kerk aan de oostzijde kwam niet in aanmerking wegens de aanwezigheid van de oostertoren. Wel kon de kerk aan de westzijde uitgebreid worden mits sloping van koor en sacristieën, omlegging van de kerkweg en onteigening van de aanpalende gronden. Bovendien moest, benevens de bijkomende travee, dan ook een nieuw koor en twee nieuwe sacristieën gebouwd worden.

De intenties van de familie Borluut-Kervijn werden in buitengewone vergadering op 28 april 1872 aan de kerkraad medegedeeld, die het welwillend aanbod dankbaar aanvaardde. De raadsleden meenden dat de verlenging van de kerk *de bestaande onregelmatigheden van het gebouw (waarvan de lengte niet evenredig was met de breedte) zou wegnemen*. De kerkfabriek bleef bovendien door de voorziene verbouwing gevrijwaard van belangrijke herstellingswerken. De vlakke te slopen koorgevel bestond inderdaad grotendeels uit ziltige steen waardoor *de muurschilderingen die de samenstelling van koor en altaar uitmaakten* zodanig beschadigd waren dat een hoogdringende restauratie zich opdrong.

Op 16 mei daaropvolgend werd het voorgelegde grondplan door de kerkraad goedgekeurd. Ook de gemeenteraad, die dezelfde dag vergaderde, aanvaardde met erkentelijkheid het aanbod van de kasteelheer, dat overigens zoals men opmerkte de gemeente de kosten bespaarde van vergrotingswerken die ze anders later toch voor eigen rekening had moeten nemen. Het grondplan werd 's anderendaags met gunstig advies naar de bevoegde provinciale overheid doorgestuurd teneinde de nodige machtiging tot uitvoering van de verbouwingswerken te bekomen. De overige plannen werden op 27 juni nagezonden.

Het provinciaal gouvernement raadpleegde vooreerst, ten officieuzen titel, de Bethune, lid van het Provinciaal Comité van Monumenten. Deze suggereerde de ionische kapitelen van de nieuw op te richten pilaren (en pilasters) door dorische te vervangen om een harmonische eenheid van vormgeving voor het gehele gebouw te bewaren. De eveneens geconsulteerde provinciale

23. Dwarsdoorsnede van de kerk (1872)
24. Kadastrale metingsschets (1883)

hoofdingenieur-directeur van Bruggen en Wegen L. Van Schaubroeck opperde geen bezwaren. Hij oordeelde evenwel dat de (kosteloze) vergroting van de kerk niet strikt noodzakelijk was maar alvast meegenomen. Ook de Koninklijke Commissie van Monumenten te Brussel maakte in hun brief van 2 oktober geen opmerkingen.

Uiteindelijk werd de bouwvergunning verleend bij Koninklijk Besluit van 9 december 1872:

Léopold II, Roi des Belges
A tous présents et à venir, salut
Vu le rapport de la députation permanente du
Conseil provincial de la Flandre Orientale en date
du 5 octobre 1872, concernant l'agrandissement de
l'église de Hansbeke
Vu l'arrêté royal du 16 août 1872
sur la proposition de notre Ministre de la Justice
nous avons arrêté et arrêtons
article unique, est autorisé l'agrandissement
de l'église d'Hansbeke, conformément au plan
ci-annexé visé par notre dit
Ministre, lequel est chargé de l'exécution du
présent arrêté.
Donné à Laeken, le 9 décembre 1872

Par le Roi signé Léopold
Le Ministre de la Justice
T. Delantsheere

Benevens enkele documenten in de archieven van de bestuurlijke instanties, zijn geen private stukken aangaande de verbouwingen voorhanden. Volgens mededeling ging het grafelijk archief de Bousiers-Borluut jammerlijk verloren bij de reusachtige kasteelbrand te Hansbeke in de nacht van 30 april op 1 mei 1985.

In het plannenfonds van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, bewaard bij het Bestuur voor Monumenten en Landschappen te Brussel, bleven gelukkig de ingediende ontwerptekeningen van

25. Kerk en pastorie vanuit ZO (1900)

J.B.Boterdaele bewaard, namelijk een grondplan (afb. 20), een langsdoorsnede (afb. 21), een opstand (afb. 22) en een dwarsdoorsnede (afb. 23).

Het grondplan draagt onderaan de tekst: *Opgemaakt in vier dubbel door de ondergeteekende bouwkundige te Gend, dezen 15 Mey 1872. J.B.Boterdaele.* De bestaande kerk, de af te breken muren en de nieuw te bouwen delen werden op het plan met verschillende tinten ingekleurd. De halfzuilen aan het oude koor werden omgevormd tot alleenstaande zuilen met een enigszins ovale sectie. De achterwand van het hoogkoor en van de zijkoren, evenals delen van de zijwanden van het koor, werden afgebroken. De buitenmuren van de oude sacristieën werden behouden en opgetrokken. Ter hoogte van de eerste travee herkent men nog de dichtgemetselde deur- en vensteropening met rolkraag van de vroegere sacristie (afb. 14).

Een arduinen stichtingssteen, geplaatst in de westelijke buitenmuur van het koor, vermeldt het bouwjaar 1872 en de namen van bouwheer (toen ook burgemeester) en pastoor.

*Rev. Dom. F.G. Borluut
Burgimagistro
Rev. Dom. P. Bullens
Pastore
MDCCCLXXII*

Aangezien bouwmeester J.B.Boterdaele ook aannemer was, mag men veronderstellen dat hij vermoedelijk ook zelf de vergrotingswerken uitgevoerd heeft.

Een kadastrale metingsschets (afb. 24), opgemaakt 1883, geeft de contouren van de verlengde kerk, de omlopende kerkwegels, de aanpalende grondpercelen en de bebouwing. Uit deze schets blijkt ook dat ten westen van de noordelijke sacristie een bijgebouwtje was opgericht, het dodenhuisje, waarin de lijkbaren stonden en dat pas veel later als kolenhok gebruikt werd. Langs het hoogkoor werd de kerkwegel omgelegd. De ingenomen gronden waren tevoren eigendom van de bouwheer. De naast de kerkweg gelegen lapjes grond, achter de sacristieën, dienden als ongewijde begraafplaatsen. Ze waren afgesloten met een laag smeedijzeren hekken. In de muren zijn de gaten overgebleven waarin de haken van de afsluitingen ingemetseld waren.

26. Dorpsstraat en kerktoren vanuit Z (1905)

27. Spooroverweg en kerktoren vanuit Z (1904)

Vernieuwing en uitbreiding van het groot meubilair (1872-1874)

In het pas gebouwde hoogkoor werden nieuwe koorgestoelten geplaatst, gebeeldhouwd door A. Delanier te Gent. De gezamenlijke kosten bedroegen 4.000 fr. F. G. Borluut nam ruim de helft voor zijn rekening. De beeldhouwer bleef enkele malen in het gemeentehuis overnachten. Charles-Louis Van Haute, pastoor van de in 1851 opgerichte parochie van O.L. Vrouw Hulp der Christenen te Maria-Aalter, kocht de oude koorbanken voor 200 fr. Ene Galens vervoerde de zittingen naar hun nieuwe bestemming. Ook het oude orgel werd verkocht.

In de volgende jaren zijn rond de kerk geplaatst de zittinge der kerkmeesters, twee nieuwe biegestoelen en boeserien, verveerdigd door Delanier en Bacquenie te Gend, en hebben gekost te samen 4.550 fr. De laatstgenoemde was vermoedelijk de schrijnwerker die het kerkmeubilair optimmerde. Ene Aendrieux, steenkapper te Gent, legde een marmeren vloer in het nieuwe koor en verfraaide de hekstijlen van het kerkhof met arduin. In 1874 plaatste Delanier de reuzenbeelden van de Zaligmaker en van de apostelen Petrus en Paulus in het hoogkoor. De gebroeders Janssens uit Nevele polychromeerden het koor en de drie beelden. In hetzelfde jaar hebben ze ook de kerk gewit en de pilaren en pilasters in olie gemarmerd. Frans Gisleen Borluut bekostigde al deze leveringen en werken.

Bouw van een spitse torennaald (1875)

De lage torenkap, nog beschreven in 1867 door de kroniekschrijvers De Potter en Broeckaert en afgebeeld op de schets van kan. J. B. Lavaut, had een vierzijdig piramidaal dak, een zogenaamd tentdak, zonder dakvensters. (zie afb. 11)

Op een prentkaart, uitgegeven omstreeks 1900 door D. Hendricx Antwerpen (afb. 25) herkent men dezelfde torenromp met rondbogige galmgaten en wijzerplaten. De torenromp is begrensd door een kroonlijst op zandstenen modillons. Een vierkantig dak gaat door middel van een verklimming over in een achzijdige scherpe torenspits. Deze torennaald, bedekt met leien, heeft vier grote en vier kleine beluikte dakkapellen.

Noch het gemeentearchief, noch het parochiaal archief vermeldt in het bijzonder de bouw van de nieuwe torenspits. Men mag evenwel aannemen dat

28. Dorpsstraat en kerktoren vanuit Z (1910)

29. Dorpsstraat en kerktoren vanuit Z (1910)

deze torenwerken tegelijkertijd of korte tijd na de vergroting van de kerk uitgevoerd werden, eveneens op kosten van de familie Borluut-Kervijn. Volgens L. Van Driessche, die het wist van horen zeggen, dateert de spitse torennaald van omstreeks 1875.

In 1875 kocht men met giften van verschillende parochianen bij Leroy-Brande te Gent twee nieuwe kazuifels, twee humeralen en een met gouddraad geborduurde koorkap. Aan de koorsluiting, aan weerszijden van het hoogaltaar, werden twee credentietafels geplaatst, vervaardigd door Delanier te Gent. Het huis Leroy-Brande leverde ook nog een in goud geborduurd ornament, omvattende een kazuifel en tunieken, en een zwarte standaard.

In 1877 werd op de toren een bliksemafleider geplaatst. Het orgel werd hersteld door een zekere Van Herreweghe uit Gent. De gebroeders Janssens uit Nevele waren opnieuw bedrijvig in de kerk. Het huis Trossaert te Gent leverde twee massieve koperen luchters.

Frans Gisleen Borluut schonk in 1878 twee aanbidders, afkomstig uit het huis Van Biesbroeck te Gent. Jan Baptiste De Winter, oud koster, gaf de twee voetzuilen, eveneens door Van Biesbroeck geleverd. De pedestals en de beelden kregen een plaats in het koor. Bij De Meyer te Gent kocht men zes gegalvaniseerde kandelaars voor het hoogaltaar en drie gegalvaniseerde canons. In hetzelfde jaar werden de gevels van kerk en toren *afgeschrobd*, gekuist en gevoegd door A. Bijn uit Maria-Lerne aan 1,25 fr/m². Romanus De Ruyck verrichtte zekere herstellingen aan de toren.

In 1879 begiftigde de kasteelheer de kerk *met twee groote, in koper gebeitelde kandelaars*, vervaardigd door De Meyer te Gent. Ze werden in het koor geplaatst. Bij Leroy-Brande kocht men een zwart met zilverdraad geborduurd ornament.

Hetzelfde huis leverde in 1880 ook een rode fluwelen met gouddraad geborduurde standaard van het H. Sacrament. In hetzelfde jaar werd het orgel hersteld door Lovaert, orgelbouwer, en Ch. Mortier.

Mathias Zens uit Gent plaatste in 1881 (twee) *boeserien in spiessen hout* in de eerste travee van de kerk. Het waren de laatste lambrizeringen die moesten geplaatst worden. Hij schilderde ook de zijkoren aan 2,25 fr/m².

Hombeker - de Kerk

Mig. M. de Masure - Borluut

30. Kerkinterieur (1904)

31. Kerkinterieur (1910)

Pastoor Bullens schonk een in goud geborduurd vaandel in rode fluwelen zijde, bestemd voor het Katholiek Onderwijs en geleverd door het huis Leroy-Brande. De inzegening van het vaandel vond plaats op 2 juli 1882, bijgewoond door 22 plaatselijke verenigingen die allen een vergulde zilveren medaille ontvingen, betaald door Frans Gisleen Borluut. Mathias Zens maakte ook een kruisweg met reliëfs in terracotta, een gift van de kasteelheer. De oude kruisweg werd verkocht aan de pastoor van Ronsele. De nieuwe kruisweg werd op 21 mei 1882 met welgevalligheid van Mgr. Henricus Lambrecht, bisschop van Gent, canonisch opgericht door Frater Gerardus Meertens minderbroeder, afgevaardigd door frater Joachim Festen, gardiaan van het Gentse Recolettenklooster. Van Herreweghe herstelde opnieuw het orgel. De Zusters Franciscanessen (Crombeen) maakten een mantelkleed voor O.L. Vrouw. De kasteelheer schonk aan pastoor Bullens ter gelegenheid van zijn diamanten priesterjubileum een zilveren neogotische kelk.

In maart 1883 werden aan de pilaren van de kerk 10 stenen beelden geplaatst, vervaardigd door (of afkomstig uit het atelier van) de Gentse beeldhouwer Mathias Zens. Ze werden geschonken door de familie Borluut-Kervijn. Nog in 1883 plaatste men aan de pilaren onder ieder beeld een driearmige kandelaar in massief koper, gemaakt door De Masure te Gent. Ze waren eveneens een gift van de kasteelbewoners (86).

Volgens een factuur van 23 april 1887 leverde Mathias Zens twee houten gepolychromeerde beelden van de H. Agnes en van de H. Franciscus-Xaverius met bijhorende sokkels in terracotta. Bij J. Ballion-Versavel, een kunstwinkel van borduurwerk en kerkornamenten te Gent, kocht men twee koperen verniste armluchters, die voor deze beelden geplaatst werden. J. Poppe te Gent leverde een standaard in rode velours met zijden medaillon, geborduurd met gouden galon, een overtrek en een draagstok met corniche. In hetzelfde jaar voerde August De Paepe, schaliedekker te Wakken, bepaalde dakwerken uit.

PASTORAAT HIPPOLIET DE HERDE (1887-1913)

Bij de aanstelling van pastoor Hippoliet De Herde op 13 juli 1887 pronkte de parochie met een recent verbouwde kerk, bekroond met een nieuwe torenspits. Ook de inrichting van de kerk en de verfraaiing van het interieur waren voltooid, de meubilering was volledig.

32. Graaf Boudewijn de Bousies

33. Gravin Lucie (de Bousies-)Borluut

Er stonden geen belangrijke werken meer op stapel. De daken van kerk en toren vereisten niettemin een regelmatig onderhoud. In augustus 1894 werden door August De Paepe aan kerk- en torendak opnieuw herstellingen verricht. Drie man wrochtten elk gedurende 184 uren aan een uurloon van 0,35 fr. Theophiel Moreels vermaakte de dakgoten op de toren. Romanus De Ruyck schilderde de kerkramen, verniste de kerkdeuren en vergulde de torenhaan. In september 1899 werkte De Paepe er gedurende 20 dagen van 12 uren, in juni 1900 gedurende 44 mandagen van 13 1/2 uren. De gebroeders De Bruyn te Ledeberg leverden 3.000 schaliën, de gebroeders Soudan te Aalter 2.000 stuks aan 42 fr. per duizend. Ook in de volgende jaren moest op De Paepe en op E. Vitse, dakwerker uit Gent, beroep gedaan worden. De bestelling van de schaliën werd toen geplaatst bij Clement Soudan.

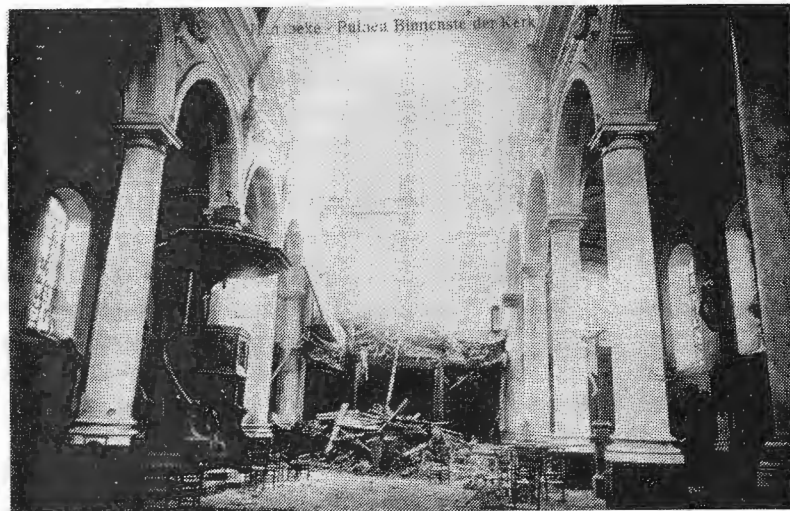
Plaatsen van gebrandschilderde glasramen (1890-1905) (87)

In 1889 huwde Lucie Borluut (afb. 33), kleindochter en erfgename van Frans Gisleen Borluut en Sidonie Kervijn, met graaf Boudewijn de Bousies (afb. 32). Het echtpaar liet in de jaren negentig 14 kerkraden (in effen mat glas) door gebrandschilderde glasramen vervangen. Deze brandglasramen bestaan nog.

De ramen in het hoogkoor stellen de kerkpatronen Petrus en Paulus voor en dragen het alliantiewapen van de familie Borluut-Kervijn. De ramen in de zijbeuken dragen het alliantiewapen de Bousies-Borluut: ze verbeeldten taferelen uit de H.Schrift en de naamheiligen van de schenkers en van hun kinderen.

De ramen van de kerkpatronen werden wellicht in 1890, kort na het huwelijk van de donateurs, geplaatst. Mogelijk dateren ook de ramen met de naamheiligen van de schenkers (Balduinus en Lucia) uit hetzelfde jaar terwijl de plaatsing van de overige ramen wellicht mag gesitueerd worden in het geboortejaar van de kinderen.

De 14 glasramen waren geplaatst zonder dat de tekeningen ervan door de Koninklijke Commissie van Monumenten te Brussel waren goedgekeurd en zonder dat de machtiging, voorzien bij Koninklijk Besluit van 16.08.1824, was verleend geweest.

34. Puinen van de kerktoren (1918)
35. Puinen van het oksaal (1918)

Op 5 maart 1905 vroeg de kerkraad aan de provinciale overheid de toelating tot het plaatsen van twee bijkomende brandglasramen. Wellicht betrof het de twee kerkramen in de oostgevel, aan weerszijden van de torenromp. Ze zouden eveneens door graaf Boudewijn de Bousies betaald worden.

De gouverneur, die de aanvraag met de bijgevoegde ontwerptekeningen overmaakte aan de bevoegde *Commission Royale des Monuments* te Brussel, kreeg van deze dienst een ongunstig advies dd. 22 juni 1905. De tekeningen werden als van generlei kunstwaarde bestempeld en de aanvragers werden verzocht nieuwe ontwerpen in te dienen. De commissie betreunde bovendien dat de tekeningen van de 14 reeds geplaatste brandglasramen haar niet voor advies waren voorgelegd.

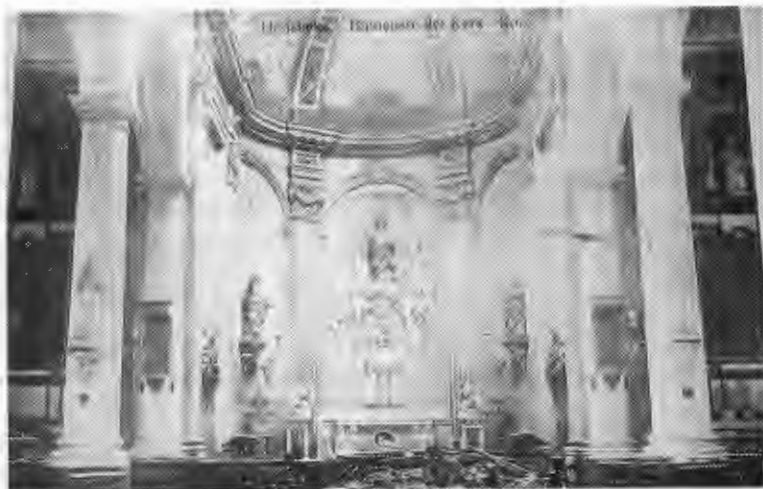
De kerkraad, die tevoren het behoud van de 14 ramen had bepleit, hernieuwde op 2 juli daaropvolgend haar eerste aanvraag, aanmerkende dat de twee vensters de laatste waren die in de kerk moesten geplaatst worden en de ontwerpen ervan noodzakelijkerwijs met de reeds bestaande brandglasramen moesten overeenstemmen.

De zaak bleef enkele maanden aanslepen. Hopende op een goede afloop liet de kerkfabriek intussen, wellicht ter goeder trouw, de twee ramen plaatsen.

De Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad zat met deze aangelegenheid, die haar voor een voldongen feit plaatste, verveeld maar oordeelde op 18 mei dat het beter was de begane onregelmatigheden zonder gevolg te laten. Tenslotte liet de Minister van Justitie aan de gouverneur op 13 juli weten dat er geen aanleiding meer bestond om de koning een machtiging te laten ondertekenen voor de plaatsing van de ramen, aangezien deze reeds geplaatst waren. Hij verzocht niettemin de kerkfabriek om de begane wetsovertredingen te berispen. Wellicht waren de leden van de kerkraad met deze eindbeslissing best tevreden.

PASTORAAT ALFONS MAENHOUT (1913-1915)

Enkele maanden na zijn benoeming stichtte pastoor Alfons Maenhout het broederschap van de H. Maagd Maria. Een blauw fluwelen vaandel met een in gouddraad geborduurd devies *Congregatie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen*, Hansbeke 1913 dateert van toen.

36. Puinen in het koor (1918)

37. Puinen van de kerktoren (1919)

De parochieherder overleed op 20 mei 1915. Tijdens zijn kort pastoraat brak de Eerste Wereldoorlog uit.

PASTORAAT ALFONS BRUGGEMAN (1915-1924)

Oorlogsschade aan kerk en toren (1918)

Reeds vroeg in de morgen, op 19 oktober 1918, bemerkten verschrikte dorpsbewoners dat Duitse soldaten aanstalten maakten om de kerktoren op te blazen.

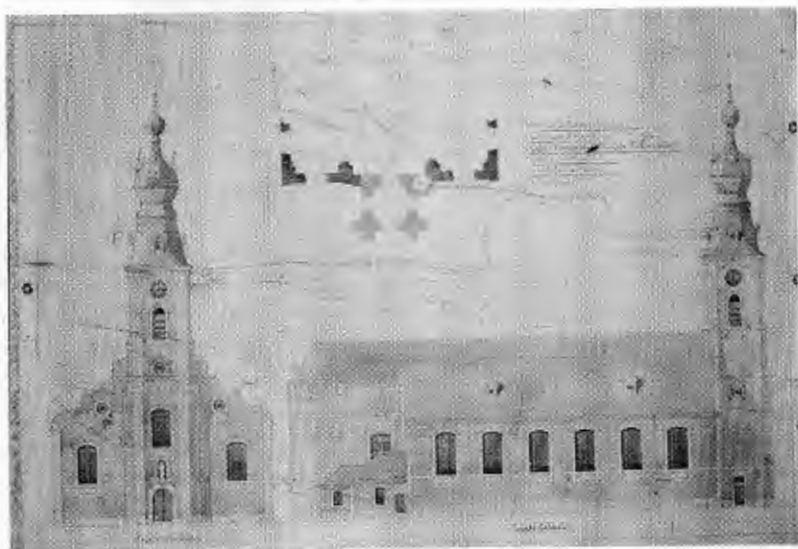
Volgens het relaas van een ooggetuige Achiël Vuylsteke, gemeentesecretaris, *weerklonk rond 10 uur een verschrikkelijke knal, gevolgd door een akelig gerommel en vreeselijk gekraak. Daar lag de prachtige 56 meters hoge toren in gruis en puinen. Een wolk van rood steenstof baadde hem als in een bloednevel* (88) (afb. 34).

De toren was in oostelijke richting op het kerkplein neergestort. Enkel de onderste geleding stond er nog. In zijn val vernielde de toren de hoge met arduinen urnen bekroonde hekstijlen en het smeedijzeren kerkhofhekken. Het oksaal was ingestort (afb. 35). Een stuk van het torenkruis viel op het dak van het gemeentehuis tegenover de kerk. De klokken, het uurwerk en het orgel lagen bedolven onder de steenbrokken. Orgel en horloge waren totaal vernield, de kroon van de grote klok was afgebroken.

Tijdens de beschieting van het dorp, van 20 oktober tot 2 november, door Duitse artillerie vanaf de rechteroever van het Schipdonkkanaal, werd ook de kerk door obussen getroffen en zwaar beschadigd. *Hansbeker geleek aan een overgrooten puinhoop* schreef de gemeentesecretaris vervolgens in het register van de beraadslagingen van het schepencollege. *De kerk was gansch onbruikbaar gemaakt, en veele kostelijke meubelen zoals de kunstvolle communiebank werden erg toegetakeld* (afb. 36). Pastoor Alfons Bruggeman verzamelde zorgvuldig alle brokstukjes ervan, zodat dit meesterwerk in zijn originele staat kon hersteld worden (89).

De kerk werd tijdelijk voor de eredienst gesloten. De goddelijke diensten vonden plaats in de oude melkerij, de voormalige katholieke jongensschool

38 a. Valentin Vaerwijck
38 b. Ontwerptekening kerktoren (Vaerwijck 1920)

in de Melkerijstraat (90). De oude schoollokalen waren echter veel te klein. Omdat de gemeente over geen ander lokaal beschikte, dat groot genoeg was om als tijdelijke kerk te kunnen dienen, besloot de gemeenteraad in zitting van 5 februari 1919 dringend *de nodige werken te doen uitvoeren teneinde het (kerk)gebouw tot het gebruik van den eredienst bekwaam te maken* (91). Een naamgenoot van de pastoor, Alfons Bruggeman aannemer te Gent, verrichtte deze voorlopige herstellingswerken voor een vraagprijs van 15.000 fr. (waarvoor de gemeente bij een particulier een lening aanging aan 5%) (92). Hij ruimde het puin in de kerk en op het kerkhof, dichtte de *obusgaten* en het oksaal tegen regen en wind, en timmerde op de nog rechtstaande romp van de toren een klokkestoel, waaraan het angelusklokje Augustinus onder een tentdakje gehangen werd (afb. 37). Met het steengruis vulde men de granaattrechers in de gemeentewegen.

De plechtige eucharistieviering op zondag 7 september 1919 om God te danken voor het einde van de oorlog en de rouwdienst 's anderendaags, ter nagedachtenis van de gesneuvelde soldaten en burgerlijke slachtoffers, vonden plaats in de voorlopig herstelde kerk (93).

Heropbouw van de kerktoren (1922-1924)

Valentin Vaerwijck, bouwkundige te Gent (94) (afb.38 a), werd vervolgens aangezocht tot het opmaken van plans en lastenboek voor de algehele herstelling van de kerk en de heropbouw van de toren.

Op 18 juni 1921 oordeelde de gemeenteraad dat het ontwerp voldeed *aan de eisen van een goeden smaak en de regels van de kunst* maar wenste dat het metselwerk van de toren met drie meter zou verhoogd worden teneinde meer afstand te bekomen tussen de wijzerplaten van het torenuurwerk, de galmgaten van het klokkenhuis en de kroonlijst (95). De (aangepaste) ontwerptekening(en) en het bestek werden uiteindelijk goedgekeurd op 10 januari 1922 onder voorbehoud dat een clause zou ingelast worden die aan de aannemer een boete oplegde van 100 fr. voor iedere dag vertraging buiten de voorziene uitvoeringstermijn van 125 werkdagen (96).

Het originele ontwerp van V.Vaerwijck is niet voorhanden. Een oude reproductiefoto van (één van) de ontwerptekening(en) (afb. 38 b) toont het funderingsplan van de toren (*plan de la tour*), de voorgevel (*façade frontale*)

39. Kerktoren in aanbouw (1923)
40. Kerk en toren vanuit NW (1924)

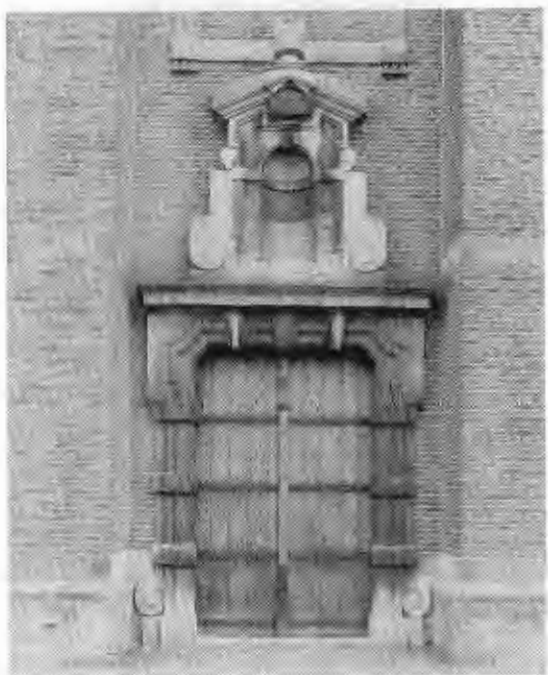
en de (zuidelijke) langsgevel (*façade latérale*) van de kerk. Het plan draagt het opschrift: *Province de Flandre Orientale, Commune d'Hansbeke, Eglise Paroissiale, Projet de Restauration, Echelle 0,01 p.m., Gand Janvier 1920 L'Architecte en is gesigneerd Vaerwijck Valentin.*

De geplande werken behelsden voornamelijk: afbreken van de resten van torenromp en traptorentje tot een meter onder de vloerpas en van het bovendeel van de oostgevel, graven van de funderingsput, gieten van de funderingsplaat (in gewapend beton) van de toren, opbouwen van trap- en kerktoren, opmettelen van de oostgevel en het herstellen van gewelf en moerboog van de eveneens beschadigde eindtravee van de middenbeuk.

Ter verfraaiing van toren en kerkgebouw werden omlijstingen in blauwe hardsteen voorzien rondom de portaalpoort en de zijingangen, omlijstingen in witte hardsteen rondom het oksaalvenster, oculi, galmgaten, wijzerplaten en traptorenvenstertjes, horizontale banden en cordons aan de koor- en kerkgevels, kroonlijst aan de toren, dekstenen op de steunberen, gezwenkte kraagstenen en ornamenten op de oostgevel, omlijstingen in kunststeen rondom de kerkraden, sacristiedeuren en -vensters, en tenslotte in de west-, zuid-, en noordgevel van de absiede wapenschilden van de adellijke families van de Woestijne, Borluut en de Bousies, weldoeners van de kerk. In de portaalnis boven de ingangspoort zou, volgens het getekende silhouet, een (stenen) Mariabeeld (met Kindje Jezus op de linkerarm) geplaatst worden.

Onder de overige werken (timmerwerk, dakwerken, schrijnwerk, lood-, zink- en ijzerwerk, bezet- en plafoneerwerk, vloerwerk, glaswerk, kunstsmeedwerk) zijn nog meldenswaardig: plaatsen van vier dakkapellen op het zadeldak van de kerk, twee op ieder dakschild, verlengen met knik van de dakschilden tot over de kroonlijst van de langsgevels, hangen van capucinegoten en afloopbuizen, beglazen met gekleurd glas in lood van het oksaalvenster en van de zwaar beschadigde brandglasramen in de oostgevel.

De bouwkosten werden geraamd op 330.000 fr. Intussen kende de Rechtbank van Oorlogsschade te Gent, in openbare zitting van 27 oktober 1921, aan de gemeente een globale schadeloosstelling toe van 334.706 fr. waaronder 280.814 fr. voor de kerk en 13.584 fr. voor de klokken (benevens vergoedingen voor pastorie, kerkhofmuur, schoolhuis en gemeenteschool). De uitkeringen zouden geschieden in schijven naargelang de vordering van de werken (97).

41. Noordelijke sacristie (berging) en dodenhuisje (1970)
42. Hoofdingang van de kerk met poortnis (1983)

Op 15 maart 1922 vond in het gemeentehuis om 10 uur een openbare aanbesteding plaats, voorgezeten door Emiel Van Vynckt, dienstdoende burgemeester, en Charles Van Vynckt, schepen. De inschrijvers mochten niet gecollaboreerd hebben met de Duitse bezetter en moesten dienaangaande een verklaring, bekrachtigd door de plaatselijke overheid, voorleggen. Er waren twee aanbiedingen: van Raymond Köhn, ondernemer van Openbare Werken te Gent, voor 330.435,27 fr. en van de gebroeders Bruxelman te Ledeberg voor 354.593,06 fr. De variante aanbiedingen, voor timmerwerk in inlands eikenhout in plaats van rood noors dennehout, bedroegen respectievelijk 316.886 fr. en 340.128 fr. (98).

Het verschil van circa 36.000 fr. tussen de (variante) laagste inschrijvingsom en de toegekende schadeloosstelling was grotendeels te wijten aan de voorziene verfraaiingen van de kerk, die in de schadeclaim niet in aanmerking genomen werden. Toch besloot men in de raadszitting van 29 april 1922 alle versieringen aan de gevels van kerk en toren te behouden omdat gerekend kon worden op de milde (blijkbaar reeds toegezegde) steun van gravin Lucie Borluut, douairière van graaf Boudewijn de Bousies (99).

De bouwwerken, toegewezen aan Raymond Köhn als voordeligste inschrijver, vingen binnen de kortste tijd aan. De gemeenteraad stelde op 12 juni 1922 graaf Antoine de Bousies-Borluut aan als toezichter van de werken om, naast architect Vaerwijck die de leiding waarnam, de belangen van de gemeente te behartigen (100). Een eerste uitbetaling van 30.000 fr. aan de aannemer geschiedde op 19 oktober 1922.

Tijdens de uitvoering van de werken werden de goddelijke diensten in de kerk niet opgeschort. De aannemer moest de nodige maatregelen treffen om de erediensten niet te storen, noch te hinderen.

Het opbouwen van de kerktoeren gebeurde vanaf stellingen die, volgens het lastenboek, moesten gemaakt zijn van balken met een doorsnede van 0,18 x 0,07 m, en voorzien van volle houten vloeren van 0,07 m dikte en van een borstwering van 1,20 m hoogte bestaande uit vier planken van 0,025 m dikte. Toch viel August Van Laecke, metselaarsknecht te Hansbeke, op 2 december 1922 om 8 uur 's morgens van de toren op het kerkplein te pletter (101).

Nog in de nazomer 1923 stak de mei op het dakgebint van de toren (afb. 39).

43. Pastorie en kerk vanuit ZO (1955)

44. Kerkinterieur (1955)

De aanbesteedde werken waren in het voorjaar van 1924 voltooid. Een laatste schijf van de aanbestedingssom werd op 8 mei 1924 aan de aannemer uitbetaald. De borgsom werd op 8 november daaropvolgend teruggegeven.

Bouwmeester Vaerwijck maakte op 17 november 1824 het borderel op van meerdere en mindere werken. De werken in meer bestonden voornamelijk uit bijkomende afbraak en uiteraard bijkomend metselwerk van de oostgevel, bijkomend metselwerk ingevolge de gewenste verhoging van de toren, bijkomende dakwerken en onvoorziene herstellingen van mouluren, bezetwerk en ornamenten binnen de kerk. De enigszins overschatte hoeveelheden van bepaalde posten gaven anderzijds aanleiding tot werken in min, waaronder een belangrijk artikel *marmereen vloeren* benevens de annulatie van de vier wijzerplaten van het torenuurwerk (102) (afb. 40) en van het beeld dat bestemd was om in de portaalnis geplaatst te worden. De meerdere werken overtroffen de mindere werken met 21.563,56 fr. Het borderel werd op 5 oktober 1925 door graaf Antoine de Bousies-Borluut, burgemeester, goedgekeurd. Ook het voorziene lijkenhuisje (?) ten westen van de zuidelijke sacristie (zie afb. 38) werd niet gebouwd. Onder de meerwerken werd niettemin een nieuwe bekapping en dakbedekking van het *doodenhuis* (sic) naast de noordelijke sacristie (afb. 41) aangerekend.

De eindrekening zag er uit als volgt:

<i>Inschrijvingsprijs van de werken</i>	316.886
<i>Saldo van de werken in meer en min</i>	<u>21.563,56</u>
<i>Subtotaal</i>	338.449,56
<i>Ereloon van de architect (5%)</i>	16.922,48
<i>Supplementaire uitgaven</i>	<u>3.539,68</u>
<i>Totaal</i>	358.911,72 fr.

De supplementaire uitgaven betroffen de druk- en publicatiekosten, opvoegen van de toren door een zekere Copperholle en enig bijkomend lood- en zinkwerk door ene De Paep uit Aalter en Edgard Mareel te Hansbeke. Ook de herstelling van de grote klok, de ophanging in de toren van de twee klokken en de aankoop van de klokrepen waren hierin begrepen.

45. Kerkweg en kerktoren vanuit ZW (1937)

46. Dorpsstraat en kerktoren vanuit Z (1937)

Plaatsen van het oorlogsmonument 1914-1918 (1924) (103)

Tegen de oostgevel van de kerk, links van de toren, onder het kerkraam, werd in 1924 een gedenkteken aan de gesneuvelde soldaten en burgerlijke slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog opgericht volgens een ontwerp-tekening van Valentin Vaerwijck, dd. december 1922.

Het beeldhouwwerk in witte steen, evenals het ingekaderd bas-reliëf in brons, is van de hand van de Gentse beeldhouwer Oscar Sinia. De plaatsingskosten voor het kunstwerk in steen en brons werden door de sculptor begroot op 8.035 fr.:

<i>modellen voor brons</i>	2.250
<i>modellen voor steen</i>	475
<i>bas-reliëf in brons</i>	2.200
<i>levering van witte steen</i>	2.000
<i>beeldhouwwerk in steen</i>	<u>1.010</u>
	8.035 fr.

Leon Van Driessche, oudstrijder en beroepsofficier, die het initiatief tot het plaatsen van het oorlogsmonument had genomen, ontving 5.200 fr. aan ingezamelde giften. De gemeente verleende een toelage.

Ter hoogte van het memoriaal moesten een arduinen en twee marmeren 18e-eeuwse grafstenen, die in de oostgevel ingekapseld waren, uitgebroken worden. Twee andere hardstenen zerken konden behouden blijven (afb. 37).

Het gedenkteken werd onthuld op paasmaandag 24 april 1924. De plechtigheid begon om 10 uur met een solemnele rouwdienst in de kerk. E.H.Bert, hoofdalmoezenier van het Gentse garnizoen, sprak de kanselrede. De eigenlijke onthulling vond plaats in de namiddag om 15.30 uur met voorgaande toespraken door majoor Noterman, vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging, door luitenant Leon Van Driessche namens de Hansbeekse oudstrijders, en door graaf Antoine de Bousies-Borluut, burgemeester, namens de gemeente. Tijdens de naamafroeping van de oorlogsslachtoffers werden bloemen aan het monument neergelegd (104).

PASTORAAT RENÉ MEULENIJZER (1924-1932)

Bij zijn aanstelling op 19 oktober 1924 ontving pastoor René Meulenijszer van de parochianen twee Romaanse misboeken, gedrukt bij H.Dessain anno 1922.

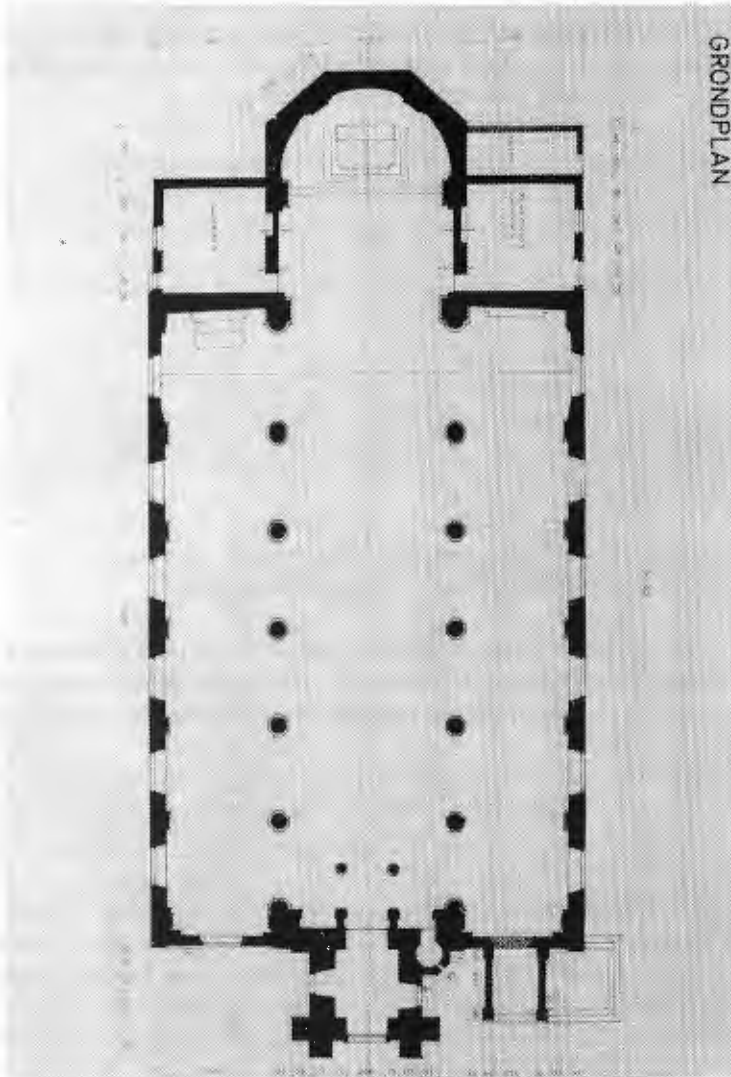
De nieuwe parochieherder mocht zich verheugen in een nieuw orgel dat op 7 december 1924 door Z.E.H.Emiel Bessems, pastoor-deken te Nevele, plechtig werd ingezegend.

Nog over oorlogsschade

Begin 1926 wachtte aannemer Köhn nog steeds op de vereffening van de uitgevoerde meerwerken. Om de aannemer te kunnen betalen vroeg de gemeenteraad op 13 januari aan de provinciale overheid de omzetting door het Gemeentekrediet van België van obligaties van de openbare schuld tot een bedrag van 100.000 fr. te willen toestaan als (aanvullende) vergoeding voor de oorlogsschade aan de kerk, in toepassing van een omzendbrief dd. 05.11.1925 van de Minister van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid (105).

Intussen stemde de aannemer in met de uitkering van een nalatigheidsinterest van 5%, met ingang op 1 januari 1926. In een brief van 13 juli 1926 eiste hij ook nog 285 fr. voor het gipsen model van een beeld dat hij, zoals voorzien in het lastenkohier, aan de gemeente geleverd had. Het naar dit model te kappen beeld in steen zou in de portaalnis boven de kerkpoort geplaatst worden. Dit stenen beeld, wellicht een beeld van O.L. Vrouw met Kind Jezus, is dus blijkbaar nooit vervaardigd geweest hetgeen de verklaring is voor de ledig gebleven poortnis (106) (afb. 42).

Toen de gouverneur, namens de Minister van Justitie, op 26 juli de noodzakelijkheid van de herstellingswerken in vraag stelde (?), liet het College van Burgemeester en Schepenen per kerende weten dat de (bouw)werken, met uitzondering van het inzetten van enige vensters, sinds geruime tijd voltooid waren, en dat de gemeenteraad reeds bij raadsbesluit van 15 juni had afgezien van de lening van 100.000 fr. bij het Gemeentekrediet en machtiging had gevraagd om een lening van 160.000 fr. bij bijzonderen aan te gaan (107).

47. Grondplan van de kerk (reproductie J. De Coninck, 1968)

48. Voorgevel van de kerk (reproductie J.De Coninck, 1968)

Met het schilderen van de kerk en het plaatsen van een nieuw torenuurwerk (108) waren de herstellingswerken van de oorlogsschade in 1927 eindelijk voltooid. De schadeloosstelling was echter nog niet ten volle uitgekeerd. De rechtbank van Oorlogsschade te Gent had in zijn arrest van 27 oktober 1921 de schadeclaim aangaande de brandglasramen in beraad gehouden, (zeggend) omdat de raming van deze schade toen (binnen het korte tijdsbestek) moeilijk kon bepaald worden. In 1930 was de schadeloosstelling voor de kerkramen nog steeds niet geregeld (109). Intussen waren de zwaar beschadigde brandglasramen in de oostgevel door gekleurd glas in lood vervangen.

De grote klok, waarvan de kroon was afgebroken, veroorzaakte sedert haar (gebrekkige) ophanging in de toren heel wat narigheid en kosten. In 1931 kon dit euvel eindelijk verholpen worden (110).

PASTORAAT WILLEM VAN DE PUTTE (1932-1955)

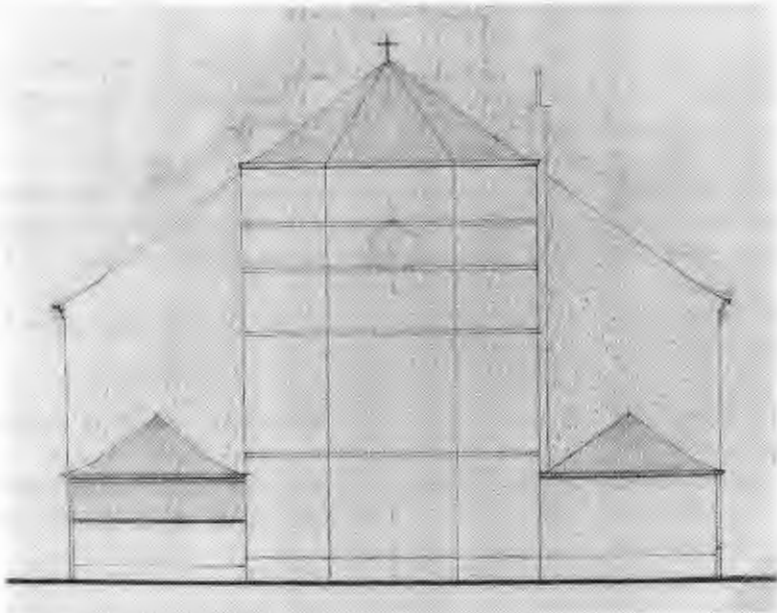
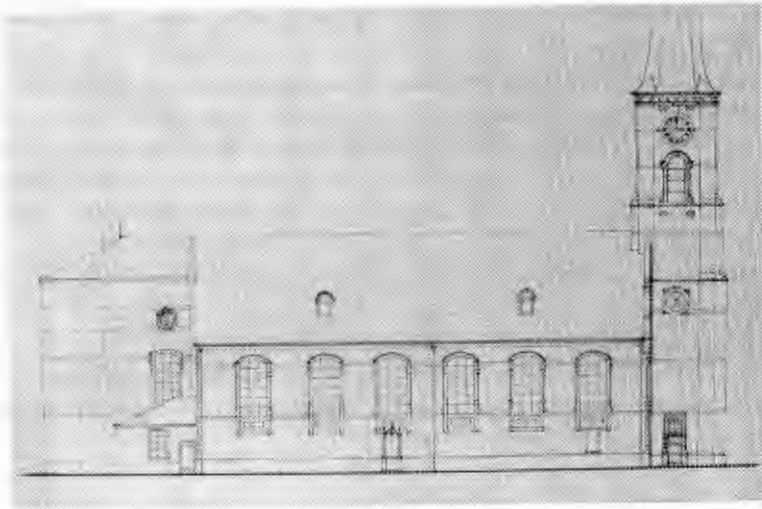
Aan de pas van oorlogsschade herstelde kerk moesten gedurende het pastoraat van E.H.Willem Van De Putte slechts enkele onbelangrijke onderhoudswerken verricht worden.

Na de oprichting op 21 mei 1933 van de Bond van het H.Hart kocht pastoor Van De Putte, met bijdragen van de parochianen, een beschilderd gipsen beeld van het H.Hart. Het beeld werd op 9 juli na het lof gezegend.

De oudstrijdersbond liet in 1934 rondom het bloemperkje onder het memoriaal een kunstig smeedijzeren hekje plaatsen (111).

Het huis Billaux-Grossé, kunstwinkel van kerkornamenten te Brussel, leverde in 1938:

- een baldakijn, bestaande uit vier draagstokken met vergulde toppen, omhangen met een floers van witte gemoieerde zijde, versierd met goudgalon en franjes
- een koperen wijwateremmer
- een gipsen gepolychromeerd beeld van Joannes Berchmans met draagbaar
- een demonteerbare katafalk in zilver-en-zwart-beschilderd hout,

49. Zuidgevel van de kerk (J.De Coninck, 1968)

50. Westgevel van de kerk (J.De Coninck, 1968)

- bestaande uit vier piramiden, sierlijk ingesneden zij- en eindpanelen, lichten en vetschalen
- een lijkbaar met inschuifbare draagarmen en twee lederen draagriemen.

In 1939 werd de kerkvloer in het hoogkoor hersteld waarvoor 5.000 fr. in de gemeentebegroting was voorzien (112). Op bevel van de bezettende overheid moesten de kerkraden in november 1940 verdonkerd worden. De onkosten werden door de parochianen gedragen.

Opeising van de torenklokken (1943) (113)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de bronzen klokken uit kerken en publieke gebouwen door de bezetter opgeëist.

Met een opvorderingsbevel van de *Oberfeldkommandantur 570 Gent* kwam de firma Van Campenhout uit Haren-Noord op 17 augustus 1943 de klokken te Hansbeke ophalen.

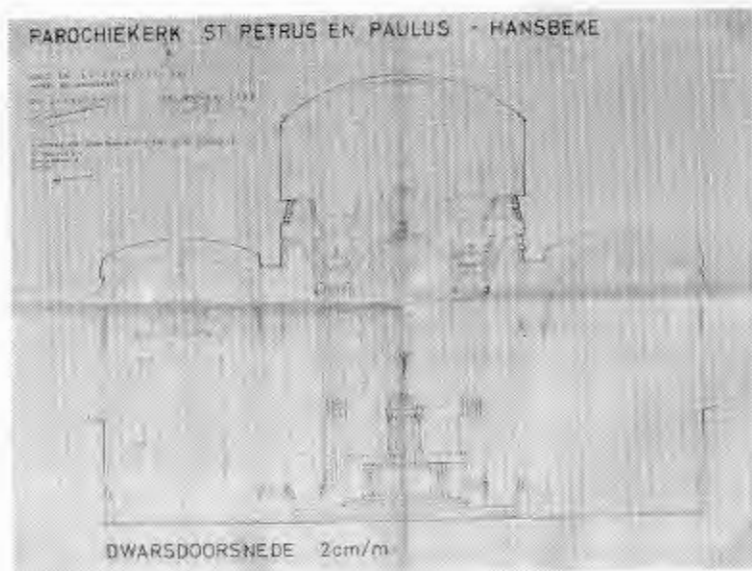
Het dwangschrift meldde (verkeerdelijk) dat de klok met randdiameter 1,22 m, daterend uit de 18e eeuw, omwille van haar historische waarde niet moest ingeleverd worden. Eigenlijk werd hiermede de kleine angelusklok Augustinus met randdiameter 0,58 m, gegoten in 1725, bedoeld.

Ingevolge de verwarrende omschrijving liet men de grote klok Martha uit 1845 (met randdiameter 1,20 m) in de toren hangen, overeenkomstig de op het dwangbevel vermelde doormeter. De kleine klok werd bij middel van een kabel langs een galmgat op het kerkplein neergelaten en 's anderendaags naar het pakhuis 22 van de Gentse Voorhaven gebracht.

Een drietal weken latër, op 8 september, nadat men blijkbaar de vergissing had ingezien, bracht men de kleine klok terug. Ditmaal liet men de grote klok langs de voorziene doorgangen in de zolderingen in het kerkportaal neerzakken. Ze werd 's anderendaags, met bloemen versierd en gekroond door de parochianen, onder protest van pastoor Van De Putte, afgevoerd... zonder klepel, die blijkbaar door iemand (?) werd achtergehouden.

In 1944 stonden in de kerk circa 700 stoelen, waaronder een 300-tal particuliere stoelen. De parochianen mochten immers sinds vorige eeuw, mits

51. Dwarsdoorsnede t.h.v. de koren (J.De Coninck, 1967)
 52. Langsdoorsnede t.h.v. de zuidbeuk (J.De Coninck, 1967)

betaling van een jaarlijkse vergoeding, één of meer eigen stoelen in de kerk plaatsen. Tussen de min of meer uniforme kerkstoelen sprongen deze particuliere bidstoelen in het oog. Ze waren comfortabeler, zitting en armsteun waren (soms) bekleed met stoffen of fluwelen kussens, sommige stoelen waren versierd met kunstig snijwerk en voorzien van een boekenplank. De eigen kerkstoel was zowat een statussymbool en verschaft als het ware een voorbehouden plaats in de kerk. Vanaf 1 januari 1953 werd het stoelgeld op zon- en geboden feestdagen verhoogd tot 0,50 fr. Enkel de kinderen die nog niet hun plechtige h. communie hadden gedaan waren vrijgesteld; ook degenen die in de kerk een eigen stoel hadden moesten, benevens een jaarlijkse vergoeding van 25 fr., stoelgeld betalen.

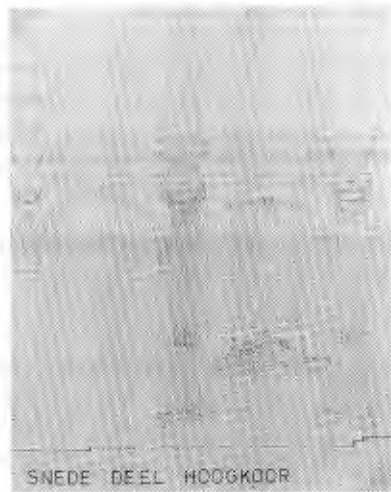
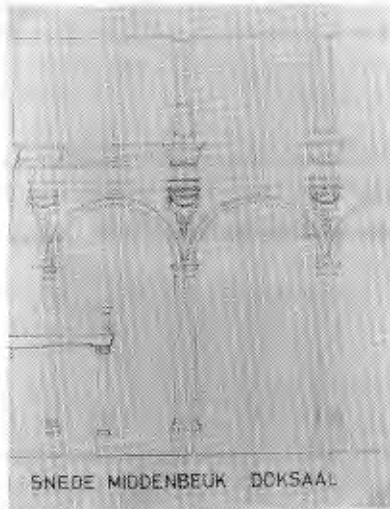
Op 19 december 1946 schonken de leden van de kerkraad een kleine ciborie aan pastoor Van De Putte ter gelegenheid van zijn gouden priesterjubileum.

In 1947 werd het luiden en kleppen met de kleine klok (de enige klok die in de klokkekamer hing), geëlektrificeerd door Jerome De Visscher uit Gent voor de som van 24.850 fr. Marie Dossche, kostganger in het rusthuis van het klooster, gaf op 11 oktober als bijdrage in de kosten van deze elektrificatie 5.000 fr. aan de kerkfabriek. Vanaf toen werden geen klokkeluiders meer aangesteld. Gerard Van Hove was de laatste.

Sinds geruime tijd werd de zuidelijke sacristie verwarmd met een kolenkachel. Maar in de kerk was het tijdens de wintermaanden bitter koud. Men trachtte hieraan te verhelpen. L.Caluwaerts te Gent leverde op 19 december 1947 een vuurhaard voor mazout die in de noordbeuk van de kerk geplaatst werd.

Ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog werd aan de oostgevel van de kerk een bronzen gedenkplaat geplaatst. Ze werd op 11 november 1948 onthuld.

Op 30 augustus 1948 diende Louis Vits uit Ledeberg een offerte in voor het herstellen van het torendak met schaliën en lood en het opkalfateren van het torenkruis, de weerhaan en de vier wijzerplaten van het torenuurwerk. De opdracht werd pas op 30 juli 1951 toevertrouwd aan Frans Van Moer te Mechelen.

53. Langsdoorsnede middenbeuk-oksaaal (J.De Coninck, 1967)

54. Langsdoorsnede middenbeuk-hoogkoor (J.De Coninck, 1967)

Een nieuwe klok Martha (1949) (113)

Bij toepassing van het besluit van 30 juni 1941, bekrachtigd door het besluit dd. 31.08.1945 van de Regent, werden verdwenen klokken op staatskosten vervangen.

Na officiële vaststelling, per attest dd. 10.01.1948, dat de op 8 september 1943 weggevoerde klok Martha als definitief verloren mocht beschouwd worden, diende de kerkfabriek op 20 februari 1948 bij het Ministerie van Justitie het dossier in tot vervanging van de klok.

Op 31 december 1948 werd een beperkte aanbesteding voor het gieten en plaatsen van een nieuwe klok uitgeschreven tussen de klokkengieters Marcel Michiels jr te Doornik, Georges Slegers-Cansard te Tellin en Fr.Sergeys te Leuven. Enkel de eerste twee waren geïnteresseerd. De uitvoering der werken werd toevertrouwd aan M.Michiels, laagste inschrijver, voor 69.800 fr. aan een eenheidsprijs van 68 fr. per kg brons (mits overname van de oude klepel die bij de opeising van de klok spoorloos was maar blijkbaar later boven water kwam). De voorziene leveringstermijn was bepaald op 150 werkdagen met ingang op 9 maart 1949.

De nieuwe klok arriveerde te Hansbeke op 15 oktober 1949, netjes binnen de voorziene uitvoeringstermijn. Ze werd op zondag 6 november om 15 uur plechtig ingezegend door Z.E.H.Baziel De Pauw, pastoor-deken te Nevele. Graaf Antoine de Bousies-Borluut en zijn gemalin gravin Anne de Hemricourt de Grunne traden bij deze wijding op als peter en meter.

Een maand later, op 6 december, werd de nieuwe klok in de toren opgehangen. Ze luidde 's anderendaags voor de eerste maal op de begrafenis van Cordula Huyghe, echtgenote Alfons De Dapper, die op zondagmorgen 4 december aan de overweg 26B (Melkerijstraat) door de trein van 7.30 uur gegrepen werd.

De uiteindelijke kosten beliepen 75.632 fr., inbegrepen de toebehoorten voor de ophanging van de klok. In afwachting van de uitbetaling van de staatssubsidie kreeg de kerkfabriek de nodige voorschotten aan een interest van 4% van enkele aangezochte parochianen: Honoré Bauwens, Baziel Muys, Germain Van Couter en Josepha Van Hecke, weduwe van André Van Overbeke.

Intussen vroeg het bureel der kerkmeesters aan drie elektriciens, namelijk aan

Marcel De Keyser te Bellem, Jerome De Visscher te Gent en Jozef Janssens te Hansbeke, een prijsofferte betreffende de elektrificatie voor het luiden en kleppen van de nieuwe klok. De werken werden toegewezen aan Jerome De Visscher die de voordeligste aanbieding ten bedrage van 25.350 fr. had ingezonden. Ze waren op 22 december 1949 voltooid.

Uiteindelijk ontving de kerkfabriek een staatstoelage van 69.732 fr. De gemeente verleende, ter vereffening van de kosten voor de elektrificatie en de bijkomende kosten voor de ophanging van de klok, een toelage van 30.000 fr. (114).

In 1952 werd het orgel hersteld door A.Daem, orgelmaker te Appelterre. Bij de firma De Geetere te Nevele kocht men een tweede mazoutkachel. Hij werd in de zuidbeuk geplaatst. Casimir Onderbeke leverde de mazout. Op 22 mei 1952 werd door pater Possidius het beeld van de H.Rita ingehuldigd en gewijd.

Omer De Ruyck schilderde in september 1953 de sacristie en het kerkportaal. Het huis A.De Vuyst-Van Acker te Brugge leverde een baarkleed. Icorat Brussel plaatste op 31 juli 1954 een geluidsinstallatie, bestaande uit een microfoon op het altaar en een geluidversterker die aan één van de pilaren opgehangen werd.

PASTORAAT JULES SEYS (1955-1966)

Bij zijn aanstelling op 15 januari 1956 ontving pastoor Jules Seys een altaartapijt, gekocht met door het feestcomité ingezamelde gelden (115).

Het parochiaal archief bevat weinig of geen gegevens over het onderhoud, herstelling of aankopen van de kerk tijdens dit pastoraat.

Op 12 mei 1957 hield de nieuwe parochieherder in de zondagmissen een geldinzameling voor een algehele opkuis van het kerkmeubilair: houtwerk, beelden, schilderijen, kandelaars, e.a. (116).

Het huis F.Van Moer te Grimbergen, gespecialiseerd in het plaatsen van bliksemafleiders, herstelde in 1959 de bliksemafleiders op de kerkdaken.

Op 11 januari 1962 werd het torenkruis door stormwinden fel beschadigd. Het was overgeplooid en dreigde omlaag te vallen. Albin Villers te Gentbrugge en de Gebroeders Georges en Jozef Vandekerckhove te Ingelmunster deden een offerte voor het afnemen, herstellen, schilderen en herplaatsen van het kruis, het vergulden van bol en weerhaan, en het herstellen van de torenspits, inclusief de nodige schaliën, enig zink- en loodwerk en het gebruik van een stelling. De kosten gingen echter de gewone middelen van de kerkfabriek te boven. Op 7 juni 1963 werden de herstellingswerken door de gemeenteraad toegewezen aan Rachel Bert te Eeklo, die op 31 mei een vraagprijs van 52.000 fr. had ingediend. De betekening van de opdracht werd reeds op 11 juni verstuurd met verzoek de werken onmiddellijk aan te vangen en vóór Sint-Pietersdag te voltooien.

PASTORAAT MAURITS DE CONINCK (1966-1979)

Een geldinzameling onder de parochianen, leden van de kerkraad, onderwijzend personeel en parochiale verenigingen, ter gelegenheid van de aanstelling op palmzondag 3 april 1966 van pastoor Maurits De Coninck, bracht ongeveer 24.000 fr. op. De kerkfabriek verhoogde het bedrag met 10.000 fr. Met deze geldsom kocht men bij Jules Soens-Vermeire een geluidsinstallatie voor de kerk, een altaarkruis met kandelaars, en bij het kunstatelier Slabbinck te Brugge een eiken lezenaar en een eiken altaar (2,30 x 0,95 x 1,05 m) met smeedijzeren onderstel en tweedelige trede. Dit altaar werd, ingevolge de nieuwe liturgische richtlijnen, vóór de communiebank in het koor opgesteld.

In de kerk werden 500 nieuwe kerkstoelen geplaatst. De parochianen werden tegelijkertijd verzocht hun eigen kerkstoel(en) te verwijderen. Leon Verthriest herstelde in 1967 het O.L.Vrouwaltaar. In het najaar 1968 restaureerde Ivo Bakelants, kunstglazenier te Deurne, één van de gebrandschilderde glasramen.

Installatie van een centrale verwarming (1969-1970) (117)

Eén van de eerste zorgen van pastoor De Coninck gold het kerkinterieur. De plafonds en muren waren bevuild, de bepleistering viel met plakken naar beneden. Na een eerste kennismaking met de parochianen ging de

parochieherder andermaal op stap om gelden in te zamelen voor het schilderen van de kerk. Van deur tot deur vergaarde hij, op enkele maanden tijds, een bedrag van ca. 100.000 fr. dat nadien door persoonlijke giften aangroeide tot 134.080 fr. (118).

In vergadering op 5 maart 1967 belastte de kerkraad Jozef De Coninck, architect te Eeklo, met het opmaken van het aanbestedingsdossier. De raadsleden keurden in zitting van 4 februari 1968 bestek en plans goed. Het dossier werd vervolgens ter aanvaarding aan de provinciale overheid overgemaakt.

Intussen wensten vele parochianen dat er in de kerk een centrale verwarming zou geïnstalleerd worden. De twee kachels schonken geen voldoening en waren trouwens versleten. Dientengevolge nam de kerkraad op 7 april 1968 de beslissing een centrale verwarming aan te leggen en de schilderwerken, ook al om organisatorische redenen, uit te stellen. Het ontwerp zou worden opgemaakt door Marcel De Somme, technisch adviseur te Gent. Toen deze ontwerper, na herhaalde mondelinge en schriftelijke aanmaningen, niets meer van zich liet horen werd hij op 6 juli 1969 door het bureel der kerkmeesters van zijn opdracht ontlast.

Uiteindelijk ontwierp Raymond Boydens, technisch ingenieur te Blankenberge, de verwarmingsinstallatie en maakte het aanbestedingsdossier op. Architect De Coninck stelde een afzonderlijk dossier samen aangaande het nodige metselwerk.

Voor beide werken werd in de pastorie een beperkte aanbesteding gehouden, respectievelijk op 19 en 30 september 1969. Voor de installatiewerken stuurden drie aannemers van de vijf aangezochte, namelijk Leopold Barremaecker Brussel 8, PVBA Dep Herentals en Ets. A.Boogaerts Brussel 4, een prijsofferte. De opdracht werd aan eerstgenoemde toegewezen. Voor de metselwerken werden Casimir Onderbeke en Leon Verthriest, beiden van Hansbeke, uitgenodigd. Laatstgenoemde met de laagste inschrijvingsprijs werd aanvaard. Vanaf 30 oktober werden de missen in de week in de kapel van het klooster opgedragen om de metselwerken in de kerk niet te hinderen. De installatiewerken waren voltooid op 27 januari 1970.

De installatie stuurt warme lucht langs ondergrondse kanalen naar sacristie en

kerk. De luchtverwarmingsautomaat met brander voor lichte stookolie en ingebouwde centrifugaalventilator staat opgesteld in de noordelijke sacristie (berg- en stookplaats). Een groot inblaasrooster (2,00 m x 1,40 m) bevindt zich rechts in het hoogkoor, een klein (0,30 x 0,25 m) in de zuidelijke sacristie. Het terugnamerooster (1,70 x 1,70 m), bevindt zich in de Sint-Pieterszijbeuk ter hoogte van de eerste pilaar. Een olietank met een inhoud van 6.500 liter ligt naast de westgevel van de stookplaats. Vroeger stond daar het dodenhuisje/kolenhok.

De werken waren niet vatbaar voor subsidies. Vanaf december 1969 werd maandelijks tijdens de missen van het eerste weekend een omhaling gehouden om de onkosten van de verwarmingsinstallatie, die opgelopen waren tot 528.559 fr., te betalen. De inzamelingen gingen door tot einde 1972 en brachten gezamenlijk ruim 200.000 fr. op (119). Ter vereffening van het resterende bedrag werd bij het Gemeentekrediet van België een kapitaal van 300.000 fr. ontleend (120).

Het grote kerkorgel, dat in 1969 nog (zo goed en zo kwaad als het ging) hersteld werd, liet het in juli 1970 afweten. Graaf Boudewijn de Bousies-Borluut, burgemeester, schonk toen een klein elektrisch orgel aan de kerk, in afwachting van een grondige restauratie van het oude orgel of de aankoop van een nieuw kerkorgel. Het orgel werd in het hoogkoor geplaatst en ingespeeld door Olga Dhaenens.

Vernieuwen van de elektrische installatie (1971-1972) (121)

Op 9 april 1968 vroeg de kerkfabriek advies aan de Provinciale Technische Dienst van de Gebouwen betreffende de nodige herstellingswerken aan de kerk. Tijdens een onderzoek ter plaatse stelde architect G.Ramon, verbonden aan deze dienst, ondermeer vast dat de elektrische leidingen in zeer slechte staat verkeerden. Om brandgevaar door oververhitting te voorkomen moest zonder verwijl ingegrepen worden.

Op 7 juli 1968 besloot de kerkraad de elektrische installatie volledig te vernieuwen. Na tijdverlies van een jaar, wegens ziekte van M.De Somme, werd het aanbestedingsdossier door ing. R.Boydens opgemaakt. De openbare aanbesteding vond plaats in de pastorie op 9 april 1971. De werken werden

55. Kerkhof vanuit ZO (1945)

56. Ontruimd kinderkerkhof vanuit NW (1980)

toevertrouwd aan Gabriel Vannieuwenhuysse, elektriker-installateur te Ruiselede. Zijn inschrijvingsprijs ten bedrage van 135.386 fr. lag merkkelijk lager dan deze van Etienne Bracke te Machelen en Marcel Van Crombrughe te De Pinte. Hoewel de werken op 2 augustus 1971 moesten aanvangen en binnen een termijn van 90 werkdagen voltooid zijn, duurde het nog tot 22 november 1972 vooraleer de installatie, na goedkeuring van de vereniging Vinçotte te Gent, onder spanning mocht gebracht worden.

Voor de vereffening van de plaatsingskosten ging de kerkfabriek bij het Gemeentekrediet van België een lening aan van 135.000 fr., aflosbaar in 10 jaar.

De installatie met aarding omvat nagenoeg 4.000 m. leidingen en kabels, lopende naar de verlichtingspunten en stopcontacten, naar de verwarmingsinstallatie, naar het orgel en naar de inrichting voor elektrisch luiden. Ze zijn aangelegd op de zolders boven de gewelven of ingewerkt in de kerkmuren. Het verdeel- en schakelbord bevindt zich in de zuidelijke sacristie. De verlichtingstoestellen aan de plafonds hangen op een hoogte van 9 m in de zijbeuken, 13 m in de middenbeuk, 15 m in het hoogkoor. Om de lampen op een eenvoudige manier te kunnen vervangen kan men iedere lamphouder, die aan een kabel met een voldoende lus bevestigd is, van op de zolder boven de middenbeuk, in de kerk neerlaten. De zolderruimten boven de zijbeuken, die langs de dakkapellen en de oculi in de oostgevel bereikbaar zijn, moeten zelfs bij deze handeling niet betreden worden, wel de zolder boven de middenbeuk die toegankelijk is vanuit de kerktoren.

In december 1972 viel het torenuurwerk stil door hapering van een wijzer aan loshangende uurcijfers. F.Vander Donckt uit Lotenhulle klaarde het klusje. De wijzerplaten werden afgenomen, nagezien, gereinigd en zwart geschilderd, de uurcijfers vastgezet en evenals de uurwijzers gekuist en verguld.

Sluiting van het kerkhof (1972) (122)

Met het oog op de aanleg van een nieuwe gemeentelijke dodenakker besloot de gemeenteraad op 20 juni 1964 een perceel grond aan te kopen, gelegen ten noorden van het dorp en kadastraal gekend onder sectie A nr. ex 417d. Dit stuk zaailand, ter grootte van 69 a 42 ca, was eigendom van graaf Antoine de

57. Kerkinterieur, koor (1971)

58. Kerkinterieur, oksaal (1971)

Bousies-Borluut. De aankoopprijs bedroeg 175.000 fr. hetzij 25 fr. per m². De verkoopakte werd verleden in het gemeentehuis van Hansbeke op 18 februari 1966 voor Ovide Deryckere, notaris te Lotenhulle. Een uitdrukkelijke voorwaarde van de transactie bepaalde dat een strook grond van zes meter breedte op drie en een halve meter diepte, gelegen op het nieuwe kerkhof ten westen van het op te richten knekelhuis, voor de bouw van een familiale grafkelder aan de verkoper zou voorbehouden worden.

Flory Claeys, architect-urbanist te Drogen, maakte de ontwerp-tekening van de nieuwe begraafplaats met bijhorend lijkenhuis. Op 12 mei 1967 vond in het gemeentehuis een aanbesteding op uitnodiging plaats betreffende de aanleg van de dodenakker en de bouw van het dodenhuis, bestaande uit een bergplaats en een lijkenkamer met lijksteen. Er waren 5 inschrijvingen, namelijk van Joris Allemeersch Bellem, Edmond Mortier Vosselare, Casimir Onderbeke Hansbeke, Omer Soens Lotenhulle en Leon Verthriest Hansbeke. De werken, toegewezen aan Casimir Onderbeke, vingen aan op 2 oktober 1967 en waren op 7 mei 1968 voltooid.

De nieuwe begraafplaats werd op 12 juni 1968, na een avondmis ter intentie van de overleden parochianen, plechtig ingezegend door Z.E.H. Baziël De Pauw, pastoor-deken te Nevele.

Nadien begon de ontruiming van het oude kerkhof (afb. 55). Op uitdrukkelijk verzoek van nabestaanden werd het stoffelijk overschot van familieleden naar de nieuwe dodenakker overgebracht en geborgen in naakte grond of in een grafkelder. Oude grafzerken moesten door (toedoen van) de aanvragers uitgebroken, vervoerd en herplaatst worden. Het stoffelijk overschot van pastoor Jules Seys werd ontgraven en rust in de aan priesters voorbehouden zone van het erepark. Op voorstel van Remi Raes, gemeenteraadslid, bleven de oude grafzerken van onderpastoor Alberic Van Laere en pastoor Willem Van De Putte bewaard. Ze kregen een voorbehouden plaats *absente corpore* aan het vaandelpark. De definitieve sluiting van het oude kerkhof dateert van 1 september 1972. De er achtergelaten grafstenen werden door gemeentewerklieden uitgebroken en afgehaald door Bavo Pausenberger, steenhouwer te Zomergem.

Herstellingswerken aan de kerk (1972-1974) (123)

Volgens het technisch verslag van G.Ramon, daterend van 13 juni 1968,

waren de volgende herstellingen aan het kerkgebouw en toren noodzakelijk: (sommige ervan moesten uitgevoerd worden vooraleer sprake kon zijn van schilderwerken in de kerk).

- herstellen van de torenromp en de torenspits, van de bol, het kruis en de haan op de toren, en van de borden in de galmgaten van het klokkenhuis,
- herstellen, waar nodig, van de leien bedekking van kerkdaken en dakkapellen,
- vervangen van de zinken dakgoten door goten met een grotere doorsnede en het aanpassen van de afvoerpijpen aan de oppervlakte van de daken,
- hervoegen van bepaalde delen van de kerkgevels,
- versterken van de funderingen van de sacristieën waarvan de buitenmuren overhielden en barsten vertoonden,
- slopen van een schouw en van de bouwvallige en overbodig geworden kolenbergplaats aan de westgevel van de noordelijke sacristie,
- verwijderen van de verroeste metalen rasters in de raamopeningen,
- vervangen van de onstabiele plankenvloer in de zuidelijke sacristie door een gewapende betonplaat,
- opruimen van puin en afval in de gewelfkolken op de kerkzolders.

Op 7 juli 1968 besloot de kerkraad tot de vernoemde herstellingswerken te laten overgaan. Het aanbestedingsdossier werd opgemaakt door architect J.De Coninck te Eeklo. De openbare aanbesteding vond plaats op 26 maart 1970 in de kantoren van de Provinciale Technische Dienst der Gebouwen te Gent. Er werden echter geen aanbiedingen afgegeven, ook niet bij de heraanbesteding op 14 mei daaropvolgend. Blijkbaar waren de aannemers niet geïnteresseerd omdat ze, wegens de verscheidenheid van de uit te voeren werken (metselwerk, voegwerk, lood- en zinkwerk, dakwerken, afbraakwerken, elk voor een klein bedrag) beroep moesten doen op verschillende onderaannemers, terwijl hun eigen inbreng in het geheel van de werken te gering was.

Dientengevolge vroeg de kerkfabriek in een brief dd. 16 mei 1970 aan de Provinciale Overheid de toelating om onderhandse overeenkomsten te mogen afsluiten. De werken, beschreven in het lastenkohier, werden daartoe opgesplitst. De herstellingen aan de daken werden toevertrouwd aan Arthur Van den Braembussche, aannemer van dakwerken te Balgerhoeke. Voor de overige werken ondertekende de kerkfabriek afzonderlijke overeenkomsten

met Hansbeekse ondernemers, voor het lood- en zinkwerk met Roger Soens loodgieter, voor de afbraak en het voeg- en metselwerk met Leon Verthriest. Deze drie aannemers sloten op 8 oktober 1972 een onderling akkoord de werken op 3 november aan te vangen en binnen een termijn van 90 werkdagen te voltooien.

Tijdens de uitvoering bleek dat bijkomende werken en onderhoudswerken noodzakelijk waren. Deze meerwerken behelsden o.a. herstellingen aan de achtergevels van hoogkoor en zijbeuken, bezetwerk in de kerk, herstellingen aan de daken van de sacristieën, herstellingen aan de bedekking van de torenspits en allerhande timmer- en schrijnwerk, alsmede het vervoer, oprichten en afbreken van de nodige stellages rond torenromp en torennaald. Dezelfde aannemers, en Albert De Wulf schrijnwerker te Hansbeke, gelastten zich met deze bijwerken. Het werd nog lente 1974 vooraleer alle herstellingswerken voltooid waren.

De voorziene werken werden gesubsidieerd door de staat voor 30% en door de provincie voor 10%. Voor de verdere financiering werden leningen aangeaan bij het Gemeentekrediet van België.

In januari 1974 herstelde Gustave Rigelle, glasdecorateur te Gentbrugge, twee gebrandschilderde kerkraden, die door spelende kinderen beschadigd waren.

Schilderwerken (1975-1976) (124)

Eindelijk kon opnieuw aan het herschilderen van de kerk gedacht worden. Op 7 juli 1974 vroeg de kerkfabriek aan het Provinciaal Bestuur de toelating een beperkte aanbesteding van de schilderwerken te houden, waardoor men vooral tijd won en de meest vakkundige ondernemers kon uitnodigen.

Een eerste aanbesteding vond plaats in de pastorie op 1 februari 1975. Van de zes aangezochte aannemers stuurden er vijf een prijsofferte in: PVBA Verbrugge Oostrozebeke, PVBA Sennesael Gent, PVBA Mestdagh Ingelmunster, Fernand Myncke Oostakker en PVBA Lura (Lucien Rawoens) St.-Amandsberg. Wegens een abnormale uitslag van de aanbesteding werden de werken echter niet toegewezen.

Tot de heraanbesteding met gesloten deuren, gehouden op 3 maart 1975 in de pastorie, werden Sennesael, Myncke, Lura, Henri Van Wesemael Gent en Etienne De Weer Gent, uitgenodigd. De werken werden toevertrouwd aan PVBA D.Sennesael, die de kleinste inschrijvingsprijs had ingediend. Ze vingen aan op 18 augustus 1975 en waren op 31 januari 1976 voltooid.

De werken bestonden uit het herschilderen van plafonds, muren, kolommen in hoogkoor en kerk, portaal, sacristie en stookplaats, het verven van binnendeuren, ramen, kasten, brandkoffer en smeedijzeren hekken aan de predikstoel, het vernissen van buitendeuren en omlijstingen van de kruisweg, het boenen van predikstoel, biechtstoelen, communiebank, koorgestoelten, kerkmeestersbank, zitbanken, lambrizeringen, leuning van het oksaal, orgel en orgelkast, het schilderen met bladgoud en het polychromeren van de beelden in het hoogkoor, het afwassen van de beelden in de kerk, rouwborden, hoofdaltaar en zijaltaren.

Het is jammer dat de polychromie in hoogkoor en zijkoren, eertijds aangebracht op muren en plafonds, bij de schilderwerken werd overschilderd, o.a. de versiering (met een iteratief ster motief) van de altaarwand in de zijkoren en van het gewelf in het hoogkoor, de boogschilden achter de beelden van de kerkpatronen, de draperie op de wanden van de abside achter het hoofdaltaar en de banderol met het opschrift: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos (Komt allen tot mij, die belast en beladen zijt, en ik zal u verkwikken).*

Aanleg van het kerkplein (1975-1976) (125)

Door ir.-arch. Flory Claeys werd, in opdracht van de gemeente, een voorontwerp van herinrichting van het ontruimde kerkhof uitgewerkt, met de bedoeling het landelijk karakter van de oude dodenakker te bewaren en het plein ontoegankelijk te maken voor auto's (afb. 56).

Het voorontwerp werd in de gemeenteraad van 07.12.1973 goedgekeurd en, overeenkomstig een rondschrĳven dd. 27.11.1972 i.v.m. gedesaffekteerde kerkhoven, aan de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen voor advies voorgelegd. Onder voorbehoud van enkele wijzigingen en suggesties betuigde deze Commissie op 28.06.1974 haar akkoord met de voorzieningen.

Na definitieve goedkeuring van het ontwerp door de gemeenteraad op 04.10.1974 vond op 3 december daaropvolgend een openbare aanbesteding plaats. De werken behelsden het nivelleren van het terrein, de aanleg van rioleringen en verhardingen, het beplanten en bezaaien. Er kwamen 5 inschrijvers opdagen: gebroeders Focquart Adegem, De Moor Gentbrugge, Belgaconstructa Merelbeke, Gustaaf Dierick Lovendegem en Joël Vanbelle Veldegem. De werken werden door de gemeenteraad op 06.12.1974 aan de laatstgenoemde toevertrouwd voor een bedrag van 869.011 fr.

De nodige machtiging van de Bestendige Deputatie tot het uitvoeren van de werken bleef echter uit omdat in het ontwerp onvoldoende rekening was gehouden met de opmerkingen en suggesties van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen. De Provinciale Raad vernietigde bovendien de gemeenteraadsbesluiten van 04.10 en 06.12.1974. Tenslotte werden de werken, volgens een aangepast ontwerp, onderhands toegewezen aan Vanbelle voor 803.454 fr. De aannemer startte de (voorbereidende) werken op 5 augustus 1975. Ze waren voltooid op 2 maart 1976.

De oude metalen afsluitingen van het kerkhof werden bij de aanleg van het kerkplein verwijderd. Bavo Pausenberger plaatste kort nadien aan de straatzijden een afsluiting met arduinen paaltjes en tussenhangende metalen kettingen. De gekandelaarde lindebomen werden behouden.

PASTORAAT MARCEL DE COCK (1979 tot heden)

Als geschenk bij de aanstelling op 30 december 1979 werd door de parochiegemeenschap aan pastoor Marcel De Cock een geluidsinstallatie voor de kerk aangeboden. De parochianen van Nazareth schonken nieuwe (witte en paarse) misgewaden voor uitvaartdiensten.

Opsmuk van het kunstpatrimonium (1980-1982) (126)

Na de grote onderhouds- en moderniseringswerken, uitgevoerd tijdens het pastoraat van E.H.Maurits De Coninck, baarde het kerkgebouw, voorlopig althans, geen onmiddellijke zorgen. De bekommering van de nieuwe parochieherder kon aldus vooreerst uitgaan naar de opsmuk van het kunstpatrimonium.

De meeste van de karweien gebeurden onder eigen beheer. Het meubilair werd geboend. De grote koorkandelaars, de altaar- wand- en armkandelaars, de altaarkruisen e.a. kregen door een groep medewerkers onder leiding van Henri De Dapper een flinke poetsbeurt, evenals de kroonkandelaars in het hoogkoor die door Georges De Buysscher uit Nazareth ook van een nieuwe bedrading werden voorzien. Met medewerking van zuster Juliana (Van de Walle) uit het klooster werd het kerkelijk textiel grondig nagezien en hersteld (mis- en liturgische gewaden, vaandels, kleedsels van het beeld van O.L.Vrouw en van de H. Anna, e.a.). Zuster Magda (De Dapper) poetste het zilveren edelsmeedwerk, zuster Germana (Van den Abeele) en zuster Godelieve (Meerschaut) herschilderden de beelden van de kerststal. Het Romaans misboek met zilverbleslag, gedrukt anno 1738 in de *Officina Plantiniana* te Antwerpen, werd gerestaureerd, evenals de vier processielantaarns in geplatineerd koper van de houten troonhemel uit 1855. Marcel Cannoot beveiligde het 18e-eeuwse (verwaarloosde) Sint-Pietersbeeld tegen verdere aantasting door houtworm.

In dezelfde periode werd de verwarmingsinstallatie en het luiden van de klokken geautomatiseerd.

Klassering van de kerk (1981) (127)

Ingevolge het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten werden door de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg lijsten opgesteld van de voor bescherming vatbare monumenten en dorpsgezichten.

Het gemeentebestuur van Hansbeke ontving op 27 juni 1977 een voorontwerp van lijst van de in Hansbeke voor bescherming in aanmerking komende gebouwen. Deze lijst werd voor openbaar onderzoek naar eventuele opmerkingen en bezwaren gedurende 30 dagen aan het gemeentehuis aangeplakt. Na sluiting van het onderzoek gaf de gemeenteraad in vergadering op 4 augustus 1977 een positief advies dienaangaande.

Nadat de lijst bij Ministerieel Besluit van 25 augustus 1980 definitief werd vastgelegd, verscheen vervolgens het Koninklijk Besluit van 1 oktober 1981, waarbij de op de lijst voorkomende gebouwen om reden van historische waarde als monument geklasseerd werden.

Onder de beschermde gebouwen komen o.a. voor: de Sint-Petrus- en Pauluskerk (sectie A nr. 1260a), de pastorie (sectie A nr. 1298b), de Lourdeskapel (sectie A nr. 417e) en de Philomenakapel (sectie B nr. 583b).

Deze klassering houdt in dat de kerk, de pastorie en de vernoemde kapellen (eigendommen van de gemeente) evenals een 16-tal dorpswoningen inzake instandhouding en onderhoud onder de bepalingen vallen van het Koninklijk Besluit van 6 december 1976, onverminderd de bestaande wetten en reglementen ter zake. Hierdoor worden aan de rechten van de eigenaars, voor de behartiging van het algemeen belang, bepaalde beperkingen gesteld.

Elektronisch Johannes-orgel (1983)

Met de aanstelling van pastoor M. De Cock ging de aandacht opnieuw uit naar het grote pneumatische kerkorgel, dat sinds 1970 buiten gebruik is. Men raamde de kosten voor herstelling en ombouw tot een elektro-pneumatisch of mechanisch orgel op circa 3 miljoen frank. Een dergelijk bedrag kan vooralsnog niet worden opgebracht.

In afwachting van een definitieve oplossing van het probleem kocht pastoor M. De Cock met eigen middelen een nieuw elektronisch orgel, een Johannes-orgel type Opus 60N met drie handklavieren (van 36 witte en 25 zwarte toetsen), een voetklavier en 71 registers waaronder 59 sprekende stemmen, dat hij ter beschikking stelde van de kerk. Het orgel werd vervaardigd door Johannes Orgelbouw BV te Ede (Nederland). De kosten van aankoop, en de installatie van twee geluidversterkers bedroegen 431.350 fr. Het orgel werd op 5 februari 1983 door de parochieherder ingezegend en door Nelly Geiregat ingespeeld (128). Het elektronisch huisorgel, dat sedert 1970 in de kerk dienst deed, kreeg een nieuwe bestemming.

In hetzelfde jaar werd ook op de kerktoren een geluidsinstallatie geplaatst door Georges De Bruycker uit Nazareth. Robert Leenknecht schonk aan de kerk een zelfgemaakte kerststal.

Restauratie van de brandglasramen (1984-1985) (129)

Na voorafgaande ruggespraak met ir.-arch. Marc Verstraeten uit Wetteren, nam de kerkraad op 05.10.1980 de principiële beslissing tot de restauratie van de brandglasramen te laten overgaan.

Tijdens een bezoek ter plaatse, op 15 oktober daaropvolgend, werd door de betrokken besturen de toestand van de kerkraden onderzocht, de noodzaak van restauratie vastgesteld en de omvang van de werken bepaald.

Het bleek nodig de zes tuimelramen te vervangen, de ijzeren raamburgen tegen corrosie te beschermen, nieuwe deklatten en windroeden te plaatsen, de gebroken en ontbrekende glasstukken te vernieuwen en het glas te herlodden. Bovendien was het wenselijk aan de buitenkant van de vensters raambeschermers te hangen.

Het aanbestedingsdossier van de werken, opgemaakt door het architectenbureau Verstraeten, werd op 5 april 1981 door de kerkraad goedgekeurd. Nadat de machtiging tot het uitvoeren van de restauratiewerken door de overheid verleend werd, vond in het provinciegebouw te Gent op 22 april 1982 een openbare aanbesteding plaats. Er waren vier inschrijvingen, namelijk van PVBA Jacques Seynaeve Roeselare, atelier Joëlle D'Alsace Neerharen, gebroeders A. en J. Meersman glazeniers Aalst en H. Moreels Erpe-Mere. De werken werden door de kerkraad op 20 mei toevertrouwd aan eerstgenoemde ondernemer, die de laagste inschrijfprijs had ingediend.

Er verliepen nog ettelijke maanden vooraleer het bevel tot aanvang der werken gegeven werd. De werkzaamheden kwamen pas goed op gang in maart 1984 en waren omstreeks half juni 1985 voltooid.

De restauratiekosten, met inbegrip van meerwerken, contractuele prijsherzieningen, erelonen, algemene kosten en BTW, bedroegen 3.444.534 fr. Ze werden gedragen door staat, provincie en gemeente.

In 1985 schonk Norbert De Wulf een eikehouten Calvariekruis aan de kerk. De kloosterzusters Godelieve en Germana herschilderden het gipsen Piëta-beeld, dat samen met het kruis bij begrafenissen in de rouwkapel achterin de kerk wordt opgesteld.

De nieuwe klok Anna (1986) (113)

In vergadering op 5 juli 1981 nam de kerkraad akte van het milde aanbod van graaf Boudewijn de Bousies-Borluut om aan de kerk een middelgrote klok van ongeveer 480 kg te schenken ter gelegenheid van zijn huwelijk. Wegens de benarde financiële toestand kon de kerkfabriek spijtig genoeg de plaatsingskosten van de klok niet dragen.

Om deze reden bleef het aanbod enkele jaren zonder gevolg. Maar pastoor M. De Cock en zuster Magda uit het klooster zochten naar een oplossing. De parochieherder en een drietal vrijgevege parochianen, de gezusters Anna en Madeleine De Cocker en Marguerite De Jaeger, weduwe van Leon Van Der Plaetse, waren bereid de plaatsing van de klok te financieren en diverse bijkomende kosten, ondermeer de meerprijs van de klok, te betalen. Ook graaf de Bousies-Borluut kwam hierin tussen.

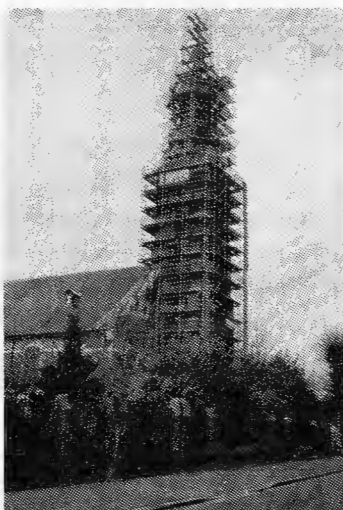
De reeds in 1981 aangezochte firma Meridiaan te Menen, onder beheer van de gebroeders De Simpelaere, stuurde op 29.11.1985 andermaal een prijsofferte voor een nieuwe klok. De totale kosten voor leveren, plaatsen en inrichten van de bedrijfsklare klok bedroegen 412.216 fr. Pastoor De Cock plaatste, namens de schenkers en weldoeners, de bestelling op 23 december 1985.

De klok, gegoten door Koninklijke Eijsbouts, klokkengieterij te Assen (Nederland) werd reeds op 5 mei 1986 geleverd en in de kerk opgesteld. De plechtige inzegening door Z. Ex. Mgr. Leo De Kesel, hulpbisschop van Gent, vond plaats op zaterdag 24 mei 1986 tijdens een solemnele avondmis om 18 uur, stijlvol opgeluisterd door het schoolkoor Windekind en het Sint-Pieterszangkoor. Graaf Boudewijn de Bousies-Borluut en zijn gemalin gravin Anne du Roy de Blicquy namen bij de inwijding het peter- en meterschap waar.

Anna, de naam van de klok, werd met instemming van schenkers en weldoeners gekozen: een sprekende klokkennaam omdat hij de doopnaam is van de moeder van de schenker (gravin Anne de Hemricourt de Grunne), van de gemalin van de schenker (gravin Anne du Roy de Blicquy), van de moeder van pastoor M. De Cock (Anna Pauwels), van één van de weldoeners (Anna De Cocker) en van de ijverige zuster Magda (Anna De Dapper).

Tegen 14 juli hing de nieuwe klok Anna bedrijfsklaar naast het angelusklokje Augustinus en de grote klok Martha.

Na het overlijden van Gerard Van Hove, die sinds 1960 instond voor het tijdig opwinden van het torenuurwerk, werd de werking van de uurklok in 1988 door de firma Meridiaan geautomatiseerd.

59. Stormschade aan de kerk (1990)
60. Kerktoren in de stellages (1993)

Werken tot instandhouding van de toren (1993) (130)

Op 5 oktober 1980 nam de kerkraad de principiële beslissing om, benevens de restauratie van de brandglasramen, ook een reeks verspreide herstellingswerken aan het kerkgebouw te laten uitvoeren. Bij het opstellen van het dossier werden door het architectenbureau Verstraeten opmetingen verricht en fotografische opnamen gemaakt waaruit tot eenieders verbazing bleek dat de nodige werken omvangrijker waren dan oorspronkelijk bij een eerste collectieve rondgang op 15 oktober 1980 vooropgezet werd.

Een grondige inspectie van de daken leerde dat talrijke leien ontbreken of gebarsten zijn, het dakbeschot gapingen vertoont, goot- en voetlood versleten en de bedekking over het algemeen niet meer waterdicht is. Op het noordelijke dakschild van het kerkschip zijn doorzakkingen merkbaar. Een minutieus onderzoek van het dakgebint toonde aan dat het kaphout (in 1918 op meerdere plaatsen door granaatscherven beschadigd) slechts voorlopig hersteld is geweest. Zelfs het gat van een afgebroken dakkapel, die toegang gaf tot de ruimte boven het hoogkoor, is gebrekkig gedicht. Ook het voegwerk van de buitenmuren, plinten, deur- en raamdorpels, omlijstingen, dekstenen en vloeren zijn beschadigd of vertonen gebreken.

Geglobaliseerd zijn derhalve belangrijke gevel- en dakwerken en talrijke verspreide herstellingen aan kerk en toren noodzakelijk. De ontwerpbundel van de uit te voeren werken, die door de kerkfabriek op 3 oktober 1982 ingediend werd, bleef echter wegens gebrek aan financiële middelen in de schuif liggen.

Met verloop van tijd verergerde de toestand: waterinzijpeling in het portaal, barsten in de kooflijsten van het hoogkoor, waterschade aan de beschildering in de zuidbeuk e.a. Na contactvergaderingen op 30 juni en 24 september 1986 tussen de betrokken instanties werd het reeds ingediende ontwerp dossier aangepast, geactualiseerd en op 5 oktober daaropvolgend opnieuw ingestuurd. Maar de principiële belofte voor subsidiëring van de werken (en de toelating tot aanbesteding) werd niet gegeven.

Toen einde maart 1988 loden slabben van de toren losraakten en wegwaaiden, hetgeen voor kerkbezoekers en weggebruikers een werkelijk gevaar betekende, besloot de kerkraad in vergadering op 3 april 1988 de herstellingswerken aan de toren uit het algemeen restauratiedossier te lichten en hiervoor

de spoedprocedure aan te vragen. Uit een nader onderzoek kwam inderdaad de erbarmelijke toestand van de toren aan het licht: ontbreken van leien, gebreken van de loodbekleding, gevorderde verwerking van het dakbeschoot, verweerde torenramen.

Op 25 januari 1990 teisterden stormwinden de Leiestreek en het Meetjesland. Een deel van het noordelijk dakschild van hoogkoor en kerkschip werd uiteengeslagen en weggeslingerd tot in de achtertuin van het *Dorpshuis* (afb. 59). Ook de toren leed nogmaals belangrijke schade. In opdracht van het bureel van de kerkmeesters, 's anderendaags in buitengewone zitting bijeengekomen, voerde Aimé Verthriest in aller ijl de voorlopige herstellingswerken aan het kerkdak uit, Marc Deolet verrichtte het timmerwerk en Johan Soens het metaalwerk. De herstelling van de schade aan de torenspits werd opgenomen in het dossier van de instandhoudingswerken van de toren.

Op 8 november 1991 vond in het administratief centrum "Ter Plaeten" te Gent een openbare aanbesteding van deze werken plaats. Onder de 5 inschrijvers BVBA Aannemingen Seynhave Hooglede-Gits, BVBA G.Corvers-Vrancx Veerle-Laakdal, NV Gebroeders G. en J. Vandekerckhove Ingelmunster, N.V. P.Nijs Deinze, kwam Hendrik Moreels Mere als laagste aanbieder uit de bus. Na goedkeuring van zijn inschrijving door de Minister van Justitie op 21.08.1992 werd de aanvangsdatum bepaald op 16.11.1992.

Tijdens een storm in de nacht van 25 op 26 november 1992 werd de grote dakkapel aan de westzijde van de toren afgerukt. De aannemer plaatste aan de ingangseur van de kerk een beschermende luifel tegen vallende brokstukken. De werken aan de toren, die onmogelijk tijdens de winderige winterperiode konden doorgaan, werden geschorst tot 1 april 1993. Einde februari 1993 stortte andermaal een zwaar loket omlaag. De situatie zag er gevaarlijk uit. Werklieden van de gemeente sloten de toegang tot het kerkplein af en timmerden een veilige overdekte doorgang vanaf de straat tot aan het kerkportaal.

Zoals bepaald vingen de eigenlijke torenwerken opnieuw aan op 1 april 1993. Op enkele dagen tijds stond de torenromp en de fel gehavende torenspits in de stellages (afb. 60). De uit te voeren werken, dak- en metaalwerk, timmer- en vloerwerk, voegwerk, renovatie van standvensters en galamberden,

reparatie van torenkruis en weerhaan, afsluiten van de torenzolders tegen indringen van torenduiven e.a. waren in augustus beëindigd.

Tegelijkertijd maakte men gebruik van de stellages rondom de toren om de vier wijzerplaten van het torenuurwerk van een verlichting te voorzien. De firma Meridiaan uit Menen voerde de werken uit. De feeëriek verlichting is een geschenk, ter gelegenheid van het 200-jarige bestaan van de kerk, van graaf Boudewijn de Bousies-Borluut en pastoor Marcel De Cock die elk de helft van de kosten betaalden.

Werken op het getouw (131)

Op 18 februari 1991 deed zich een onverwacht voorval voor. Tijdens een zielemis voor André Wiels viel plots een door houtworm aangetast kapiteel van de kooflijst, aan de linkerkant van het hoogaltaar, in een stofwolk naar beneden. Gelukkig vernielden de zware plaasteren brokstukken slechts enkele koorstoelen. Om veiligheidsredenen werd het hoogkoor afgesloten, het mobiele meubilair uit het koor verwijderd en het houten misaltaar verplaatst tot vóór de communiebank.

De kooflijsten werden grondig onderzocht, een eerste maal in maart 1992 op een drietal plaatsen vanaf een mobiele steiger, een tweede maal in november 1992 rondom hoogkoor en middenbeuk vanaf vaste stellingen (132). Uit dit onderzoek bleek dat een aantal werken met betrekking tot de stabiliteit van de sierlijsten zich opdringen. Deze werken werden opgenomen in het algemeen restauratiedossier.

Tenslotte zijn de definitieve herstellingswerken van de stormschade aan de daken van hoogkoor en kerkschip onderwerp van een ander ontwerpbundles.

NAWOORD

Symon, bisschop van het geünieerde bisdom Noyon-Doornik, vermeldde de parochienaam *Ansbeke* voor het eerst in een oorkonde van 7 maart 1145. Het eerste kerkje werd er nabij de *Hamse beke* gebouwd, wellicht in het tweede kwart van de 12e eeuw. De eerste pastoors waren premonstratenzers van de Onze Lieve Vrouwabdij van Drongen, die het patronaat over de kerk bezat.

De laat-middeleeuwse naar het oosten georiënteerde kerk werd, met uitzondering van de vieringtoren, in 1790 gesloopt omdat ze bouwvallig en te klein geworden was voor de groeiende parochiegemeenschap.

De huidige Sint-Petrus- en Pauluskerk kwam in drie gespreide bouwfasen tot stand. Het in 1790-1793 heropgebouwde kerkschip, volgens een ontwerp van de Gentse bouwmeester Frans Drieghe, bestond uit de achterste vijf traveeën van de kerk, met een ondiep rechthoekig koor aan de westkant. De oude vieringtoren werd als oostelijke geveltoren behouden. In 1872 werd de kerk, volgens plannen van Jan Baptiste Boterdaele bouwmeester te Gent, aan de westzijde met een travee en een nieuw polygonaal hoogkoor verlengd. De lage vierzijdige torenkap werd in 1875 door een spitse achtkantige torennaald vervangen. Na het opblazen van de toren op het einde van de Eerste Wereldoorlog werd hij in 1922-1924 heropgebouwd en de eveneens beschadigde kerk hersteld en verfraaid volgens ontwerptekening(en) van de Gentse bouwkundige Valentin Vaerwijck.

De bouwheren waren: in 1790-1793 de O.L. Vrouwabdij van Drongen en het O.L. Vrouwkapittel van Doornik als tiendheffers te Hansbeke, in 1872-1875 de adellijke familie Frans Gisleen Borluut-Kervijn die te Hansbeke het kasteel van de Woestijne bewoonde, en in 1922-1924 de gemeente (met van staatswege toegekende gelden voor oorlogsschade), bijgestaan door de grafelijke familie Boudewijn de Bousies-Borluut.

Tussen deze verschillende bouwfasen evolueerde de inrichting van de kerk allengs tot het huidige interieur, dat pas omstreeks de eeuwwisseling met het plaatsen van de gebrandschilderde ramen voltooid was. Zij is (grotendeels) te danken aan de opeenvolgende kasteelbewoners, Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke en de genoemde adellijke families Borluut en de Bousies. Zij mogen terecht de grote weldoeners van de Sint-Petrus- en

Pauluskerk genoemd worden. Hun nagedachtenis, vereeuwigd door de wapenschilden in de gevels van het hoogkoor en door verscheidene herkenningstekens in de kerk, wordt door kerk(bestuur) en parochie(gemeenschap) dankbaar in ere gehouden.

Ook talrijke parochianen, en (parochie)priesters, hebben met geldelijke bijdragen en waardevolle geschenken het kerkinterieur verrijkt en de uitrusting aangevuld. Enkelen worden vernoemd in de parochiale archivalia, de meesten bleven anoniem.

Maar altijd was er de ganse parochiegemeenschap die met gaven, giften en penningen, eenieder volgens eigen mogelijkheden, heeft bijgedragen tot de luister van het bedehuis.

Tenslotte telt men onder de aannemers, de leveranciers en de ambachtslieden vele Hansbekenaren die in de loop van twee eeuwen daadwerkelijk hebben geholpen tot de instandhouding van hun parochiekerk.

Aldus beschouwd is de Sint-Petrus- en Pauluskerk, met haar interieur, uitrusting en kunstschaten, meer dan een stenen getuigenis van eeuwen kerkelijk leven. Ze heeft een geschiedenis die mede door onze voorouders gemaakt werd. Daarom ook blijft ze voor ons een kostbaar erfgoed.

NOTEN

Gebruikte afkortingen.

BAG	Bisschoppelijk Archief Gent
BMLB	Bestuur van Monumenten en Landschappen, Brussel
GAN	Gemeentelijk Archief Nevele
PAH	Parochiaal Archief Hansbeke
RAB	Rijksarchief Beveren
RAG	Rijksarchief Gent
afl.	aflevering
f	folio
fds	fonds
lb	ibidem, op dezelfde plaats
jg.	jaargang
nr.	nummer

o.c. opere citato, in het aangehaalde werk
 p. pagina
 r recto, voorzijde van het blad
 v verso, achterzijde van het blad

- (1) A.VERHULST, *Over de stichting en de vroegste geschiedenis van de Sint-Pieters- en de Sint-Baafsabdijen te Gent*, Voorlichtingenreeks van het Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, nr. 13, Gent, 1953.
- (2) R.MOELAERT, *Sint-Gerolf in Geschiedenis en Legende*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 29 (1977), p. 126.
- (3) L.STOCKMAN, *Kerkelijk en parochiaal leven in het Meetjesland vóór 1600*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 33 (1982), p. 7-9.
- (4) E.VAN MINGROOT, *Voorgeschiedenis en Oprichting van het bisdom Gent*, in *Het Bisdom Gent*, Gent, 1991, p. 17.
- (5) Hartelijke dank aan de heer Jozef Van de Castele, die onze aandacht vestigde op het bestaan van deze oorkonde.
- (6) Hartelijke dank aan de heer Luc Stockman voor het opmaken van de transcriptie, aan de heer Cyriel Vleeschouwers voor het nazicht van deze transcriptie en aan de heer Jozef Van de Castele voor de vertaling van de Latijnse tekst.
- (7) Volgens Nollet, *Boeren in Kerkelijke instellingen in de Middeleeuwen*, Amsterdam, 1951, p. 359, werd door *ecclesia* het kerkgebouw en vermogen, door *altare* de geestelijke functies en rechten aangeduid.
- (8) Norbertus (Xanten 1084-Maagdenburg 1134) uit het adellijk geslacht van Gennep, Nederlandse kloosterling, priester gewijd in 1115, bouwde anno 1121 in het bos van Coucy, in de woeste streek van Prémontré, een abdij waar hij zich met zijn eerste volgelingen vestigde en de orde van Prémontré (Premonstratenzers of Norbertijnen) stichtte. De orde kende een spoedige ontwikkeling en had reeds in de 12e eeuw talrijke vestigingen in de noordelijke en zuidelijke Nederlanden. (*Standaard Encyclopedie*, Antwerpen, 1965-1973, deel 10, p. 235).
 In 1136 richtte Iwein van Aalst, heer van Waas, Drongen en Liedekerke, te Zalegem (onder Vrasene) een abdij op voor kanunniken die de regel van de H. Augustinus volgden. Twee jaar later werd het sticht overgebracht naar Drongen en de kanunniken namen vanaf toen de regel van de Premonstratenzers aan. Goswijn was er de eerste abt. (J.BUNTINX, *Inventaris van het archief der abdij van Drongen*, Brussel, 1971).
- (9) J.DE SMET, *Descripto de origine conventus postea abbatiae Trunchiniensis*, in *Corpus Chronicorum Flandriae*, Brussel, 1837, deel

I, p. 710-711.

- RAG, fds abdij Drongen, nr. 6, f 26v.
- (10) Hartelijke dank aan de heer Jozef Van de Castele voor de vertaling van de Latijnse tekst.
  - (11) J.DE SMET, *o.c.*, p. 711.
 RAG, fds abdij Drongen, nr. 7, f 89v, 90r
  - (12) J.DE SMET, *o.c.*, p. 711-712.
 RAG, fds abdij Drongen, nr. 7, f 90r, 90v.
  - (13) J. DE SMET, *o.c.*, p. 712.
 RAG, fds abdij Drongen, nr. 6, f 26v, 27r.
  - (14) Hartelijke dank aan de heer Jozef Van de Castele voor de vertaling van de Latijnse tekst.
  - (15) R.MOELAERT, *Uit vijf oude oorkonden over tienden te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg XII (1981), afl. 1, p. 387.
  - (16) F.MICHEM, *De pastoors van het Land van Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. IV (1973), afl. 3, p. 138.
 F.MICHEM, *De parochiegeestelijkheid in het Meetjesland tijdens het Oud Regime*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 32 (1981), p. 98.
  - (17) R.MOELAERT, *Uit vijf oude oorkonden...*, *o.c.*, p. 388.
  - (18) L.Stockman vond in een oorkonde van 1237 (RAG, fds abdij Drongen, charter 2) *Hamsebeke* als oudere spelling voor Hansbeke. Volgens hem suggereert deze schrijfwijze een voor de hand liggende verklaring voor het toponiem Hansbeke: een beek vloeiend naar de wijk Hamme op de Dorma (L.STOCKMAN, *o.c.*, p. 11).
  - (19) A.VERHOUSTRAETE, *De rondreis van Walter van Marvis, bisschop van Doornik, in 1242*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 12 (1961), p. 228-236.
  - (20) L.STOCKMAN, *De prochie Bellem wijlen geheeten Bethlehem*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 31 (1980), p. 195.
  - (21) A.VERHOUSTRAETE, *o.c.*, p. 234.
  - (22) L.STOCKMAN, *o.c.*, p. 195.
  - (23) RAG, fds Nevele, nr. 1182.
  - (24) RAG, fds Kaarten en Plans, nr. 2311 (kopie van de kaart uit 1700 door Joos De Deken, junior, 1744).
  - (25) De Dorma (of Hoogkale) was een riviertje, met oorsprong tussen Beernem en Sint-Joris, dat zich te Vinderhoute met de Neerkale of Poeke(beek) verenigde. Vanaf Vinderhoute liep de Kale langs de grens van Evergem met Mariakerke en Wondelgem, en vormde verder de benedenloop van de Wase Durme. (A.DE VOS, *De middeleeuwse loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke*, in *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Nieuwe Reeks, deel XII, 1958).

- Tussen Woestijne op Aalter en Evergem-Rabot verdween de Hoogkale in de bedding van de in 1613-1623 gegraven Brugse Vaart. Op de noordzijde van het kanaal, aan Hansbekeveer, bleef een meander van de Hoogkale bestaan. De strook grond tussen de oude rivierarm en de nieuwe vaart behoorde vóór de Tweede Wereldoorlog nog tot het grondgebied van Hansbeke. De gemeenten Bellem, Hansbeke en Zomergem hadden er een gemeenschappelijk grenspunt, gelegen in een bocht van het kanaal die in de jaren 1938-1939 rechtgetrokken werd.
- (26) Kroniek van België, Antwerpen, 1987, p. 502, 504, 508, 510, 514, 517.
- (27) RAG, fds Bisdom Gent, nr. 56.
- (28) K.BERGÉ, *Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1611-1762)*, in *Bijdragen tot de Geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde*, jg. XLIII (1981), bijlage 1, p. 190-199.
RAG, fds Bisdom Gent, nr. 59, *Brevis informatio status ecclesiae parochialis de Hansbeke*, dd. 03.06.1737 (p. 21r), 10.06.1755 (p. 23r), 06.07.1762 (p. 23r), 07.06.1773 (p. 23v)
- (29) RAG, fds abdij Drongen, nr. 26.
- (30) A.MARTENS, *Minnelijke schikking tussen de heer van de heerlijkheid van Hansbeke en de plaatselijke pastoor, anno 1784*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXI (1991), afl. 2, p. 175-178.
- (31) Frans Drieghe werd omstreeks 1740 te Gent geboren. Hij bezocht er de tekenacademie waar hij in 1754 meerdere prijzen behaalde. Hij werd leerling bij zijn oom Jan Baptiste Simoens die hij behulpzaam was bij talrijke werken o.a. aan de abdij van Ninove. Hij trad, samen met zijn oom, op de voorgrond bij de bouw van de centrale gevangenis te Gent. Bij besluit van 16 mei 1772 werd hij adjunct van J.B.Malfeson en H.Pulincx, architect-ingenieurs van de *Vlaamse Provincies*. Na de dood van zijn oom in 1779 nam hij de leiding over, zowel van het ontwerp-bureau als op de bouwerven. Onder zijn werken telt men vooral restauraties en verbouwingen van kloosters en abdijen o.a. van het bisschoppelijk paleis te Gent (1779-1784), de refuge van de abdij te Ninove (1788), de refuge van de abdij te Drongen (1792), de chatellerie van de Oudburg (1784-1786), de kerk en pastorie van Nieuwerkerken, de parochiale kerk van Waasmunster, en de bouw van de kerk van Evergem (1784). Hij overleed in zijn woning, Graslei 14 te Gent, op 28 oktober 1815, ongehuwd, 72 jaar oud. (P.J.GOETGHEBUER, *Notes sur les sculpteurs et architectes des Pays Bas*, Rijksuniversiteit, Handschriften GO58).
- (32) F.DE POTTER, J.BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, Zesde deel, 1867, Hansbeke, p. 22-23.

- Gazette van Gend*, 04.03.1790.
- (33) RAG, fds abdij Drongen, nrs. 22 en 51.
- (34) RAG, fds Hansbeke, nr. 8.
- (35) In het Burggraafschap van Gent golden de volgende munten, maten en gewichten:
- Munten: 1 gulden = 20 stuivers, 1 stuiver = 12 deniers = 4 oorden
- 1 pond groot = 20 schellingen, 1 schelling = 12 deniers
- 1 pond groot = 6 gulden
- Maten: 1 voet = 10 duimen = 0,2753 m
- 1 vierkante voet = 0,075781 m²
- 1 lengteroede = 14 voeten = 3,8542 m
- 1 vierkante roede = 14.8548 m²
- 1 stoop = 4 pinten (= 2,3 liter)
- Gewichten: 1 pond = 0,43385 kg
- 1 steen = 6 ponden
- (36) RAG, fds abdij Drongen, nrs. 22 en 51.
- (37) BAG, Acta Vicariatus a 1790 ad 1791, p. 144.
- (38) RAG, fds abdij Drongen, nr. 51.
- (39) RAG, fds Hansbeke, nr. 39.
- (40) Deze wethouders, aangesteld op 02.04.1788, waren: Geert Standaert burgemeester, Jan Baptist Bultinck, Pieter Judocus Martens, Jan Frans Van Der Sickel, Carel Willems, Pieter Van Wassenhove en Joseph De Vreese (Leerne) schepenen. (RAG, fds Hansbeke, nr. 169).
- (41) Ingevolge het *Reglement voor het platte Lande van Vlaenderen*, uitgevaardigd op 30 juli 1672, werden aan het college van baljuw, burgemeester en schepenen twee *ghecommitteerde vande grootte ghelande* en vijf *notabelen* toegevoegd, die respectievelijk verkozen werden onder de grootgrondbezitters en onder de inwoners, inzonderlijk *gegoede proprietarissen ende groote ghebruyckers*. Op 1 maart 1790, ten huize van *Sieur Dornin de Drapstraete* te Gent, kozen de aanwezige grootgrondbezitters te Hansbeke, in tegenwoordigheid van baljuw, burgemeester en griffier, *jonker Hubert van Hoobroeck de ten Heule* en Jan Baptiste de Blocq, *advocaert ende erfachtigh greffier vanden souvereynen raede van Vlaenderen*, beide uit Gent, tot *ghecommitteerde vande grootte ghelande*. Jan Baptiste Goethals, Nicolaes Mynsberghe, Pieter De Muynck, Pieter Vanden Bossche en Jooseph Van Maldeghem werden op 3 maart daaropvolgend in het wethuis te Hansbeke door de opgedaagde inwoners tot *notabelen* gekozen (RAG, fds Hansbeke, nr. 169).
- (42) RAG, fds Hansbeke, nr. 169.

- (43) RAG, fds Hansbeke, nr. 8.
- (44) Alle gemetselde bouwonderdelen werden naar dit eenheidsvolume omgerekend. Een gevelmuur bv. van 50 voeten lang, 20 voeten hoog en 4 stenen dik (met een opstand van $50 \times 20 = 1.000$ vierkante voeten) gold als een éénsteensmuur met een opstand van $1.000 \times 4 = 4.000$ vierkante voeten. Kostprijs: $4.000 \times 20/100 = 800$ gulden.
- (45) Alle timmerhout werd naar dit eenheidsvolume omgerekend. Een scheerstijl bv. van 10 voeten lang met een rechthoekige sectie van $8 \times 10 = 80$ vierkante duimen, gold als een ribbe van $10 \times 80/16 = 50$ voeten lang. Kostprijs $50 \times 15/100 = 7,5$ gulden.
- (46) RAG, fds Hansbeke, nr. 40.
- (47) RAG, fds Hansbeke, nr. 172.
- (48) RAG, fds abdij Drongen, nrs. 22 en 51.
- (49) E.HENDRIKX, J.DOENSEN, W.BOEXE, *Encyclopedie van het Katholicisme*, 1950, deel 2, p. 470.
- (50) A.DE WINTER, *Ferdinand Maria de Lobkowitz (1779-1795)*, in *Het bisdom Gent, o.c.*, p. 121-128.
- (51) RAG, Hansbeke, parochiaal doopregister 5, p. 250.
- (52) Kroniek van België, o.c., p. 514, 520.
- (53) lb., p. 522.
- (54) Volgens mededeling van L.Van Driessche in de door hem aangevulde en heruitgegeven kroniek van Hansbeke door De Potter en Broeckaert, 1952, p. 25.
- (55) RAG, fds Hansbeke, parochiaal doop-, huwelijks- en overlijdensregister 6 (1795-1802).
- (56) F.DE POTTER, J.BROECKAERT, o.c., p. 23-24.
- (57) J.B. VAN BAVEGEM, *Het Martelaarsboek*, Flandria Nostra, Torhout, 1983.
- (58) BAG, parochiebundel Hansbeke I.
- (59) M.D'HOKER, e.a., *Onze lage landen*, Weert, 1982, p. 175.
- (60) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 11, p. 1.
- (61) Wellicht betrof het de predikstoel uit de gesloopte kerk, waarvan de onderdelen blijkbaar nog ergens gestapeld lagen. De communiebank (lengte 72 voeten) was vóór de eeuwwisseling te Brugge aangekocht (dixit pastoor Bullens 1844). Volgens De Potter en Broeckaert (o.c., p. 26) zou ze zo het schijnt afkomstig zijn van een klooster, waarschijnlijk van dat van Drongen.
- (62) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 11, los blad.
- (63) lb., p. 23.
- (64) lb., p. 26-28.
- (65) RAG, Scheldepartement, nrs. 438/4465.18 (kerkrekening 1808).
- (66) lb., nr. 438/4466.5 (kerkrekening 1809)
- (67) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 4, gemeenteraadszitting 13.09.1819.
- (68) lb., gemeenteraadszitting 23.11.1820.
- (69) Gegevens over uitrusting, inrichting, aankopen, giften werden geput uit het kerkarchief Hansbeke, berustend in het Rijksarchief Gent (inventaris 4/4, in het bijzonder uit de registers nrs. 3, 4 en 5), uit de parochiebundels Hansbeke, berustend in het Bisschoppelijk Archief Gent, en uit het niet-geïventariseerd parochiaal archief op de pastorie te Hansbeke. Teneinde het aantal noten te beperken worden in de verdere tekst verwijzingen naar deze archivalia weggelaten.
- (70) RAG, Hollands fonds, nr. 5846/0056.26 (kerkrekening 1824).
- (71) A.MARTENS, *Plaatsen van een nieuwe predikstoel in de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke, anno 1825*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXIII (1992), afl. 1, p. 64-70.
- (72) RAG, Hollands fonds, nr. 5849/0238.24 (kerkrekening 1826).
- (73) Jan Baptiste van de Woestijne d'Hansbeke erfde het kasteel en talrijke eigendommen te Hansbeke. Hij huwde te Gent op 20.02.1811 met Louise de Calonne de Courtebourne die vier kinderen ter wereld bracht, twee meisjes en twee jongens. Ze bezweek ingevolge het kraambed. De zoontjes stierven toen ze 2 resp. 10 jaar oud waren. De kasteelheer was zeer vermogend. Hij bezat (in 1858) 1.371 ha aan onroerend goed (meer dan anderhalf maal Hansbeke), die verspreid lagen over een 30-tal gemeenten waaronder ongeveer 17% van het Hansbeekse grondgebied. Hij was een groot weldoener, milddadig voor de armen, vrijgevig aan kerk en parochie. Te Hansbeke in het bijzonder bouwde hij een kant- en dagschool met kloosterpand, en een rusthuis waarin arme oudjes en weesjes op zijn kosten werden opgenomen. Menig meubilair en uitrusting van de parochiale kerk werden door hem bekostigd. (A.MARTENS, *Het klooster en de Zusters Franciscanessen Crombeen te Hansbeke*, Nevele, 1989).
- (74) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 6, p. 12 (gemeenteraadszitting 08.10.1829).
- (75) RAG, Hollands fonds, nr. 5849/0238.24.
- (76) Angelus De Baets, schilder en tekenaar, werd geboren te Evergem op 24 november 1793 als zoon van Jan en Joanna Judoca Vereecke. Hij overleed te Gent op 24 april 1855. Hij studeerde aan de Gentse Academie waar hij later professor werd. Hij schilderde architecturale vergezichten, interieurs en portretten. Hij maakte ook talrijke tekeningen en akwarellen. Zijn werken werden te Gent in de periode 1830-40 vaak tentoongesteld. Van hem zijn bekend: *Intérieur de l'église des Dominicains à Gand* (1835) en *La consécration de l'évêque Delbecque* (1838). (E.BÉNÉZIT, *Dictionnaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs*, 1976, Deel I, p. 372).

- (77) PAH, Liber Memorialis, p. 1-4.
- (78) A.MARTENS, *Verering van de relikwieën van de martelaren Blandinus en Laeta te Hansbeke*, in *Oost-Vlaamse Zanten*, jg. LXVII (1992), afl. 1, p. 3-15.
- (79) F.DE POTTER, J.BROECKAERT, *o.c.*, p. 26.
- (80) RAG, Provinciaal archief 1830-1850, nr. 2540 (kerkrekening 1845).
- (81) Frans Gisleen Borluut huwde te Gent op 11.05.1833 met Sidonie Kervijn. Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren, twee zoons en een dochter. Slechts één kleinkind bleef in leven: Lucia Borluut, dochter van Raymond en Valerie van Pottelberghe de la Potterie. De kasteelheer bezat in 1876 ongeveer 25% van het Hansbeekse grondgebied. Bij zijn overlijden in 1883 liet hij 629 ha na, gespreid over verscheidene dorpen. Hij was, evenals zijn grootoom Jan Baptiste van de Woestijne, een groot weldoener voor kerk en parochie.
- (82) F.DE POTTER, J.BROECKAERT, *o.c.*, p. 25-27.
- (83) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 9, p. 3v, gemeenteraadszitting 15.09.1866.
- (84) PAH, verslagboek van de kerkraad 1866-1926.
RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 9, p. 58v, gemeenteraadszitting 16.05.1872.
RAB, Provinciaal archief, nr. 1.2333.38.
BMLB, Plannenfonds KCML Oost-Vlaanderen.
- (85) Jan Baptiste Boterdaele, geboren te Gent in 1823 en overleden in 1894, was aannemer én bouwkundige. Hij bouwde ondermeer te Gent, in 1856 de parochiekerk van Sint-Pieters-Buiten, en in 1870-71 een beluik in een zijstraat van de Bijlokevest, een straat die zijn naam draagt (Boterdaelbeluik). Hij was ook aannemer-eigenaar van de in 1862-67 gebouwde *Cité Boterdaele*, een beluik van een 90-tal huizen tussen de Kasteelstraat en de Ossenstraat op Sint-Macharius te Gent, ook het *Beluik De Rietgracht* genoemd, dat sedert enkele jaren volledig is afgebroken. (*Ghendtsche Tijdinghen*, 21e jg., 1992, nr. 4, p. 255, A.DE DECKER).
- (86) A.MARTENS, *Tien stenen heiligenbeelden in de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXI (1990), afl. 4, p. 279-289.
- (87) A.MARTENS, *De gebrandschilderde glasramen van de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXIII (1992), afl. 4, p. 301-321.
- (88) GAN, fds Hansbeke, nr. 2.075.2, p. 108v, jaarverslag 22.12.1918.
- (89) L.VAN DRIESSCHE, *o.c.*, p. 35.
- (90) *Ib.*, p. 35.
- (91) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 76, p. 1.
- (92) *Ib.*, p. 11v, gemeenteraadszitting 11.10.1919.
- (93) *Ib.*, p. 36.
- (94) Valentin Vaerwijck (°Gent 03.03.1882-†Gent 27.11.1959) studeerde architectuur aan het Hoger Architectuur Instituut Sint-Lucas te Gent. Hij werkte gedurende 6 jaar bij Stan Mortier, provinciale architect, en vestigde zich daarna als zelfstandige architect bij zijn vader Hendrik-Leopold. Hij restaureerde ondermeer de toren van het Belfort te Gent en de collegiale kerk van Dendermonde, bouwde *Oud Vlaanderen* en het belangrijkste deel van het *Modern Dorp* voor de wereldtentoonstelling te Gent in 1913, en ontwierp o.m. het justitiepaleis te Dendermonde. Vanaf 1923 tot 1947 was hij architect bij de Provinciale Dienst van Oost-Vlaanderen. Daarna fungeerde hij nog gedurende 5 jaar als *Raadgever voor Kunstzaken der Provincie*. (A.DEMEY, *Haasdonk en zijn gemeentehuis*, in *Land van Beveren*, jg. XXX, nrs. 2 en 3, p. 88-89).
- (95) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 76, p. 33.
- (96) *Ib.*, p. 39v.
- (97) GAN, fds Hansbeke, nr. 861.31.
- (98) *Ib.*, nr. 2075.2, p. 125v.
- (99) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 76, p. 47v.
- (100) *Ib.*, p. 48v.
- (101) August Van Laecke (°Lotenhulle 08.10.1858-†02.12.1922) was ongehuwd, zoon van August en Philomena Vande Walle, landbouwers. Hij woonde op de wijk Reibroek en diende bij Callens, metser te Hansbeke.
- (102) Een prentbriefkaart van de kerk, uitgegeven omstreeks 1924 door Désiré De Mynck, toont de heropgebouwde toren zonder wijzerplaten (afb. 40).
- (103) GAN, fds Hansbeke, nr. 1.852.11.
- (104) L.VAN DRIESSCHE, *o.c.*, p. 37
- (105) RAB, Provinciaal archief, nr. 1.6374.7.
- (106) GAN, fds Hansbeke, nr. 861.31.
- (107) RAB, Provinciaal archief, nr. 1.6374.7.
- (108) RAG, fds Hansbeke Modern, nr. 6, p. 132v.
GAN, fds Hansbeke, nr. 2.075.2, p. 169.
- (109) *Ib.*, p. 194v.
- (110) *Ib.*, p. 209.
- (111) *Ib.*, nr. 2075.1, gemeenteraadszitting 22.03.1932.
- (112) *Ib.*, gemeenteraadszitting 12.07.1938.
- (113) A.MARTENS, *Oude en nieuwe klokken in de Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII (1991), afl. 1, p. 243-263.

- (114) lb., p. 257.
- (115) *De Hansbekenaar* 01.01.1956.
- (116) lb., 12.05.1957.
- (117) PAH, dossier elektrische verwarming.
- (118) *De Hansbekenaar* 04.09.1966 t/m 31.12.1967.
- (119) lb., 30.11.1969, 12.12.1972.
- (120) lb., 05.07.1970, 19.07.1970.
- (121) PAH, dossier elektrische installatie.
- (122) GAN, fds Hansbeke, nr. 1.776.1.
- (123) PAH, dossier herstellingswerken 1972-74.
- (124) PAH, dossier schilderwerken.
- (125) GAN, fds Hansbeke, nr. 1.811.111.
- (126) PAH, Liber Memorialis, p. 68.
- (127) GAN, nr. 1.853.1.2.
- (128) PAH, dynamische verslagboek kerkraad.
- (129) PAH, dossier restauratie kerkraden.
- (130) PAH, dynamisch dossier torenwerken.
- (131) PAH, dynamisch dossier stormschade en algemene restauratiewerken.
- (132) Bij het onderzoek van de kooflijsten vond men op een bovenplank, ter hoogte van het 3e travee, zuidkant, het opschrift: *Pieter Jacobus Viane, timmerman, 1893, oud 62 jaar.*
- (133) RAG, fds abdijs Drongen, charter nr. 69.
- (134) lb.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Oorkonde dd. 1145 van Symon, bisschop van Noyon-Doornik

- A. Origineel: niet voorhanden.
- B. Afschrift (14e eeuw): Rijksarchief Gent, fonds abdijs Drongen, nr. 6 (cartularium), f 26v. Titel: *Symonis episcopi: de Nivellem et de Ansbeke. c v.*
- C. Afschrift (15e eeuw): Rijksarchief Gent, fonds abdijs Drongen, nr. 7 (cartularium), f 73v.

Tekstuitgave (B)

In nomine Patris et Filii et spiritus Sancti. Amen. Symon, Dei gratia Tornacensis ac Noviomensis episcopus Gosuino venerabili abbati ecclesie beate Marie Trunchiniensis cum universis eiusdem ecclesie fratribus tam futuris quam presentibus in perpetuum. Providi pastoris est sui nominis opinionem diligenter attendere et quid^(a) ex iniuncto sibi officio facere debeat sollicite pensare quatinus subditorum necessitatibus provideat et in quantum prevalet eorum justis postulationibus condescendat. Notum igitur volumus fieri presentibus et successoribus quod ecclesiam Nivellemsem cum *altari de Ansbeke* venerabili fratri Gosuino Trunchiniensis ecclesie abbati et fratribus ibidem secundum regulam beati Augustini Deo militantibus^(b) ob salutem anime nostre et predessorum nostrorum assensu archidiaconi nostri Desiderii dedimus et concessimus atque sub eadem libertate qua extitit deinceps in perpetuum possidendam^(c) presentis pagine munimento firmavimus. Hoc autem ut ratum et inconvulsum permaneat tam sigilli nostri impressione quam testium sub assignatione corroboravimus episcopali auctoritate et sub anathemate interdicens ne ab aliquo ulterius violetur. S.Symonis episcopi. S.Desiderii archidiaconi^(d). S.Bonifacii, Tornacensis ecclesie custodis et Noviomensis archidiaconi^(e). S.Hugonis, Tornacensis canonici et Noviomensis cancellarii. S.Rogeri, Guiberti, Gualteri presbyterorum. Actum Noviomini anno m c xlv dominice Incarnationis et nonas Martii. Ego, Hugo cancellarius subscripsi et relegi.

- (a) quicquid C
- (b) militantibus Deo (maar aanzettingsstreepjes) C
- (c) possidenda C
- (d) archidiaconi C
- (e) archidiaconi C.

Vertaling

In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen. Simon, door Gods genade bisschop van Doornik en Noyon aan Gosuinus, de eerwaarde abt van de kerk van de heilige Maria te Drongen, en aan al de broeders van dezelfde kerk, zowel tegenwoordige als toekomende voor eeuwig. Het past uiteraard de behoedzame zieleherder met aandacht naar de publieke mening te luisteren. Wat hij ook doet krachtens zijn hem opgelegde opdracht, dient hij met zorg te overwegen hoe hij in de noden van zijn onderdanen zal voorzien en hoe hij hun rechtmatige wensen kan inwilligen in de mate van het mogelijke. We willen het de tegenwoordigen en toekomenden bekend maken dat we de kerk van Nevele met het altaar van Hansbeke schenken en afstaan aan de eerwaarde broeder Gosuinus, abt van de kerk van Drongen, en aan zijn broeders die, volgens de regel van de heilige Augustinus, voor God ijveren; wij doen dit voor ons zieleheil en met de toestemming van onze aartsdiaken Desiderius. We bevestigen met dit archiefstuk dat het bezit voor eeuwig is en dat het met dezelfde vrijheid als voorheen kan worden benut. Opdat het rechtsgeldig en ongeschonden zou blijven, testificeren wij, op bisschoppelijk gezag, die schenking, zowel met onze zegel als met de ondertekening van de getuigen. Op straffe van kerkelijke vervloeking verbieden we ook dat in de toekomst aan die schenking wordt getornd. S. van bisschop Simon. S. van Desiderius, aartsdiaken, S. van Bonificius, zegelbewaarder van de kerk van Doornik en aartsdiaken van Noyon. S. van Hugo, kanunnik van Doornik en kanselier van Noyon. S. van Rogerius, Gualterus, Guibertus, priesters. Gedaan te Noyon, in het jaar Onzes Heren 1145, 7 maart. Ik Hugo, kanselier, heb dat onderschreven en nagelezen.

Bijlage 2: Oorkonde dd. 1147 van Anselmus, bisschop van Doornik.

MCXLVII. Anselmus tuis, frater Gosuine, venerabilis abbas S. Mariae Trunchiniensis ecclesiae confratrumque tuorum justis petitionibus annuentes, ecclesiam de Nivella a clericis et regularibus hactenus possessam, liberam tibi tuisque successoribus reddimus, ita tamen ut decedentibus secularibus regulares substituantur: et ne ista redditio in posterum refragatione pravorum hominum valeat turbari, cum caeteris possessionibus quas ecclesia Trunchiniensis ab omni exactione liberat in dioecesi Tornacensi juste et canonice possidere dignoscitur, scripto nostro et proprii sigilli impressione confirmamus, alvo jure Tornacensis ecclesiae, et ut firma et rata permaneant, propriis exprimenda vocabulis dignum ducimus, Peteghem, Hasten, Landeghem, Vurslaer, Verrebrouck; Nivella, *Ansbeke*, etc. Idibus Julii.

Anselmus tot de uwen, broeder Gosuinus, abt van Drongen. Tegevoetkomend aan de rechtmatige verlangens van uw medebroeders schenken we de kerk van Nevele, tot hiertoe in het bezit van reguliere klerken, vrijwillig aan uw medebroeders en opvolgers, zodat de regulieren door secularien worden vervangen. Opdat die overheveling in de toekomst niet door gewetenloze lieden zou worden betwist, bevestigen we die zaak met onze oorkonde, voorzien van de stempel van onze eigen zegel. Tevens bevestigen wij dat de kerk van Drongen vrijgesteld is van belastingen op de bezittingen waarover ze op wettige wijze in het bisdom Doornik beschikt, wel met het in acht nemen van het recht eigen aan de kerk van Doornik. Opdat die beslissing geldig en onveranderd zou blijven, duiden wij de plaatsen met hun eigen naam aan: Petegem, Astene, Landegem, Vosselare, Verrebrouck, Nevele, Hansbeke, enz. 15 juli 1147.

Bijlage 3: Oorkonde dd. 1147 van paus Eugenius III.

MCXLVII. Eugenius, episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Gosuino, Trunchiniensis ecclesiae abbati, ejusque fratribus tam praesentibus, quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Quoniam etc. Ea propter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus, ut supra etc. Imprimis siquidem statuantes ut ordo canonicus secundum regulam B. Augustini inibi constitutus futuris perpetuo temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona eadem ecclesia inpraesentiarum, ut supra etc. In quibus haec propriis duximus vocabulis exprimenda. Altare de Nivella, *altare de Hansbeka*, altare de Landeghem, altare de Vorslar, altare de Peteghem, altare de Astina, altare de Verrebrouck, altare de Cherscamp, duas etiam curtes Burst et Spinoit; duas partes dicemae de Ursele. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimento vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere praesumat. Liceat etiam vobis in communi Tornacensis parochiae interdicto etc, ut supra. Quarto calendas Augusti, anno MCXLVII, pontificatus domini Eugenii papae tertii anno tertio.

Bijlage 4: Oorkonde dd. 1155 van paus Adrianus V.

MCLIV. Adrianus, episcopus servus etc. Dilectis filiis Johanni, abbati Trunchiniensis ecclesiae, ejusque fratribus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum effectum justa postulantibus indulgere. Vigor aequitatis et ordo exigit rationis praesertim quod petentium voluntatem et pietas adjuvat, et.... non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et ad exemplar praedecessorum nostrorum sanctae recordationis papae Innocentii et

Eugenii. Romanorum pontificum, ecclesiam sanctae Mariae Trunchiniensis, in qua Dominico mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra suscipimus protectione et praesentis scripti privilegio communimus in primis, siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum Deum et B. Augustini regulam atque Praemonstratensis ordinis consuetudine in eodem loco noscitur institutum, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona eadem ecclesia inpraesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum cum largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, praestante domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec proprie duximus exprimenda vocabulis Altare de Nivella, *altare de Ansbeke*, altare de Landenghem, altare de Vorslaer, altare de Petenghem, altare de Hastina, altare de Verrebrouc, altare de Cherscamp, duam etiam curtes Burst et Spinoit, duas partes decimae de Ursula Hulst et Hulsterloe, Saleghem et incultam terram juxta Belselam, curiam quod dicitur stabulum, pomerium quod juxta eandem ecclesiam jacet, omnesque mansiones, quae inter idem pomerium, atriumque interjacent, quas Ywannus praefatae contulit ecclesiae cum omni decimatione reddituum suorum, tam in eadem villa quam in tota Wasia. Sane.... vestrorum quae propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimento vestrorum animalium, nullus a vobis decimas praesumat exigere, liceat etiam vobis in communi Tornacensis parochiae interdicto etc. Decernimus ergo etc. Anno MCLIV, 6 kalendas Februarii.

Bijlage 5: Oorkonde dd. 1160 van Geraldus, bisschop van Doornik.

MCLX. In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Amen. Ego Geraldus, Dei gratia Tornacensis episcopus, *altare de Ansbeke cum omnibus appertinentiis suis*, divinae remunerationis intuitu ab Hugone de Rietmarasch, qui hoc per me ad tempus tenuerat libere receptum Johanni, abbati et confratribus suis et eorum successoribus in ecclesia B. Mariae quae est in Trunchinio, Christo servientibus libere perpetuoque jure possidendum contradidi calendis Maii. Et ut haec datio perpetuis temporibus firma et inconvulsa permaneat, privilegium hoc fieri jussimus, et sigilli nostri impressione cum testium subscriptione firmando signavimus, turbatores quoque hujus doni, auctoritate Patris et Filii et Spiritus Sancti, anathematis sententiam, quam confirmet Trinitas sancta, promulgavimus. S. Geraldus Tornacensis episcopi. S. Galteri decani. S. Letberti praepositi, Letberti cantoris. S. Danielis, Galteri, Henrici Olmeri, Johannis, magistri Lamberti, magistri Gosuini, canonicorum. S. Matthei. S. Wenemari. Actum Tornaci, anno Dominicæ incarnationis MCLX, calendis Maii.

In de naam van de heilige en ondeelbare Drieuldigheid. Ik Geraldus, door Gods genade bisschop van Doornik, heb met het oog op de goddelijke beloning het altaar van Hansbeke met al zijn bijhorigheden, dat door Hugo van Rietmeersch onbezwaard was afgestaan, op 1 mei geschonken aan abt Jan, zijn medebroeders en opvolgers in de kerk van de heilige Maria te Drongen gelegen; zij dienen Christus uit vrije wil en zullen het (altaar) uit hoofde van een eeuwig recht blijven bezitten. Opdat deze gift duurzaam en onverminderd zou blijven, verlangen we dit door een privilege toe te kennen. Met de stempel van onze zegel en met onderschrift van de getuigen tekenen we dit om het te bekrachtigen. Op het gezag van de Vader en de Zoon en de H. Geest verkondigen wij dat zij die deze gift willen beknotten in de banvloek zullen komen wat de H. Drieuldigheid zal bevestigen. S. van Geraldus, bisschop van Doornik, S. van Galterus, deken, S. van Letbertus, proost, en van Letbertus, voorzanger, S. van Daniël, Galterus, Henricus, Olmerus, Johannes, meester Lambertus, meester Gosuinus, kanunniken, S. van Mattheus, S. van Wenemarus, Verleden te Doornik in het jaar van de Heer 1160, 1 mei.

BIOGRAFIEËN

PAROCHIEPRIESTERS

Pastors (16)

Tot 1645 werd de parochie bediend door premonstratenzers (norbertijnen) van de abdij van Drongen, soms door een deservitor, een waarnemend pastoor die de zielszorg tijdelijk waarnam hetzij vóór zijn officiële benoeming, hetzij als tweede pastoraat (wegens gebrek aan geestelijken of omwille van het geringe inkomen van de eerste parochie).

Na 1645 werden door de bisschop seculiere priesters tot pastoor benoemd. Enkele ervan waren tegelijkertijd deken van het district Deinze maar bleven als pastoor-deken te Hansbeke wonen. Het ambt van deken was immers niet noodzakelijk verbonden aan de titelparochie van het decanaat.

<u>Balduinus</u>	1150
<u>Jan De Moor</u> premonstratenzer, overleed in 1372.	-1372
<u>Nicolaas Van Houtte</u> (de Ligno) premonstratenzer.	1455
<u>Egidius Van Kerrebroeck</u>	1472
<u>Hendric De Stoppelaere</u> overleed op 24.06.1533.	1528-1533
<u>Johannes Bergh</u> (up den Berghe)	1533-1534
<u>Johannes Van De Vivere</u> (de Vivario) nam ontslag op 24.06.1539.	1534-1539
<u>Petrus Van Den Berghe</u> pastoor vanaf 24.12.1539.	1539-1549
<u>Johannes Bergh</u> (Berchman) premonstratenzer, pastoor vanaf 10.07.1549, ontslag op 10.06.1552.	1549-1552

Thimotheus Van De Watere (ab aqua) 1552-1573
premonstratenzer, pastoor vanaf 17.06.1552, vermoord door de Watergeuzen op 11.03.1573.

Lieven Weyns 1573-
premonstratenzer, pastoor vanaf 14.06.1573.

Pieter Truwe (Truye) 1585-1597
geboren te Hamme, ingeschreven als student te Leuven (1554), pastoor te Zomergem (1587-1597), tegelijkertijd deservitor te Merendree (1587), Hansbeke (1585-1597) en Ursel (1587-1597), overleed te Zomergem op 08.08.1597.

Joos De Schrijver (Scribanus) 1597
pater karmeliet, deservitor te Lovendegem (1584-1593), Merendree (1595), Hansbeke (1597) en Aalter (1599), pastoor te Bellem (1600-1601).

Jacob He(y)ndricx 1597-1604
geboren te Amsterdam in 1567, priester gewijd te Gent op 18.09.1593, baccalaureus in de godgeleerdheid, pastoor te Lovendegem (1593-10.05.1604) en tegelijkertijd deservitor te Vinderhoute (28.11.1595-1604) en Hansbeke (1597-1604), pastoor te Vinderhoute (1604-27.06.1607), Temse (1607) en Merelbeke (1613), overleed in 1633.

Jan Pe(e)ls 1604-1609
geboren in 1522 (bisdom Bos), ingeschreven als student te Leuven (1542), pastoor te Lovendegem (10.05.1604-1609), tegelijkertijd deservitor te Hansbeke (1604-1609), overleed in 1609.

David Meynaerts 1609-1613
premonstratenzer.

Isaac Oerlemans 1613-1624
geboren te Oudewater in Zeeland, premonstratenzer, pastoor te Hansbeke (17.04.1613-1624) en tegelijkertijd deservitor te Merendree (1613-1624), pastoor-deken te Evergem (07.02.1624-1633), waar hij overleed op 02.07.1633.

Frans Diericx 1624-1645
premonstratenzer, pastoor te Hansbeke vanaf 25.05.1624, overleed er op 12.12.1645.

Petrus Swevers 1646-1694
geboren te Brussel in 1616, ingeschreven als student te Leuven (1639), baccalaureus in de godgeleerdheid, onderpastoor te Zwijndrecht (1641-1643), pastoor op Polder van Namen (22.09.1643-1646) en te Hansbeke (09.01.1646-1694), in 1681 benoemd tot deken van Deinze, maar bleef als pastoor-deken te Hansbeke wonen waar hij op 30.01.1694 overleed.

Jacob Gheerts 1694-1696
zoon van Guillelmus en Elisabeth Van Ackere, geboren te Zaffelare op 09.05.1662, kruinschering op 19.12.1682, priester gewijd te Gent op 17.03.1685, onderpastoor te Zaffelare (20.02.1687-1688), Bazel (20.02.1688-1689) en Hansbeke (10.08.1689-1694), pastoor te Hansbeke (26.04.1694-1696) en Wielsbeke (29.02.1696-1730) waar hij overleed op 07.09.1730.

Herman Lamme 1696-1727
zoon van Guillelmus en Judoca De Pestel, geboren te Nevele op 08.12.1659, kruinschering op 17.06.1685, priester gewijd te Gent op 24.05.1687, onderpastoor te Lovendegem (1691-1696), pastoor te Hansbeke (29.02.1696-1727), in 1711 benoemd tot deken van Deinze maar bleef als pastoor-deken te Hansbeke wonen, overleed er op 24.11.1727.

Jan Raymond Van Den Bossche 1727-1743
zoon van Melchior en Jacoba Van Mighem, geboren te Gent O.L.Vrouw op 23.01.1699, priester gewijd te Gent op 17.02.1723, deservitor te Gent St.-Niklaas (14.01.1724), coadjutor te Gent St.-Baafs (13.06.1725), pastoor te Hansbeke (17.12.1727-1743) waar hij overleed op 21.01.1743.

Joannes Herman 1743-1761
zoon van Adriaan en Catherina Van Geyte, geboren te Moerzeke op 31.07.1698, priester gewijd te Gent op 01.08.1724, onderpastoor te Hansbeke (02.08.1724-1743), deservitor te Hansbeke (26.01.1743-1761), pastoor te Desteldonk (30.11.1761-1788), overleed er op 03.05.1788.

Jan Van Baeten 1761-1805
zoon van Ignace en Maria Joanna De Creyts, geboren te Gent St.-Baafs op 10.09.1728, priester gewijd te Gent op 23.12.1752, onderpastoor te Zaffelare (12.01.1753-1756), subregent op het Seminarie te Gent (10.03.1756-1761), pastoor te Hansbeke (30.11.1761-1805) en tegelijkertijd deken van Deinze (1792-1805), overleed te Hansbeke op 05.02.1805 (16 pluviöse an 13).

Jacob Jozef Godefroy 1805-1822
zoon van Jacob Francies en Clara Kiekens, geboren te Brugge op 13.10.1751, pastoor te Ysendijke en te Hansbeke (20.07.1805-1822), overleed te Hansbeke op 01.04.1822 bij het zingen van het evangelie tijdens de mis van zes uur.

Albert Francies Charle 1822-1844
zoon van Philip en Marie Louise Spinnewijn, geboren te Wervik op 18.09.1771, priester gewijd te Mechelen op 18.09.1796, leraar aan het college van Westerlo (Kempen) (1796-1797), ondergedoken te Antwerpen (1797-1800), onderpastoor te St.-Elooi-Winkel (1800-1805), bestuurder van het college te Kortrijk (1805-1808), co-regent in het bisschoppelijk pensioonaat van St.-Anna (1808-1813), pastoor te Zerkegem en Ettelgem (1813-1816), pastoor te Zerkegem en Bekegem (20.02.1816-1822) en te Hansbeke (17.09.1822-1844), ontslag op 09.06.1844, overleed te Brugge op 16.06.1856.

Pieter Frans Bullens (afb. 61) 1844-1887
zoon van Petrus Andreas en Maria Ludovica Saegaert, geboren te Hundelgem op 25.04.1806, priester gewijd op 16.06.1832, coadjutor (27.06.1832-1833) en onderpastoor (21.01.1833-1838) op de St.-Martinusparochie te Gent, onderpastoor te Zele (30.01.1838-1844), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 09.06.1844 en er aangesteld op 01.07.1844, gouden priesterjubileum op 24.05.1882, overleden na een lange en pijnlijke ziekte te Hansbeke op 09.06.1887, verjaardag van zijn benoeming. Zijn pastoraat telde precies 43 jaren. Tijdens zijn laatste levensjaren fungeerden Jules Melckenbeek (26.01.1885-1886) en Achiel Schockaert (07.07.1886-1887) opeenvolgend als coadjutor of hulp priester.

Hippoliet De Herde (afb. 62) 1887-1913
zoon van Pieter Jan en Maria Judoca Meert, geboren te Dendermonde op 20.01.1831, priester gewijd op 06.06.1857, coadjutor te Schendelbeke (05.03.1858), onderpastoor te Balem (14.05.1858-1869) en te Kruishoutem (16.02.1869-1877), pastoor te Letterhoutem (26.12.1877-1880) en te Schendelbeke (27.06.1880-1887), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 27.06.1887 en er aangesteld op 13.07.1887, overleden te Hansbeke op 06.02.1913 in het 25e jaar van zijn pastoraat aldaar en er begraven.

Alfons Richard Maenhaut (afb. 63) 1913-1915
zoon van Louis en Prudentia Van Ooteghem, geboren te Eeklo op 10.11.1859, priester gewijd te Gent op 19.05.1883, invigilator aan het St.-Jozefgesticht te St.-Niklaas (16.09.1883-1888), onderpastoor te Gent St.-Jozef (20.09.1888-1895) en te Gent St.-Jan Baptist (10.01.1895-1899), bestuurder van de

61

62

63

64.

61. E.H. Pieter Bullens
63. E.H. Alfons Maenhaut

62. E.H. Hippoliet De Herde
64. E.H. Alfons Bruggeman

Broeders van Liefde te Zelzate (27.08.1899-1905), pastoor te Vurste (31.01.1905-1913) en te Hansbeke (26.02.1913-1915), aangesteld op 16.03.1913, overleden te Hansbeke op 20.05.1915 en er begraven.

Alfons Bruggeman (afb. 64)

1915-1924

zoon van Jan Baptist en Paulina Van Hoornick, geboren te St.-Niklaas-Waas op 23.04.1866, priester gewijd op 19.09.1891, leraar in het St.-Lievencollege te Gent (1891), onderpastoor te Zottegem (31.03.1896-1901) en te Gent St.-Baafs (28.08.1901-1915), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 22.06.1915 en er aangesteld op 18.07.1915, overleden te Hansbeke op 25.08.1924 en er begraven.

René Meulenijzer (afb. 65)

1924-1932

zoon van Charles Louis en Pelagie Vanderhaeghen, geboren te St.-Maria-Oudenhove op 01.04.1863, priester gewijd te Gent op 22.12.1889, coadjutor te Munte (23.12.1889-1890), onderpastoor te Monceau-sur-Sambre (03.03.1890), coadjutor te Lede bij Aalst (01.05.1890), onderpastoor te Ursel (01.07.1890-1897) en te Nevele (07.08.1897-1913), pastoor te Vurste (03.03.1913-1924), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 22.09.1924 en er aangesteld op 19.10.1924, ontslag op 31.05.1932, teruggekeerd naar zijn geboortedorp en er als pastoor-emeritus overleden op 07.06.1937.

Willem Van De Putte (afb. 66)

1932-1955

zoon van Benoît en Seraphina Van Den Bossche, geboren te Aalst op 29.09.1872, priester gewijd te Gent op 19.12.1896, coadjutor (18.03.1897) en deservitor (07.05.1897) te Mullem, onderpastoor te Massemen (31.05.1897-1903), te Steenhuize-Wijnhuize (19.10.1903-1909) en te Lochristi (21.12.1909-1922), pastoor te Deurle (31.08.1922-1932), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 01.06.1932 en er aangesteld op 03.07.1932, gouden priesterjubiläum op 19.12.1946, overleden te Hansbeke op 08.11.1955 en er op het oude kerkhof begraven op 12.11.1955. De grafzerk werd op de nieuwe dodenakker herplaatst maar het stoffelijk overschot werd niet overgebracht. Tijdens zijn laatste levensjaren werd hij geholpen door Henri Pungs (pater Possidius O.E.S.A.), coadjutor vanaf 1955.

Jules Seys (afb. 67)

1955-1966

zoon van Phillibert en Philomena De Bruycker, geboren te Ledeberg op 16.12.1886, priester gewijd te Gent op 21.12.1912, leraar aan het St.-Antoniuscollege te Ronse (09.05.1913-1915), onderpastoor te Gent St.-Antonius (Meulestede) (20.03.1915-1917), te St.-Pauwels-Waas (07.11.1917-1928), te Heusden (O.-VI.) (27.09.1928-1930) en te Merendree (18.11.1930-1937), pastoor te Schelderode (21.07.1937-1947) en te Kluzen

65

66

67

68

65. E.H. René Meulenijzer
67. E.H. Jules Seys

66. E.H. Willem Van De Putte
68. E.H. Maurits De Coninck

(27.03.1947-1955), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 12.12.1955 en er aangesteld op 15.01.1956, overleden te Hansbeke op 28.02.1966. Het stoffelijk overschot werd van het oude kerkhof naar de nieuwe dodenakker overgebracht.

Maurits De Coninck (afb. 68)

1966-1979

zoon van Ivo en Celestina Martens, geboren te Evergem-Belsele op 30.07.1910, priester gewijd op 26.09.1937, onderpastoor te Schorisse (07.10.1937-1941), te Baarle-Drongen (14.03.1941-1950) en te Kaprijke (30.03.1950-1958), pastoor te Mespelare (28.10.1958-1966), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 09.03.1966 en er aangesteld op 03.04.1966, ontslag om gezondheidsredenen op 01.12.1979, op rust als pastoor-emeritus te Baarle-Drongen.

Marcel De Cock (afb. 69)

1979-

zoon van Jozef en Anna Pauwels, geboren te St.-Niklaas-Waas op 14.09.1928, priester gewijd op 12.06.1954, leraar aan het St.-Hendrikscollege te Deinze (02.10.1954-1959), onderpastoor te Nazareth (30.07.1959-1979), benoemd tot pastoor te Hansbeke op 03.12.1979 en er aangesteld op 30.12.1979, tevens benoemd tot pastoor te Vosselare op 22.12.1992 en er aangesteld op 03.01.1993.

Coadjutors

Jules Joannes Melckenbeeck

zoon van Aloys en Coleta Vandenstein, geboren te Lede op 10.12.1860, priester gewijd te Gent op 20.12.1884, coadjutor te Hansbeke (26.01.1885-1886), onderpastoor te Burcht (05.07.1886-1903) en te St.-Gillis-Dendermonde (27.10.1903-1908), ontslag op 22.09.1908, overleed te Aalst op 15.06.1913.

Achiel Schockaert

zoon van Paul en Fr. Constantia Minoodt, geboren te Ottergem op 01.11.1860, priester gewijd op 19.06.1886, coadjutor te Hansbeke (07.07.1886-1887), onderpastoor te St.-Martens-Latem (30.06.1887-1892), te Verrebroek (25.11.1892-1895) en te Petegem-Deinze (24.06.1895-1903), vertrok naar Amerika (bisdom Ogdenburg) op 23.11.1903.

Henri Pungs (pater Possidius O.E.S.A.)

zoon van Henri en Dorothea Poell, geboren te Rheydt (Nederland) op 26.09.1908, ingetreden bij de paters Augustijnen te Gent in september 1930,

69. E.H. Marcel De Cock
70. De kerkraad (1993)

professie 12.10.1931, priester gewijd te Gent op 27.09.1936, overgegaan tot de clerus van het bisdom Gent, onderpastoor te Gent St.-Stefanus (30.03.1946), pastoor te Gent St.-Stefanus (30.12.1950) op rust in het godshuis te Hansbeke en er nadien coadjutor (1955), pastoor te Bazel (09.12.1955), ging op rust te Zwijndrecht (09.12.1987) waar hij op 30.12.1987 overleed.

Onderpastoors

De benoeming van de eerste onderpastoor te Hansbeke dateert van 1681, toen pastoor Petrus Swevers ook deken van het district Deinze benoemd werd. Tevoren hadden wel enkele priesters tijdelijk als onderpastoor de parochie bediend: Jan Boelins (1533-39), Marcus Vaes (1622-24), Arnold De Vos (vóór 1666).

De onderpastoors waren aanvankelijk gehuisvest in de pastorie, later in het huis Merendreestraat 5 en tenslotte in de woning Hansbekedorp 23.

Na de benoeming op 03.02.1982 van onderpastoor Frans De Vlieger tot onderpastoor te Gent St.-Antonius, werd de vacante plaats niet meer ingenomen wegens tekort aan priesters.

Francies Alfons Barresco 1681-1682
geboren te Gent op het Spaans kasteel, kruinschering 14.01.1680, onderpastoor te Hansbeke (27.08.1681-1682) en te Zomergem (10.02.1682-1683), nadien kapelaan te Gent Ekkergem, waar hij overleed op 27.11.1690.

Francies Van De Moortele 1682-1686
geboren in 1653 (bisdom Antwerpen?), priester gewijd te Gent 1678, baccalaureus godgeleerdheid, onderpastoor te Hansbeke (15.02.1682-1686), pastoor te Oostwinkel (01.03.1686-1689), overleed er op 02.03.1689.

Gillis Coppieters 1686-1689
zoon van Gillis en Joanna De Beule, geboren te Zele op 09.10.1659, kruinschering 31.10.1675, priester gewijd te Gent 01.04.1684, onderpastoor te Hansbeke (10.03.1686-1689), pastoor te Deurle (20.07.1689-1693) en te St.-Maria-Leerne (1693-1724) waar hij overleed op 20.03.1724.

Jacob Gheerts 1689-1694
zie pastoorlijst.

August Winnebroodt 1698-1704
zoon van August en Margareta De Waele, geboren te Ruiselede in 1669, kruinschering 31.05.1692, wijding te Gent 12.05.1695, onderpastoor te Wetteren (20.08.1695-1698) en te Hansbeke (01.04.1698-1704), pastoor te Destelbergen (11.04.1704), overleed er op 11.09.1704.

Ferdinand Hyacinth Colman 1704-1711
geboren te St.-Gillis-Waas 01.01.1671, gewijd te Gent 03.03.1703, onderpastoor te Hansbeke (10.05.1704-1711) en te Gent St.-Jacobs (13.03.1711-1724), overleed te Gent 17.09.1724.

Lieven Broeckaert 1711-1716
zoon van Egied en Francisca Baude, geboren te Wetteren 1687, gewijd te Gent 28.02.1711, onderpastoor te Hansbeke (20.04.1711-1716), pastoor te Oostakker (30.12.1716-1742) waar hij overleed op 11.01.1742.

Ludovic Albert De Meyere 1717-1721
zoon van Cornelis en Marie Catherine Lefevre, geboren te Oudenaarde 12.06.1690, gewijd te Gent 16.09.1716, onderpastoor te Hansbeke (02.01.1717-1721), pastoor te Oost-Rozebeke (29.01.1721-1728), overleed er op 16.02.1728.

Jacob Ludovic Bourdeaux 1721-1724
zoon van Jan en Marie Anne Van Steenstraete, geboren te Wakken 13.12.1695, gewijd te Gent 08.03.1721, onderpastoor te Hansbeke (04.03.1721-1724) en te Hamme (09.07.1724-1726) waar hij overleed op 11.07.1726.

Jan Herman 1724-1743
zie pastoorlijst.

Andries Placide Wauman 1743-1745
zoon van Jacob en Elisabeth Van Bogaert, geboren te Moerzeke 05.05.1715, gewijd te Gent 21.09.1743, coadjutor te Hansbeke (22.09.1743-1745), onderpastoor te Aalter (07.10.1745-1746) en te Tielt (20.07.1746-1754), pastoor te Deinze O.L.Vrouw (05.03.1754-1762), deken van Deinze (17.12.1762-1785), overleed er op 11.04.1785.

Florent Raes 1745-1748
zoon van Andreas en Maria Brijs, geboren te St.-Amandsberg 1746, gewijd te Gent 30.05.1744, onderpastoor te Hansbeke (01.12.1745-1748) en te Waregem (1748-1775), pastoor te Poesele (25.03.1775-1790), waar hij overleed op 25.10.1790.

Jan Jacob Haeselwecker 1748
zoon van Vitus en Elisabeth Hendricx, geboren te Ekkergerm Gent 02.11.1723, gewijd te Gent 23.12.1747, onderpastoor te Hansbeke (08.02.1748) en te Gent St.-Salvator (1748).

Francies Hebbelins 1748
zie verder.

Jacob Ferdinand Bonnevie 1748-1749
zoon van Jan en Judoca Willems, geboren te Lokeren 1707, gewijd te Gent 29.05.1733, kapelaan te Wissekerke-Bazel (01.06.1744-1748), onderpastoor te Hansbeke (06.08.1748).

Jean Baptist De Vincke 1749-1753
zoon van Maximiliaan en Françoise Thérèse Loreyns, geboren te Ekkergerm Gent 06.06.1723, gewijd te Gent 05.08.1748, onderpastoor te Hansbeke (01.05.1749-1753), te Belsele (15.02.1753-1755) en te Sinaai (20.02.1755-1767), pastoor te Nieuwkerken-Waas (16.12.1767-1782), waar hij overleed op 02.11.1782.

Francies Hebbelins 1753
zoon van Nicolaas en Angeline Corbesier, geboren te Gent H.Kerst 15.09.1721, gewijd te Gent 27.05.1747, onderpastoor te Hansbeke (20.05.1748), te Vrasene (01.08.1750-1753), en opnieuw te Hansbeke (15.02.1753), overleed er op 22.12.1753.

Joseph Bernard Melis 1753-1764
zoon van Judook en Barbara Wittcock, geboren te St.-Niklaas-Waas 06.09.1726, gewijd te Gent 25.12.1752, onderpastoor te Hansbeke (20.12.1753-1764), pastoor te Schellebelle (20.10.1764-1792), waar hij overleed op 03.05.1793.

Bernard Goethals 1764-1776
zoon van Judook en Isabella Huygedam, geboren te Ertvelde 11.04.1739, gewijd te Gent 28.05.1763, onderpastoor te Hansbeke (13.10.1764-1776), pastoor te Verrebroek (1776-1784) en te St.-Gillis-Waas (15.10.1784-1821), deken van Hulst (09.10.1802-1821), overleed te St.-Gillis-Waas op 18.07.1821.

Petrus Francies Van Peteghem 1777-1795
zoon van Petrus en Elisabeth Steens, geboren te Gent St.-Michiels Zuid op 06.09.1747, gewijd te Gent 19.12.1771, proost te Hamme St.-Anna,

onderpastoor te Hansbeke (01.01.1777-1795), pastoor te Ronsele (09.12.1795-1798) waar hij overleed op 30.04.1798.

Bernard Van Peteghem 1795-1805
zoon van Joseph en Judoca Maria Dhondt, geboren te Lochristi op 24.05.1765, gewijd te Gent 24.03.1792, coadjutor te Waasmunster (26.09.1792), onderpastoor te Hansbeke (15.12.1795-1805) en te Kemzeke (18.07.1805-1811), waar hij overleed 08.06.1811.

Bernard Sierens (pater Zacharias) 1805-1807
zoon van Francies en Barbara Theresia Claes, geboren te Zomergem op 21.12.1751, monnik van de abdij van Baudeloo te Gent, priester gewijd te Gent op 13.11.1798, als onbeëdigd priester opgesloten in het rasphuis te Gent op 17.02.1799, later omwille van zijn ziekelijkheid verplaatst in de Alexianen waar hij verbleef tot 05.01.1800, onderpastoor te Hansbeke (24.07.1805-1807), bestuurder aan het Bijlokehospitaal te Gent (07.12.1807), pastoor te Grammene (29.10.1814) en te Wannegem-Lede (19.11.1814-1817), overleed er op 12.12.1817.

Pieter Retsin 1807-1810
zoon van Johannes en Marie Joanna De Coninck, geboren te Pittem 02.02.1777, priester gewijd te Gent 01.12.1806, onderpastoor te Hansbeke (11.12.1807-1809), te Merelbeke (15.07.1809-1818), pastoor te Strijpen (10.11.1818-1830), directeur bij de Zusters Penitenten van Velzeke te Velzeke (1830-1861), waar hij overleed op 19.08.1861.

Carel Francis Versluys 1810-1815
zoon van Joannes Frans en Joanna Theresia De Rycke, geboren te Zomergem 12.05.1784, priester gewijd op 23.12.1809, onderpastoor te Hansbeke (17.01.1810-1815) en te Brugge St.-Donatianus (24.07.1815-1819), pastoor te Caster (27.07.1819-1821) en te Brugge O.L.Vrouw (22.10.1821-1837), overleed te Brugge op 22.05.1837.

Domien Tytgadt 1815-1823
zoon van Joannes Petrus en Coletta Bernardine Bouchin, geboren te Sleidinge 28.08.1789, naar Wezel gezonden en er vrijgelaten op 08.05.1814, priester gewijd op 20.05.1815, onderpastoor te Hansbeke (29.07.1815-1823), pastoor te Gyselbrechtegem (21.07.1823-1829) waar hij overleed op 31.12.1829.

Louis Deseille 1823-1832
zoon van Jan Frans en Monica De Langhe, geboren te Sleidinge 14.07.1795,

priester gewijd op 09.11.1821, onderpastoor te Aalst St.-Martinus (01.12.1821-1823) en te Hansbeke (26.07.1823-1832), vertrok op 12.06.1832 als missionaris naar Amerika (bisdom Indianapolis) bij de Pottwatomie-Indianen aan de oevers van de St.-Joseph River nabij het Michiganmeer, overleed te South Bend op 26.09.1837.

Severinus De Vos 1832-1833
zoon van Joannes en Regina Verkest, geboren te Tielt 16.12.1800, priester gewijd te Mechelen op 01.05.1824, onderpastoor te Dudzele (24.05.1824-1828), te Aartrijke (1828-1831), te Kortrijk St.-Martinus (08.10.1831-1832), te Hansbeke (27.06.1832-1833) en te Tiegem (1833-1847), pastoor te Waardamme (1847-1848) waar hij overleed op 09.07.1848.

Carel Van Aelbrouck 1833-1834
zoon van Adrien en Marie Theresia Van Den Eicken, geboren te Zottegem 28.10.1798, priester gewijd te Mechelen op 25.01.1827, coadjutor (16.03.1827) en onderpastoor (29.06.1827) te St.-Lievens-Esse, onderpastoor te Hansbeke (30.12.1833) en aan het Militair Hospitaal te Gent (30.09.1834), pastoor te Ronse St.-Martinus (24.10.1836) en te Steenhuize-Wijnhuize (16.06.1842), overleed er op 18.12.1849.

Jacob Frans Genetello 1834-1850
zoon van Jan Baptiste en Monique Van Quaqueebeke, geboren te Ertvelde 12.04.1805, priester gewijd op 21.12.1833, onderpastoor te Hansbeke (30.09.1834), pastoor te Bambrugge (02.09.1850) waar hij overleed op 12.04.1865.

Felix Ludovicus Filleul 1850-1852
zoon van Jan Baptist en Marie Josefa Ledure, geboren te Kortrijk 11.07.1815, priester gewijd op 17.12.1842, deservitor te Melsen (21.01.1843), onderpastoor te Beervelede (19.03.1844), te Kalken (22.04.1844), te Ruien (28.03.1846), te Lebbeke (09.05.1848), te Hansbeke (09.09.1850), te Balegem (27.09.1852), te Erembodegem (12.05.1858), te Vinkt (28.11.1860) en te Sleidinge (28.04.1866), pastoor te Mendonk (07.02.1868) en te Afsnee (24.11.1870) waar hij overleed op 30.03.1882.

Carel Verhelst 1852-1865
zoon van Jacob en Catharina Van De Steen, geboren te Herdersem 30.07.1802, priester gewijd op 13.06.1835, onderpastoor te Machelen (21.12.1835), te St.-Gillis-Waas (13.08.1836), te Adegem (28.09.1847), te Hansbeke (27.09.1852), ontslag op 12.06.1865, overleed in zijn geboortedorp op 18.06.1875.

Jan Baptist Vindevogel 1865-1869
zoon van Pieter Frans en Maria Joanna Cnudde, geboren te Ouwegem 15.10.1815, priester gewijd op 20.12.1845, onderpastoor te Zottegem (02.04.1846), coadjutor te Onkerzele (14.02.1850), onderpastoor te Massemen (07.08.1851), coadjutor te Westrem (29.10.1852), onderpastoor te Oostwinkel (07.03.1853), te Merelbeke (27.01.1855), te Moerbeke-Waas (03.03.1859), te Elst (25.11.1862) en te Hansbeke (12.06.1865) waar hij overleed op 10.12.1869.

Desiré Frans Massot 1869-1876
zoon van Frans Xaverius en Joanna Clara Oreel, geboren te Gent 13.01.1835, priester gewijd op 25.05.1861, coadjutor te Aalter (20.12.1862), onderpastoor te Berlare (22.01.1864), te Zelzate (06.12.1865), op missie in Engeland (07.11.1866), onderpastoor te Hansbeke (16.12.1869), pastoor in het begijnhof te Dendermonde (25.08.1876), aalmoezenier van het tuchthuis te Dendermonde (18.10.1879), ontslag 27.04.1882, pastoor te Bellem (28.11.1885), overleed te Bellem op 28.05.1894 (grafsteen in de noordermuur van de kerk).

Alfons Van Henden 1876-1887
zoon van Josef en Justina Roggeman, geboren te Berlare 20.04.1844, priester gewijd op 08.04.1871, leraar aan het St.-Jozefgesticht te St.-Niklaas en aan het St.-Vincentiuscollege te Eeklo, onderpastoor te Hansbeke (25.08.1876), bestuurder van Schreiboorn te Gent (26.08.1887) en te Oprakel (16.03.1893) waar hij overleed op 21.08.1924.

Felix De Bruyne 1887-1889
zoon van Jozef en Theresia Goubert, geboren te Denderhoutem 23.08.1858, priester gewijd op 19.05.1883, coadjutor te Vosselare (16.02.1884), onderpastoor te Hansbeke (29.08.1887), te Wortegem (21.05.1889) en te Zomergem (28.12.1896), pastoor te Neigem (07.11.1903) en te Wortegem (07.07.1910), overleed er op 12.07.1913

Lodewijk Joseph Pannekoek 1889-1890
zoon van Jan Baptiste en Octavie Van Cauter, geboren te Hofstade 23.09.1855, priester gewijd op 20.12.1879, coadjutor te Burst (23.02.1880), onderpastoor te Zulzeke (29.01.1881), te Zulte (05.06.1882), te Huise (08.10.1884), te Denderhoutem (05.07.1886), te Machelen (22.01.1889), te Hansbeke (21.05.1889), te Erembodegem (13.02.1890) en te Gent St.-Pieters Buiten (15.12.1900), pastoor te Louise-Marie (06.12.1901), overleed te Oudenaarde op 26.01.1927.

Alfred Thierens 1890-1897
zoon van Fidelius Amand en Maria Ludovica Vioen, geboren te St.-Pauwels 13.03.1860, priester gewijd op 18.12.1886, onderpastoor te Everbeek (23.02.1887), te Hansbeke (13.02.1890), te Ursel (07.08.1897), te Steenhuize-Wijnhuize (05.05.1900), te Zingem (19.10.1903) en te Elversele (05.10.1907), pastoor te Ophasselt (30.04.1914), waar hij overleed op 10.01.1918.

René Van Droogenbroeck 1897-1906
zoon van Jan en Therese Louise Solé, geboren te Grimbergen (Brabant) op 06.01.1868, priester gewijd op 19.12.1891, onderpastoor te Neufvilles (19.02.1892), leraar aan het H.Maagdcollège te Dendermonde (02.09.1892), onderpastoor te Hansbeke (07.08.1897) en te Maldegem (20.10.1906), bestuurder bij de Zusters van O.L.Vrouw Visitatie van St.-Amandsberg te Langerbrugge (19.04.1909), pastoor te Beerlegem (25.02.1918) en te Ophasselt (21.04.1925), overleed te Brugge op 26.06.1933.

Jozef Martens 1906-1913
zoon van Gisleen en Theresia Nelis, geboren te Stekene 22.05.1873, priester gewijd op 24.05.1902, surveillant aan het St.-Gregoriuscollege te Ledeberg (11.04.1902), onderpastoor te Louise-Marie (25.06.1904), te Hansbeke (20.10.1906) en te Bassevelde (02.09.1913), pastoor te Welle (07.03.1929), ontslag op 11.04.1938, overleed te Belsele op 27.10.1942.

Gaston Spitaels 1913-1918
zoon van Eduard en Josepha Mellaerts, geboren te Zandhoven 28.07.1878, priester gewijd op 21.12.1901, leraar aan het St.-Hendrikscollege te Deinze (08.01.1902), coadjutor te Oombergen (18.11.1904), onderpastoor te St.-Laureins (09.01.1907), te St.-Gillis-Dendermonde (08.02.1912), te Hansbeke (11.09.1913), te Lotenhulle (25.02.1919) en te Nukerke (01.06.1921), pastoor te Vlekkem (05.09.1928), ontslag op 03.09.1946, overleed te St.-Laureins op 21.08.1954.

Alberic Delaere 1918-1933
zoon van August en Valerie De Mulder, geboren te Geraardsbergen 08.05.1888, priester gewijd te Doornik op 10.08.1913, leraar aan het college te Edingen (15.09.1913), onderpastoor te Marcinelle (22.09.1917), ontslag 20.01.1919, onderpastoor te Hansbeke (08.03.1919), overleed in de kliniek van de H.Familie te Gent op 30.09.1933 na een heelkundige ingreep, begraven op het oude kerkhof te Hansbeke op 04.10.1933 (grafzerk werd overgebracht naar de nieuwe dodenakker, het stoffelijk overschot werd niet ontgraven).

Frans D'Hooghe 1933-1942
zoon van Polydoor en Marie Justine Ydiers, geboren te Wetteren 11.12.1905, priester gewijd op 30.05.1931, coadjutor te Klein Sinaai (31.05.1931), onderpastoor te Hansbeke (20.10.1933) en te Gentbrugge St.-Eligius (Arsenaal) (29.05.1942), pastoor te Letterhoutem (24.10.1951) en te St.-Maria-Oudenhove (22.02.1965), overleed te Aalst 12.04.1969.

Cyriel Van Kerckhove 1942-1950
zoon van Karel en Maria Van Bever, geboren te Massemen 30.08.1910, priester gewijd op 22.05.1937, onderpastoor te Doornzele (20.11.1937), te Hansbeke (29.05.1942) en te Lotenhulle (30.08.1950), pastoor te Wanzele (30.07.1960), ontslag op 08.11.1989, op rust als pastoor-emeritus te Belsele.

Luciaan Lammens 1950-1954
zoon van Henri en Irma Maria De Backer, geboren te Gent 07.01.1924, priester gewijd op 03.06.1950, onderpastoor te Hansbeke (30.08.1950), te Gent St.-Jozef (05.03.1954), te Gent St.-Martinus (15.09.1959) en te Gent St.-Niklaas (04.11.1963), diocesaan proost van KAJ en VKAJ (15.09.1959), pastoor te Gent St.-Salvator (H.Kerst) en deken van het district Gent-Noord (09.07.1973).

Alfred Janssens 1954-1967
zoon van Robert en Anna Maria Otten, geboren te St.-Amandsberg 16.01.1924, priester gewijd op 30.08.1953, onderpastoor te Gent St.-Jozef (30.12.1953), te Hansbeke (05.03.1954) en te Zomergem (31.05.1967), pastoor te Bellem (16.12.1974) en te Sleidinge (03.05.1981), algemeen directeur van de Zusters Franciscanessen te Sleidinge (21.01.1989), overleden te Gent op 14.12.1990, begraven op het kerkhof te Sleidinge op 22.12.1990.

Ghislain De Cock 1967-1972
zoon van Cesar en Marie Den Haese, geboren te Lembergen 08.11.1911, aalmoezenier van de Arbeid, eerste geloften 13.02.1940, eeuwige geloften 13.02.1943, priester gewijd te Antwerpen 18.07.1943, leraar aan het college van de Aalmoezeniers van de Arbeid te Virton, onderpastoor te Hansbeke (24.07.1967), pastoor te Lozer-Kruishoutem (01.04.1972), opgenomen in het O.L.Vrouwshospitaal te Oudenaarde op 22.03.1987 en overleden in het verzorgingstehuis Josefine Charlotte te Lembergen op 21.10.1987.

Antoon Visser 1972-1976
zoon van Johan en Cornelia De Keyser, geboren te Utrecht (Nederland) 01.04.1915, kandidaat klassieke filologie (KUL 1938), priester gewijd te Oud-

Heverlee op 30.01.1944, pater Salesiaan van Don Bosco, leraar aan het Scholastikaat van Theologie te Oud-Heverlee (1944-1946), leraar aan het Don Boscocollege te Sint-Denijs-Westrem (1946-1949), leraar aan het Don Boscocollege te Kortrijk (1949-1957), gids in de Catacomben S.Callisto te Rome (1957-1958), leraar aan het Don Boscocollege te Hechtel (1958-1965), aalmoezenier en gelegenhedspastoraal te Groot-Bijgaarden, Dilbeek, Hannover (1965-1972), onderpastoor te Hansbeke (20.09.1972-1976), pastoor te Breedhout (bij Halle), overleden te Etterbeek op 09.09.1992, begraven op het kerkhof te Hoboken op 15.09.1992.

Frans De Vlieger 1977-1982
zoon van Jules en Irma Christiaens, geboren te Aalter 15.04.1929, priester gewijd op 31.05.1958, onderpastoor te Olsene (30.09.1958), te St.-Lievens-Houtem (30.04.1965), te Hamme Centrum (13.11.1974), te Hansbeke (18.08.1977) en te Gent St.-Antonius (Heirnis) (03.02.1982), pastoor te Impe (03.03.1983).

HANSBEEKSE GEROEPENEN

Het geestelijk leven van een parochiale gemeenschap vindt een weerklank in het aantal geestelijke roepingen.

Hansbeke telde in de laatste twee eeuwen talrijke priester- en kloosterroepingen, ontloken binnen de heilzame invloedssfeer van de kloostercommunity van de Zusters Franciscanessen (Crombeen), die een voortdurend voorbeeld gaven van offervaardigheid en onbaatzuchtigheid.

Opzoekingen leverden de volgende, wellicht onvolledige (biografische) naamlijsten op.

Priesters

Claeys Pieter Frans

zoon van Jan en Maria Bresseel, geboren te Hansbeke op 16.09.1731, priester gewijd te Gent op 01.05.1760, coadjutor te Zevergem (1762-1767), onderpastoor te Tielrode (1767-1772) en te Kruishoutem (1772-1784), pastoor te Kruibeke vanaf 26.04.1794, tijdens de Franse Overheersing gevlucht naar Nederland waar hij te Hoorn schielijk overleed op 04.01.1795.

De Decker Marinus

zoon van Bernard en Francisca Van Maldeghem, geboren te Hansbeke op 03.12.1818, priester gewijd te Gent op 19.12.1846, onderpastoor te Stekene (23.03.1847-1857) en te Ursel (27.06.1857-1867), pastoor te Kluizen (04.10.1867-1871) en te Erembodegem (02.05.1871-1894) waar hij op 29.03.1894 overleed.

De Jaeger René

pater Sebastianus à Regina Carmeli (ongeschoeide karmeliet), zoon van Emiel en Maria Emilie De Mulder, geboren te Hansbeke op 01.07.1914, in het klooster getreden op 06.09.1932, professie te Brugge op 12.09.1933, priester gewijd te Leuven op 10.08.1941, eremis te Hansbeke op 17.08.1941, overleden te Kortrijk op Passiezondag 26.03.1944 als slachtoffer van het luchtbombardement op de stad, 30 jaar oud.

Fobe Hendrik

zoon van August en Louisa Van Overbeke, geboren te Hansbeke op 12.07.1850, priester gewijd te Gent op 20.09.1873, eremis te Hansbeke op 22.09.1873, baccalaurus in de godgeleerdheid (KUL 1875), leraar aan het St.-Catharinacollege te Geraardsbergen (23.08.1875-1880), onderpastoor te

Gent St.-Jacob (23.12.1880-1887), 2e secretaris van het bisdom te Gent (20.10.1887), erekanunnik van St.-Baafskerk Gent (16.07.1888), overleden te Gent op 04.12.1890.

Lambrecht Emmanuel

zoon van Gillis en Petronilla Bogaert, geboren te Hansbeke op 07.05.1734, priester gewijd te Gent op 16.05.1761, coadjutor te Wontergem (24.10.1762-1763), onderpastoor te Merendree (10.05.1763-1778), te Wielsbeke (07.05.1778-1779) en te Oosteeklo (27.08.1779-1791), vermoedelijk in 1791 te Oosteeklo overleden.

Lambrecht Jan Francies

zoon van Gillis en Petronilla Bogaert, geboren te Hansbeke op 27.03.1744, priester gewijd te Gent op 01.06.1776, kapelaan te Gent St.-Martinus (1780-1799), was (volgens Het Martelaarsboek) coadjutor te Bellem toen hij als onbeëdigd priester einde 1799 aangehouden en opgesloten werd in het rasphuis te Gent tot midden januari 1800, vestigde zich (later) in zijn geboortedorp waar hij overleed op 26.11.1835, 91 jaar oud.

Maenhout Pieter Frans

zoon van Frans en Maria Anna Welvaert, geboren te Hansbeke op 23.02.1802, priester gewijd op 16.12.1831, onderpastoor te Mere (27.06.1832-1836), te Meerdonk (16.08.1836-1839), te Beveren-Waas (30.09.1839-1841), te Petegem-Deinze (30.09.1841-1845) en te Herzele (24.06.1845-1847), pastoor te Munkzwalm (11.12.1847-1861) en te Michelbeke (07.11.1862-1875), waar hij overleed op 06.08.1875.

Martens Carlos

zoon van Maurits en Martha De Grauwe, geboren te Hansbeke op 26.02.1917, priester gewijd te Gent op 20.04.1941, eremis te Hansbeke op 22.04.1941, leraar aan het Sint-Jozef Klein Seminarie te St.-Niklaas (28.04.1941-1942) en aan het St.-Vincentiuscollege te Eeklo (08.08.1942-1949), onderpastoor te Zele St.-Ludgerus (28.04.1949-1956) en te Oudenaarde St.-Walburga (18.07.1956-1958), pastoor te Hundelgem (21.08.1958-1965), te Munkzwalm (07.04.1965-1973) en te Elsegem (01.11.1973-1984), ontslag om gezondheidsredenen op 03.02.1984, overleden als pastoor-emeritus te Nukerke (Maarkedal) op 17.04.1990, begraven te Hansbeke op 24.04.1990.

Martens Cyriel

zoon van Maurits en Martha De Grauwe, geboren te Hansbeke op 30.04.1920, priester gewijd te Gent op 16.04.1944, eremis te Hansbeke op 18.04.1944, kandidaat wiskunde (KUL 1946), leraar wiskunde aan het St.-Antoniuscollege

te Ronse (03.08.1946-1980), zondagonderpastoor te Nukerke (15.09.1961-1979), diocesaan inspecteur wiskunde van het vrij secundair onderwijs (01.09.1980-1989), aalmoezenier in de rust- en verzorgingstehuizen De Samaritaan en Jericho te Nukerke-Maarkedal sedert 01.09.1966.

Martens Frans

zoon van Lieven en Caroline Van Nevel, geboren te Hansbeke op 28.10.1794, als humaniorastudent op dienstplichtige leeftijd door het Frans Bewind naar Wezel verbannen waar hij ontvluchtte op 06.05.1814, priester gewijd op 09.11.1821, onderpastoor te St.-Elooi-Vijve (05.12.1821-1823) en te Eke (24.04.1823-1832), pastoor te Baaigem (11.09.1832-1841) en te Ressegem (31.07.1841-1854) waar hij overleed op 01.01.1854.

Nieuwland Jules

geboren te Hansbeke op 14.02.1878, zoon van Jan Baptiste en Philomena Van Hoecke die in 1880 uitweken naar South Bend in Amerika, ingetreden in de Congregatie van het Heilig Kruis op 15.08.1899, priester gewijd op 19.12.1903, doctor in de wijsbegeerte (1904) en in de wetenschappen (1911), professor in de organische scheikunde aan de Notre Dame University te South Bend (1904-1936) waar hij decaan was van de Faculteit Wetenschappen (1920-1923) en directeur van de afdeling Organic Research (1916-1936), overleden te South Bend op 11.06.1936.

Panhuysen Leon

zoon van Jan en Maria Josephina Winters, geboren te Hansbeke op 02.03.1939, ingetreden bij de paters Salesianen van Don Bosco op 15.08.1959, professie 15.08.1960, filosofie te Groot-Bijgaarden (1960-1962), missionering te Lumbumbashi (1962-1965), theologie te Lyon (1965-1969), priester gewijd in het Don Boscoinstituut te Zwijnaarde op 15.03.1969, eremis te Hansbeke op 16.03.1969, verblijft sedert 1969 als missionaris te Kigali in Rwanda, achtereenvolgens als leraar aan het O.L.Vrouwcollege van Kimihurura, aan de technische school van Kicuhuro en als kloosteroverste van de gemeenschap te Butare.

Strobbe Alfons

zoon van August en Valerie Verstraete, geboren te Hansbeke op 24.09.1918, priester gewijd te Gent op 21.05.1944, eremis te Hansbeke op 24.05.1944, onderpastoor te Wieze (26.10.1944-1958) en te Knesselare (21.01.1958-1967), pastoor te Wachtebeke (Overslag) (30.10.1967-1974) en te Kluizen (O.L.Vrouw Ertvelde) sedert 17.09.1974.

Sutterman Joos

zoon van Pieter en Joanna De Smet, geboren te Hansbeke op 17.10.1737, priester gewijd te Gent op 16.06.1764, onderpastoor te Grembergen (10.05.1766-1767) en te St.-Baafs-Vijve (21.12.1767-1768), op rust wegens geestesziekte, overleden te Hansbeke op 30.06.1818.

Sutterman Pieter

zoon van Pieter en Joanna De Smet, geboren te Hansbeke op 31.01.1727, priester gewijd te Gent op 04.06.1757, onderpastoor te Oostrozebeke (27.12.1758-1794), waar hij overleed op 26.04.1794.

Van De Putte Arseen

zoon van Maurits en Irène De Muynck, geboren te Hansbeke op 28.08.1935, priester gewijd te Gent op 16.06.1962, eremis te Hansbeke op 01.07.1962, onderpastoor te Appelsterre (30.07.1962-1968) en te Lede (13.08.1968-1982), pastoor te Sint-Goriks-Oudenhove sedert 03.07.1982 en tevens te St.-Andries-Strijpen sedert 04.02.1987.

Van De Walle Carel (pater Mattheus)

zoon van Jan Frans en Maria Christina Goethals, geboren te Hansbeke op 12.03.1759, ingetreden bij de paters Kapucijnen te Leuven op 22.09.1782, professie 12.03.1784, priester gewijd te Mechelen op 24.09.1785, predikant en biechtvader te Brussel en te Brugge, uit het Brugse klooster gezet door de Franse revolutionairen, onbeëdigd, verbleef ondergedoken te Hansbeke tijdens de Beloken Tijd, keerde in 1802 naar het klooster terug en overleed te Brugge op 12.12.1817.

Van Driessche Karel Lodewijk

zoon van Jan Frans en Maria Theresia Vande Kerckhove, geboren te Hansbeke op 08.10.1820, priester gewijd op 06.06.1846, coadjutor te Grammene (02.10.1846-1848), onderpastoor te St.-Lievens-Esse (01.06.1848-1851) en te Beveren (13.01.1851-1866), pastoor te Deftinge (27.06.1866-1893), waar hij overleed op 09.05.1893.

Van Hecke Octaaf

zoon van Charles-Louis en Octavie De Vlieger, geboren te Hansbeke op 07.03.1875, priester gewijd op 22.12.1900, subregent aan het St.-Antoniuscollege te Ronse (19.09.1900-1909), onderpastoor te Sint-Laureins (11.01.1909-1926), pastoor te Moortsele (15.06.1926-1941), ontslag op 31.05.1941, overleden als pastoor-emeritus te Hansbeke op 24.11.1941 en er begraven op 29.11.1941.

Van Maldeghem Marinus

zoon van Jan en Maria Anna Desmet, geboren te Hansbeke op 08.11.1750, priester gewijd te Gent op 20.05.1780, coadjutor te Destelbergen (10.11.1783-1785) en onderpastoor te Gent H.Kerst (10.10.1785-1787), waar hij overleed op 27.07.1787.

Van Overbeke Jozef

zoon van Henri en Marie Sophie Bruggeman, geboren te Hansbeke op 16.05.1906, priester gewijd te Gent op 30.05.1931, eremis te Hansbeke op 08.06.1931, subregent aan het St.-Vincentiuscollege te Eeklo (18.08.1931-1936), onderpastoor te Zaffelare (16.04.1936-1941) en te Petegem-Deinze (09.12.1941-1951), pastoor te St.-Kornelius-Horebeke (30.06.1951-1959), te Lokeren H.Hart (Hei-einde) (15.09.1959-1970) en te Mendonk St.-Bavo (09.09.1970-1988), ontslag op 03.12.1988, op rust als pastoor-emeritus te Lotenhulle.

Verthriest René

zoon van Leon en Martha Saelens, geboren te Hansbeke op 04.06.1932, priester gewijd te Gent op 18.08.1957, eremis te Hansbeke op 25.08.1957, kandidaat pedagogische wetenschappen (KUL 1959), ingetreden in het College voor Latijns Amerika met bestemming Caracas in oktober 1959, overleden te Gent op 27.09.1960, 28 jaar oud, begraven te Hansbeke op 01.10.1960. Het stoffelijk overschot werd overgebracht van het oude kerkhof naar de nieuwe dodenakker.

Vuysteke Antoon

zoon van Achiël en Maria Roygens, geboren te Hansbeke op 08.06.1906, ingetreden in de Orde der Jezuïeten te Drongen op 23.09.1925, noviciaat te Drongen (1925-1928), filosofie te Eegenhoven (1928-1931), subregent aan het Jezuïetencollege te Aalst (1931-1934), theologie te Leuven (1934-1938), priester gewijd te Leuven op 24.08.1937, 3e jaar noviciaat te Drongen (1938-1939), tuchtprefect aan het St.-Barbaracollege te Gent (1939-1941), eeuwige geloften op 02.02.1940, onderoverste in het Jezuïetenklooster te Drongen (1941-1943), politieke gevangene in Duitsland (1943-1945), onderoverste aan de Apostolische School te Turnhout (1945-1950), operarius te Drongen (1950-1958), te Brussel (1958-1964) en te Brugge (1964-1989) waar hij ook medepastoor was in de Walburgakerk en aalmoezenier in het St.-Franciscus Xaverius Ziekenhuis (1965-1980), op rust te Drongen sedert 1989 waar hij overleed op 28.05.1992.

Vuysteke Jozef

zoon van Achiël en Maria Roygens, geboren te Hansbeke op 31.10.1903, ingetreden in de Orde der Jezuïeten te Drongen op 23.09.1921, priester gewijd te Leuven op 24.08.1934, eremis te Hansbeke op 16.09.1934, tuchtprefect te Drongen (1934-1938), eeuwige geloften op 02.02.1937, overleden tengevolge van een verkeersongeval te Gent op 16.01.1938.

Zusters

Beke Maria (Zr. Suzanne)

dochter van Carel en Regina Zutterman, geboren te Hansbeke op 06.02.1861, ingetreden te St.-Denijs-Westrem bij de Zusters van de H.Vincentius a Paulo op 07.06.1886, inkleding 1886, professie (tijdelijke geloften) 1887, eeuwige geloften 1900, overleden te Zwijnaarde op 19.01.1932.

Bijl Helena (Zr. Leonarda)

dochter van Henri en Maria Celina Rombaut, geboren te Hansbeke op 28.01.1898, ingetreden te St.-Niklaas bij de Zusters van de H.Philippus Neri van St.-Niklaas (Spinhuis) op 30.09.1918, inkleding 15.12.1918, professie 21.12.1919, overleden te St.-Niklaas op 20.11.1921.

Bijl Maria Magdalena (Zr. Chrysologa)

dochter van Henri en Maria Celina Rombaut, geboren te Hansbeke op 16.09.1904, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 26.02.1925, inkleding 13.09.1925, professie 05.09.1927, eeuwige geloften 14.09.1930, verblijft te Burst.

Cleppe Alice (Zr. Bernadette)

geboren te Hansbeke op 12.11.1910, ingetreden te Gent bij de Zusters van de H.Jozef (Gent Centrum) op 06.04.1933, inkleding 08.11.1933, professie 14.11.1934, eeuwige geloften 14.11.1937, moeder overste, verblijft te Aalter.

Cleppe Marie Louise (Zr. Emmanuel)

dochter van Cyriel en Angelina Van Ooteghem, geboren te Hansbeke op 07.10.1930, ingetreden te Gent bij de Zusters van de H.Jozef (Gent Centrum) op 02.02.1958, inkleding 07.09.1958, professie 04.09.1960, eeuwige geloften 08.09.1963, vroedvrouw en licentie ziekenhuisbeleid, hoofdverpleegster op de afdeling geriatrie van de kliniek H.Familie te Gent.

Crabbé Elodie (Zr. Alfonsia)

dochter van Francies en Marie Louise Bourgonjon, geboren te Hansbeke op 15.07.1900, ingetreden te St.-Amandsberg bij de Zusters van O.L.Vrouw

Visitatie van St.-Amandsberg op 13.03.1923, inkleding 19.09.1923, professie 24.09.1924, eeuwige geloften 25.08.1929, overleden te Langerbrugge op 26.03.1980.

Crabbé Laura (Zr. Pharailde)

dochter van Francies en Marie Louise Bourgonjon, geboren te Hansbeke op 28.05.1898, ingetreden te St.-Amandsberg bij de Zusters van O.L.Vrouw-Visitatie van St.-Amandsberg op 19.05.1924, inkleding 24.09.1924, professie 29.09.1925, eeuwige geloften 25.08.1929, overleden te Gavere op 30.11.1974.

De Grootte Francisca (Zr. Livina)

dochter van Pieter Francies en Marie Beuselinck, geboren te Hansbeke op 18.10.1833, ingetreden te Gent bij de Zusters Apostolinnen op 05.11.1860, professie 23.01.1862, overleden te Gent op 30.04.1880.

De Grootte Marguerite (Zr. Seraphina)

dochter van Emiel en Ludovica Carette, geboren te Hansbeke op 07.01.1901, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 23.02.1931, inkleding 07.09.1931, professie 04.09.1933, eeuwige geloften 08.09.1936, overleden te Gent op 31.12.1977.

De Jaeger Alice (Zr. Maria Emilina)

dochter van Emiel en Marie Emilie De Mulder, geboren te Hansbeke op 18.05.1908, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 01.02.1932, inkleding 18.08.1932, professie 20.08.1933, eeuwige geloften 20.08.1936, verblijft te Zaffelare.

De Jaeger Anna (Zr. Maria Renée)

dochter van Emiel en Marie Emilie De Mulder, geboren te Hansbeke op 09.04.1906, ingetreden te Gent bij de Zusters Apostolinnen op 02.02.1929, inkleding 02.09.1929, professie 10.09.1930, eeuwige geloften 1933, onderwijzeres, later directrice, overleden te Kieldrecht op 04.05.1979.

De Jaeger Bertha (Zr. Maria Gudule)

dochter van Emiel en Marie Emilie De Mulder, geboren te Hansbeke op 07.12.1896, ingetreden te Gent bij de Zusters Apostolinnen op 08.09.1927, inkleding 21.05.1928, professie 23.05.1929, eeuwige geloften 1932, overleden te Gent in 1950.

De Jaeger Clarice (Zr. Imelda)

dochter van Emiel en Marie Emilie De Mulder, geboren te Hansbeke op

09.09.1910, ingetreden te Gent bij de Zusters Apostolinen op 14.02.1931, inkleding 14.09.1931, professie 15.09.1932, eeuwige geloften 1935, kleuteronderwijzeres, verblijft te Kieldrecht.

De Maegd Emma (Zr. Ladislas)

dochter van August en Rosalie Baele, geboren te Hansbeke op 13.02.1896, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 27.04.1914, inkleding 14.09.1914, professie 11.09.1916, eeuwige geloften 14.09.1919, missionaris, vertrokken naar Argentinië op 17.11.1926, en er overleden te Parana op 29.03.1960, was kloosteroverste in het missiehuis te Parana.

De Meyer Maria Louisa (Zr. Maria Honorine)

dochter van Charles en Coleta Antonia D'Haenens, geboren te Hansbeke op 31.10.1868, ingetreden te St.-Denijs-Westrem bij de Zusters van de H.Vincentius a Paulo op 21.08.1896, inkleding 1896, professie 22.04.1897, eeuwige geloften 1900, froebelonderwijzeres, overleden te St.-Denijs-Westrem op 12.02.1953.

De Mulder Marie Leonie (Zr. Thomas)

dochter van Jan Baptiste en Rosalie De Grootte, geboren te Hansbeke op 14.08.1871, ingetreden te Gent bij de Zusters Apostolinnen op 06.12.1892, inkleding 23.03.1893, professie 29.03.1894, eeuwige geloften 1897, kleuteronderwijzeres, later verantwoordelijke, overleden te Gent op 08.11.1950.

De Vreese Adèle (Zr. Emerentiana)

dochter van Pieter en Rosalie Leusen, geboren te Hansbeke op 27.01.1870, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 15.05.1893, inkleding 12.09.1893, professie 12.09.1894, eeuwige geloften 01.09.1898, overleden te Denderleeuw op 15.04.1957.

De Vreese Emma (Zr. Mauritia)

dochter van Pieter en Rosalie Leusen, geboren te Hansbeke op 24.09.1865, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 03.06.1886, inkleding 07.09.1886, professie 03.04.1888, eeuwige geloften 09.04.1891, overleden te Knesselare op 24.02.1946.

De Vreeze Margaretha (Zr. Engelbertha)

dochter van Constant en Marie Theresia De Keyser, geboren te Hansbeke op 19.07.1882, ingetreden te St.-Denijs-Westrem bij de Zusters van de H.Vincentius a Paulo op 26.04.1904, inkleding 1904, professie 1905, eeuwige

geloften 1908, onderwijzeres, overleden te St.-Denijs-Westrem op 03.05.1944.

De Wulf Germaine (Zr. Crescentia)

dochter van Jules en Emerentia Bultinck, geboren te Hansbeke op 23.01.1917, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 08.09.1942, inkleding 29.04.1943, professie 14.04.1945, eeuwige geloften 18.08.1946, onderwijzeres, lesgeefster aan beroepsschool Mater Dei te Denderleeuw (01.09.1963-1967), directrice te Melle Vogelhoek (04.09.1967-1982), kloosteroverste te Hansbeke (12.01.1984-1988), verblijft te Burst.

De Wulf Ines (Zr. Gratiana)

dochter van Jules en Emerentia Bultinck, geboren te Hansbeke op 01.10.1922, ingetreden te Ingelmunster bij de Zusters van Maria van Ingelmunster op 15.10.1951, inkleding 24.04.1952, professie 06.08.1953, eeuwige geloften 06.08.1956, ziekenoppaster (1948) en verpleegsterassistente (1957), missionaris, verblijft in Bunia Fataki (Zaïre).

D'Haenens Maria Anna (Zr. Clemence)

dochter van Camille en Marie Clemence De Meyer, geboren te Hansbeke op 10.10.1894, ingetreden te Gent bij de Cisterciënzerzusters van Gent op 01.11.1924, inkleding 18.11.1924, professie 21.12.1925, eeuwige geloften 27.12.1928, verpleegster, overleden te Gent op 01.11.1972.

Gillis Emma (Zr. Marie Liberta)

dochter van Frederic en Sidonie Van Den Bossche, geboren te Hansbeke op 05.03.1908, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 21.09.1931, inkleding 25.03.1932, professie 25.03.1933, eeuwige geloften 25.03.1936, verpleegster, verblijft te Lovendegem.

Gillis Marie Louise (Zr. Marie Blanca)

dochter van Frederic en Sidonie Van Den Bossche, geboren te Hansbeke op 25.03.1897, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 07.02.1921, inkleding 17.08.1921, professie 18.08.1922, eeuwige geloften 17.08.1926, overleden te Eeklo op 16.07.1980.

Goorman Ivonne (Zr. Savio)

dochter van Michel en Juliana De Sutter, geboren te Hansbeke op 19.01.1934, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 06.10.1955, inkleding 08.04.1956, professie 13.04.1958, eeuwige geloften 13.04.1961, verblijft te Ursel.

Goorman Noella (Zr. Theresia)

dochter van Michel en Juliana De Sutter, geboren te Hansbeke op 11.12.1932, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 15.09.1957, inkleding op 13.04.1958, professie 09.04.1961, eeuwige geloften 11.04.1964, verblijft te Vinderhout.

Gyssels Agnes (Zr. Marie Hyacintha)

geboren te Waarschoot op 22.02.1926, dochter van Jules en Leonie De Ruyter die zich te Hansbeke vestigden in 1935, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 11.09.1950, inkleding 17.03.1951, professie 19.03.1953, eeuwige geloften (19.03.1956), onderwijzeres, missionaris te Kasinga (Zaïre) (05.10.1957-03.01.1970) en te Mali (17.07.1990-1991), verblijft te Sijsele.

Gyssels Palmire (Zr. Aimée de Jesus)

geboren te Waarschoot op 13.10.1930, dochter van Jules en Leonie De Ruyter die zich in 1935 te Hansbeke vestigden, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 07.04.1955, inkleding 18.08.1955, professie 28.08.1957, eeuwige geloften 20.08.1960, gediplomeerde huishoudelijke school, verblijft te Damme-Sijsele.

Houterman Maria (Zr. Elisabeth)

dochter van Bernard en Catharina Van Ootegem, geboren te Hansbeke op 17.01.1852, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 17.11.1879, inkleding 30.03.1880, professie 05.05.1881, overleden te Gent op 01.05.1904.

Lambert Maria Anna (Zr. Maria Pelagia)

dochter van Carel en Maria Francisca Beyaert, geboren te Hansbeke op 19.03.1831, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 13.10.1857, inkleding 11.03.1858, professie 11.03.1859, overleden te Lovendegem op 08.04.1890.

Martens Adèle (Zr. Marie Carlos)

dochter van Maurits en Martha De Grauwe, geboren te Hansbeke op 29.12.1921, ingetreden te Heverlee bij de Zusters Missionarissen van St.-Augustinus op 07.11.1956, inkleding 14.05.1957, professie 15.05.1959, froebelonderwijzeres, missionering op de Kleine Antillen (St.-Croix, Dominica, Montserrat), met pauselijke toelating van 03.02.1988 overgegaan naar het seculier Edward Poppe-Instituut, Apostelhuizen Gent, verblijft te Gent.

Martens Anna (Zr. Amabilis)

dochter van Gustaaf en Maria Cornelis, geboren te Hansbeke op 26.09.1926, ingetreden te Pittem bij de Zusters van Maria van Pittem op 08.09.1947, inkleding 10.09.1948, professie 21.09.1949, onderwijzeres, verblijft te Brugge.

Mortier Agnes (Zr. Marie Remigia)

geboren te Nevele op 18.10.1929, dochter van Remi en Maria Baele die van 1934 tot 1947 te Hansbeke woonden, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 08.09.1955, inkleding 19.03.1956, professie 19.03.1958, eeuwige geloften 20.08.1961, onderwijzeres, lerares aan het O.L.Vrouw van Gaverlandinstituut te Melsele (1962-1966), lerares en verantwoordelijke aan de wijkschool St.-Beatrijs van O.L.Vrouw ten Doorn te Eeklo (1966-1978), lerares op de missie van Cilundu in Oost-Kasai (Zaïre) (1978-1979), lerares en verantwoordelijke in de wijkschool voor migrantenkinderen te Gent (1979-1990), verblijft te Gent.

Mortier Sabine (Zr. Marie Claritas)

dochter van Remi en Maria Baele, geboren te Hansbeke op 03.10.1935, ingetreden te Heverlee bij de Zusters Missionarissen van St.-Augustinus op 08.11.1960, inkleding 12.05.1961, professie 13.05.1963, missionaris in Californië (20.08.1963), Guatemala (28.01.1964) en Brazilië (11.03.1983), verblijft in Brazilië.

Roman Anna (Zr. Edeltrudis)

dochter van Petrus en Angelica Bonamie, geboren te Hansbeke op 24.02.1906, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 23.02.1931, inkleding 07.09.1931, professie 04.09.1933, eeuwige geloften 08.09.1936, verblijft te Melle.

Snellings Nelly (Zr. Camilla)

geboren te Stekene op 15.03.1916, dochter van Frans en Anna De Spiegelaere die zich in 1920 te Hansbeke vestigden, ingetreden te Londerzeel bij de Zusters Ursulinnen van Tildonk op 06.10.1942, inkleding 06.05.1943, professie 11.09.1945, eeuwige geloften 13.09.1948, verpleegster, moeder-overste, verblijft te Borgerhout.

Stalboom Philomena (Zr. Melanie)

dochter van Petrus en Maria Theresia De Pauw, geboren te Hansbeke op 17.07.1863, ingetreden te St.-Denijs-Westrem bij de Zusters van de H.Vincentius a Paulo op 24.09.1884, inkleding 1884, professie 1885, eeuwige geloften 1888, overleden te St.-Denijs-Westrem op 30.10.1941.

Tessely Lea

geboren te Petegem-Deinze op 26.08.1941, dochter van Astère en Maria Lootens die zich in 1944 te Hansbeke vestigden, ingetreden bij de Kleine Zusters van Nazareth op 08.09.1966, professie 15.08.1969, werkzaam te Gent (1969-1975), te Brugge (1975-1988) en sinds 1988 opnieuw te Gent.

Van De Moortele Clara (Zr. Avita)

geboren te Poesele op 09.01.1914, dochter van Jan Baptist en Emerence Corijn die in 1931 te Hansbeke kwamen wonen, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 20.09.1934, inkleding 29.04.1935, professie 05.04.1937, eeuwige geloften 01.05.1940, overleden te Gent op 14.09.1991.

Van De Moortele Maria (Zr. Albana)

geboren te Poesele op 07.03.1910, dochter van Jan Baptist en Emerence Corijn die zich in 1931 te Hansbeke vestigden, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 27.09.1928, inkleding 06.04.1929, professie 13.04.1931, eeuwige geloften 08.04.1934, overleden te Aalst op 08.08.1981.

Van der Vennet Alida (Zr. Marie Josine)

dochter van Cyriel en Irma Martens, geboren te Hansbeke op 04.03.1903, ingetreden te Heverlee bij de Zusters Missionarissen van St.-Augustinus op 08.09.1930, inkleding 11.03.1931, professie 13.05.1933, missionaris in Frankrijk (24.03.1943-1968), verbleef te Heverlee vanaf 21.03.1968 en overleed er op 05.01.1991.

Van der Vennet Maria (Zr. Marie Fulgence)

dochter van Cyriel en Irma Martens, geboren te Hansbeke op 09.09.1913, ingetreden te Heverlee bij de Zusters Missionarissen van St.-Augustinus op 09.05.1942, inkleding 12.11.1942, professie 13.11.1944, missionaris in India (15.12.1948-1987), verblijft sinds 11.07.1987 te Kessel-Lo.

Van De Voorde Camilla (Zr. Avilana)

dochter van Eduard en Elodie Colpaert, geboren te Hansbeke op 25.01.1901, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 24.06.1920, inkleding 03.01.1921, professie 02.01.1923, eeuwige geloften 03.01.1926, overleden te Knesselare op 14.09.1981.

Van De Voorde Valentina (Zr. Colombana)

dochter van Eduard en Elodie Colpaert, geboren te Hansbeke op 01.07.1906, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op

29.06.1932, inkleding 02.01.1933, professie 02.01.1935, eeuwige geloften 03.01.1938, verblijft te Vinderhoute.

Van De Walle Clara (Zr. Constantine)

geboren te Maldegem op 29.06.1901, dochter van Constant en Euxodie De Pijper, opgenomen in het weeshuis te Hansbeke 02.06.1910, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 18.09.1919, inkleding 12.04.1920, professie 24.04.1922, eeuwige geloften 20.04.1925, overleden te Gent op 20.03.1978.

Van De Walle Zulma (Zr. Jozef)

dochter van Jozef en Louisa Vande Reviere, geboren te Hansbeke op 16.08.1912, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 19.09.1935, inkleding 21.04.1936, professie 25.04.1938, eeuwige geloften 22.04.1941, verblijft te Ursel.

Van Ooteghem Edith

dochter van Cyriel en Gilda Martha Gaelens, geboren te Hansbeke op 12.05.1954, ingetreden bij de Kleine Zusters van Nazareth op 15.08.1975, professie 15.08.1979, achtereenvolgens werkzaam te Gent en Charleroi, momenteel in Venezuela.

Van Parijs Clara (Zr. Rachel)

geboren te Lotenhulle op 19.01.1933, dochter van Jules en Louise Van Laecke die zich in 1934 te Hansbeke vestigden, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 12.10.1954, inkleding 17.04.1955, professie 28.04.1957, eeuwige geloften 28.04.1960, verblijft te Knesselare.

Van Wassenhove Caroline (Zr. Marie Regina)

dochter van Bernard en Joanna Standaert, geboren te Hansbeke op 25.12.1798, ingetreden te Gent bij de Zusters van Liefde van Jezus en Maria op 06.05.1824, inkleding 16.08.1824, professie 18.08.1825, overleden te Antwerpen op 11.09.1839.

Van Yperen Elza (Zr. Marie Josine)

dochter van Jules en Maria Vermeersch, geboren te Hansbeke op 18.08.1914, ingetreden te Deinze bij de Zusters van St.-Vincentius a Paulo op 25.09.1944, inkleding 07.04.1945, professie 12.04.1947, eeuwige geloften 10.04.1950, verblijft te Deinze.

Verbeke Elodie (Zr. Flavia)

dochter van Karel en Rosalie Van Hoecke, geboren te Hansbeke op

17.04.1879, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 14.09.1897, inkleding 03.01.1898, professie 02.01.1900, overleden te Knesselare op 30.04.1958.

Verstraeten Rosalia (Zr. Dominica)

dochter van Jacob en Marie Isabella Gillis, geboren te Hansbeke op 25.01.1823, ingetreden te Gent bij de Zusters Franciscanessen (Crombeen) op 21.05.1847, inkleding 07.09.1847, professie 05.09.1850, overleden te Melle op 18.10.1904.

Broeders

Boone Georges (Br. Georges)

geboren te Sint-Martens-Leerne op 21.03.1948, zoon van Raymond en Elza De Rijker die zich in 1958 te Hansbeke vestigden, ingetreden bij de Broeders van O.L.Vrouw van Lourdes te Oostakker 1964, juvenaat 1964-65, noviciaat 1965-67, eerste geloften 15.08.1967, hernieuwde geloften 15.08.1968 en 15.08.1969, eeuwige geloften 29.08.1971, onderwijzer, provinciaal bestuurslid van de Orde (11.01.1992), verblijft te Asse.

Cornelis Armand (Br. Emiel)

zoon van Petrus en Martha Baeckelandt, geboren te Hansbeke op 05.12.1922, ingetreden te St.-Andries op 25.09.1938 in de Orde der Benedictijnen, postulaat 1938-39, noviciaat 1939-41, professie 09.12.1941, koster in de St.-Andriesabdij-Zevenkerken te St.-Andries (Brugge).

De Ruyck Julius (Br. Marcolinus)

zoon van Romanus en Sophie Martens, geboren te Hansbeke op 19.01.1866, ingetreden in de Orde der Predikheren, professie 05.05.1897, overleden te Luik op 23.04.1927.

Panhuysen Jan (Br. Jan)

zoon van Herman en Rita Van Wanseele, geboren te Gent op 25.03.1969, ingetreden te Gent bij de Broeders van Liefde op 15.08.1987, professie 15.08.1989, regent godsdienst, geschiedenis en Nederlands, opvoeder in het St.-Gregoriusinstituut van de Broeders van Liefde te Gentbrugge.

Verhelst Edmond (Br. Raimondus)

zoon van Petrus en Julie Meirhaeghe, geboren te Hansbeke op 05.01.1879, ingetreden te Gent bij de Dominikanen, inkleding 24.04.1902, noviciaat Leuven 27.05.1905, professie La Sarte 02.06.1906, eeuwige geloften Gent 06.06.1909, overleden te Oostende op 11.01.1962.

Van Yperen Emiel (Br. Marinus)

zoon van Jules en Maria Vermeersch, geboren te Hansbeke op 26.04.1907, ingetreden bij de Broeders van de Christelijke Scholen in 1922, onderwijzer, regent in letterkunde en aardrijkskunde, eeuwige geloften 1932, achtereenvolgens leraar aan het St.-Jozefinstituut te Kortrijk, aan het Juvenaat te Overijse, aan de Normaalschool te Bokrijk en aan het St.-Jozefinstituut te Brussel, directeur aan de Normaalschool te Bokrijk, aan het O.L.Vrouwinstituut te Halle, aan het St.-Jozefinstituut te Kortrijk, aan het St.-Amandusinstituut te Gent en aan het St.-Jan Baptistinstituut te Gent, verblijft sedert 1986 in het rusthuis St.-Wivina te Groot-Bijgaarden.

NAAMLIJSTEN

KERKMEESTERS

Tijdens het Ancien Régime werd het beheer van de kerkgoederen toevertrouwd aan kerkmeesters, doorgaans twee in getal. Feitelijk droeg één van beide, de *principaële* kerkmeester, de volle verantwoordelijkheid. Hij verantwoordde zijn beheer, ontvangsten en uitgaven, in een jaarlijkse kerkrekening. Deze rekening werd voorgelegd aan de (rechts)persoon die het patronaatschap over de kerk bezat, en aan de co-auditeurs: de bisschop of zijn afgevaardigde, de pastoor, de heer van de heerlijkheid of zijn afgevaardigde, de baljuw, burgemeester en schepenen van de parochie, en notabelen.

De hiernavolgende naamlijst vermeldt de principale kerkmeesters tijdens het Ancien Régime (een enkele maal met de medegezel) en hun dienstjaar of -periode. Voor sommigen onder hen bestaat enige twijfel over het precieze dienstjaar (? , - vóór, + na).

1554 Willem Vande Walle, Jan Weynant, 1565 Jan Vander Straten, 1566 Lieven Van Kerrebrouc, 1590 Willem Van Kerrebrouck, Jan Van Hove, 1593 Jan Van Hove, 1594 Jan Van Vynct fs Jacob, 1595 Lauwereyns Van Maldeghem, 1596 Jooris Vanden Bussche fs Gherolf, 1598 Willem Vande Walle, 1599 Jan Rootsart, 1601 Gherolf Van Houcke, 1603 Cornelis Zutterman, 1604 Jan Rootsart, Jan Van Hove, 1605 Jan Van Hove, 1606 Willem Van Kerrebrouck, Baudewijn Vander Leyen, 1607 Baudewijn Vander Leyen, Jan De Brabantere, 1615? Jan Rootsart, 1616? Gherolf Van Houcke, -1623 Jan Rootsart fs Pieter, 1623 Jacques Van Vynct fs Jan, 1624 Joos De Meyere fs Gherolf, 1625 Pieter Van Vinct fs Michiel, 1626 Gheraert Standaert, -1631 Gillis Van Vinck, 1631 Gheeraert Lamme, 1632 Gillis Van Hove, 1633 Jan Willems, 1634 Pieter Van Heyste, 1635 Jan Verniers, 1636 Pieter De Weerd, 1637 Jan Van Hulle, 1638 Marten Van Maldeghem, 1639 Arendt Van Wassenhove fs Jan, 1640 Christoffel Ro(u)giers fs Jan, 1641 Bauduyn Maenaut fs Abraham, 1642 Christoffel B(r)uyssens, 1643 Laurens Van Maldeghem, 1644 Andries Van Heyste, +1644 Michiel Van Vynct, 1648 Guillaume Van Mynsberghe, 1649 Gheeraert Van Renterghem, 1650 Marten Van Hulle, 1651 Lieven Neyt, 1652 Vincent Van Moerbeke, +1652 Baudewijn De Meyere, 1654 Gheert Martens fs Jacques, -1656 Jan Steyaert fs Guille, 1656 Jacques Van Maldeghem fs Laurens, 1657 Matheus Van Wassenhove, 1658 Pieter Van Hove (fs Geeraert?), 1659 Jan Steyaert fs Christoffel, 1660 Gillis Braet, 1661 Pieter Bekaert fs Thomaes, 1662 Bauduyn Blomme, 1663 Pieter Bekaert, 1664 Joos Van Maldeghem, 1665 Joos Van Maldeghem fs Laurens, 1666 Pieter Verniers fs Adriaen, 1667 Matthijs Lamme fs Matthijs,

1669 Pieter De Wulf, 1670 Geraedt Van Pamele fs Lucas, 1671 Pieter Loontiens fs Joos, 1672 Jan Mortier fs Lieven, 1673 Jan Van Daele fs Maurus, 1674? Jooris Vanden Bossche, -1679 Jan Verdonckt, 1679 Gheert Lamme, 1680 Bauduyn Van Heyste, 1681 Pieter De Muynck, 1690? Elias De Brabander fs Gillis, 1691 Pieter Van Heyste fs Gillis, -1695 Jacques Rootsart, 1697-98 Christoffel Boggaert, 1699 Jan Meganck, 1700 Pieter Vanden Bossche, 1701 Pieter Van Kerrebrouck, 1702 Jan De Jaeghere, 1703 Bauduyn Maenhaut fs Geeraert, 1704 Pieter Braet fs Pieter, 1705 Pieter Neels, 1706 Baudewijn Lambrecht, 1707 Frans Ide, 1708 Jan De Coman, 1708 Jan Verstraette fs Jan, 1709-10 Gheeraert De Deckere fs Jan, 1711 Jacob De Blicck, 1712 Joos Vande Veirre fs Jooris, 1712 Lieven Vanden Bossche fs Jooris, 1713 Jan Loottens fs Gillis, 1714 Frans Lambrecht fs Lieven, 1715 Pieter Van Kerrebrouck fs Pieter, 1716 Frans Gobeyn fs Jan, 1718 Joos Martens fs Jan, 1719 Christoffel Bogghaert, 1719 Jooris Vander Vennet fs Pieter, 1720 Pieter Van Hove fs Pieter, 1721 Baudewijn De Deckere fs Jan, 1722 Jan Maenhaut fs Gheeraert, 1723 Baudewijn Vande Walle fs Laureyns, 1724 Gillis Lambrecht fs Lieven, 1725 Guille Standhaert fs Gheeraert, 1726 Pieter Rootsart fs Jacques, 1727 Frans Lootens fs Jan, 1728 Pieter Van Vynck fs Christoffel, 1729 Joseph Loontiens, 1730 Jan De Schuyter fs Pieter, 1731 Heinderick Van Vynck fs Pieter, 1732 Pieter Clays fs Bauduyn, 1733 Ignatius Braet fs Pieter, 1734 Pieter De Muynck fs Christoffel, 1735 Gillis Braet fs Jan, 1736 Pieter Neels fs Pieter, 1737 Jan Van Vynck, 1738 Jooris Vander Vennet fs Pieter, 1739 Jan Braet fs Pieter, 1740 Jan Hanssens, 1740-41 Jan Braet fs Pieter, 1742-43 Jan Zutterman fs Pieter, 1744-45 Joos Maenhaut fs Bauduyn, 1746-48 Pieter Van Nevel fs Matheus, 1749 Carel De Muynck fs Christoffel, 1750-51 Jacob Vanden Bossche fs Lieven, 1752-54 Pieter Sutterman fs Joos, 1755-56 Jacques Willems fs Gheert, 1757-58 Pieter Maenhaut fs Bauduyn, 1759-60 Jan Rombaut fs Carel, 1761-62 Frans De Meyer fs Lieven, 1763-64 Gheeraert Standaert fs Pieter, 1765-66 Pieter De Schuyter fs Jan, 1767-69 Jan Baptist Van Hulle fs Joris, 1770-71 Pieter Standaert fs Pieter, 1772-73 Pieter Van Wassenhove fs Jan, 1774-75 Jan Van Baestelaere fs Jan, 1776-77 Bernard Frans Lambrecht, 1778-79 Jan Frans Vander Vennet fs Carel, 1780-81 Carel Willems fs Guillaume, 1782-83 Jacob Martens fs Jan, 1784-85 Jan De Witte fs Jooris, 1786-87 Joseph Willems.

Deze vorm van kerkbestuur bleef in voege tot aan de Franse Overheersing. Na de Beloken Tijd werd de kerkfabriek opnieuw opgericht door een reglement van 19.11.1803. Dit reglement gaf de bisschop het recht op elke parochie drie notabele parochianen, op voorstel van de pastoor, tot leden van de kerkraad te benoemen (te Hansbeke: Bernard De Schuyter, Pieter Maenhaut, Lieven Schaubroeck). Een decreet van 30.12.1809 bepaalde dat de prefect van het

departement twee bijkomende raadsleden mocht aanduiden. In parochies met minder dan 5.000 inwoners bleef de kerkraad tot 5 leden beperkt terwijl de pastoor en de burgemeester van rechtswege ook deel uitmaakten van de raad.

Naast "de voltallige kerkraad" als algemene en verordenende macht met een voorzitter en een secretaris, vormde "het bureel der kerkmeesters" met een voorzitter, een secretaris en een schatbewaarder het dagelijkse bestuur. Het kerkbestuur stond onder toezicht van bisdom, gemeente, provincie en staat. Deze bepalingen bleven tot op heden in grote lijnen van toepassing.

Ingevolge het decreet van 30.12.1809 werden op 1 april 1811 Jozef Stalboom, Pieter Coddens, Pieter Van Heyste, Pieter Standaert en Jan Francies De Schuyter tot leden van de kerkraad benoemd, de eerste drie op voorstel van de pastoor Jacob Godefroy door de bisschop van Gent, de laatste twee op voorstel van burgemeester Judocus Seriacop door de prefect van het Scheludedepartement.

De hiernavolgende naamlijst vermeldt de kerkmeesters sedert 1804 met hun dienstperiode.

1906-26	Bauwens Henri
1892-00	Buyse August
1833-92	Buyse Jan
1819-25	Cnudde Jozef
1811-19	Coddens Pieter
1980-	De Jaeger Simonne
1860-66	De Mulder Judocus
1903-19	De Muynck Aimé
1966-88	De Muynck Gerard
1873-03	De Muynck Pieter Jan
1836-73	De Muynck Pieter Nicolaas
1957-73	De Pestel Maurice
1804-08	De Schuyter Bernard
1811-25	De Schuyter Jan Frans
1876-84	De Schuyter Pieter
1823-37	De Smet Jozef
1906-06	De Weerdt Constant
1878-06	De Weerdt Pieter
1967-74	D'Haenens Camiel
1866-78	Galens Ferdinand
1809-11	Geirnaert Jan Frans

1974-	Gyssels René
1988-	Leenknecht Robert
1804-08	Maenhout Pieter
1919-66	Olivier Jozef
1973-80	Reyniers Reginald
1804-11	Schaubroeck Lieven
1825-46	Schaubroeck Pieter Jan
1811-22	Stalboom Jozef
1825-33	Standaert Jan Baptist
1811-20	Standaert Pieter Carel
1820-25	Theysebaert Jaecques
1936-67	Van Couter Germain
1975-	Van de Keere Maurice
1860-02	Van de Kerckhove Carel Frans
1825-59	Van de Kerckhove Pieter Jan
1833-76	Van Der Plaetse Bernard
1908-45	Van der Vennet Charles
1945-66	Van der Vennet René
1966-74	Van der Vennet Robert
1825-59	Van De Velde Jan Baptist
1884-94	Van Driessche Eduard
1891-08	Van Driessche Jan Frans
1926-57	Van Hecke Honoré
1811-19	Van Heyste Pieter
1825-33	Vannecke Lodewijk
1902-36	Van Overbeke Henri
1819-25	Van Overwaele Alex
1900-35	Van Vynckt Emiel
1809-11	Van Vynckt Lieven
1958-74	Zutterman August
1974-	Zutterman Jozef
1935-58	Zutterman Jules

Het huidig kerkbestuur is als volgt samengesteld (afb. 70, van links naar rechts):

1. René Gyssels, raadslid
2. E.H.Marcel De Cock, pastoor, raadslid van rechtswege
3. Maurice Van de Keere, voorzitter van de kerkraad en van het bureel der kerkmeesters
4. Simonne De Jaeger, echtgenote Désiré Van De Velde, raadslid
5. Robert Leenknecht, secretaris van de kerkraad en van het bureel der kerkmeesters

6. Jozef Zutterman, schatbewaarder van het bureel der kerkmeesters
Ook Antoon Van Speybroeck, burgemeester van Nevele, is raadslid van rechtswege.

KERKDIENAARS

Kosters

In de Middeleeuwen werd het ambt van koster (*custos*= bewaker, bewaarder) veelal waargenomen door een geestelijke van lagere rang, die door de collator van de kerk aan de bisschop ter benoeming voorgesteld werd. Hij was een hulp van de pastoor bij het uitoefenen van de eredienst en belast met de bewaking en het onderhoud van het kerkgebouw. Hij verrichtte geen zielenzorg tenzij hem dat werd opgedragen bv. in geval van ziekte of afwezigheid van de pastoor. Hij werd gaandeweg belast met het onderwijs van de jeugd, dat vooral bestond uit catechismusonderricht en het aanleren van gebeden en kerkgezangen.

In de loop van de 16e eeuw werden vervolgens leken tot koster benoemd die de eed aflegden voor de bisschop of zijn afgevaardigde. Sommigen bleven lange tijd ook belast met het onderwijs en waren vaak tegelijkertijd koster en schoolmeester, zelfs tot in het begin van de 18e eeuw. Ze waren meestal koster-organist, soms alleen koster naast of bijgestaan door een orgelist.

De oudst bekende koster te Hansbeke waren geestelijken. In een charter van 18 januari 1541 (133) verklaarde Petrus, abt van de abdij van Drogen, dat Jacobus de Campo, priester, afstand deed van de kosterij van Hansbeke en dat het ambt toevertrouwd werd aan Simon Gheerof, priester. Volgens een notariële akte van 23 november 1553 (134) deed Simon Gheerof op zijn beurt afstand van de kosterij ten voordele van Simon de Campo.

-1541	Jacob de Campo
1541-1553	Simon Gheerof
1553-	Simon de Campo
-1568	Willem Snouc
1568-	Jooris De Ruuc fs Willem
1596	Melchior
1605	Gillis Herssins
-1623	Gillis Stalins
1623-1631	Pieter Rootsaert
1632-1645	Jacques De Blicck

71

72

73

74

75

71. Olga Dhaenens
72. Cyriel Van der Vennet
73. Camiel Van De Velde zv. Petrus

74. Emiel De Vreese
75. Clara Van De Walle

1645-1648	Jan Herman
1649-1695	Gillis Vander Ghinst
1695-1713	Michiel Vande Voorde fs Servaes
-1775	Andries Vande Voorde fs Michiel
1775-1777	Benedict Vande Voorde fs Andries (wn)
1777-1808	Jacob De Winter
1808-1819	Petrus De Winter fs Jacob
1820-1859	Louis De Winter fs Jacob
1859-1875	Jan Baptist De Winter fs Jacob
1875-1885	Petrus Jacob Boudri
1885-1908	Evarist Grijspeert
1908-1920	Cesar Muylaert
1920-1954	Frans Snellings
1954-1963	Gaston Snellings fs Frans
1963-1970	Antoine De Boever
1970-	Olga Dhaenens (afb. 71)

Ordebewaarders

De suisse stond in voor orde en stilte in het huis van God en hield zich gedurende de goddelijke diensten meestal op achterin de kerk. Tijdens zijn rondgang langs de zijbeuken bracht hij, binst de Consecratie, vóór het hoogkoor een eerbiedsbetuinging aan de H.Eucharistie.

Hij droeg een zwartlakens uniform, afgeboord met goudgalon: een broek, een slipjas, een steekhoed en een brede bandelier om de rechterschouder. Hij was symbolisch gewapend met een hellebaard.

De kerkbaljuw was, benevens ordebewaarder, vooral ceremoniemeester die de priester voorafging of begeleidde, in de processies, naar of terugkerend van de kansel, tijdens de zegening van de gelovigen voor de aanvang van de hoogmis, enz.

Hij droeg een zwarte toga en een ceremoniestaf, bekroond met een beeltenis van Sint-Pieter.

De middeleeuwse voorgangers van suisse en kerkbaljuw waren de hondenslager en/of de roededragers. De eerste moest de honden, die hun meester naar of zelfs tot in de kerk gevolgd waren, verjagen en de verstoorde rust herstellen. De laatste moest vanuit het hoogkoor er op letten dat de orde tijdens de diensten gehandhaafd bleef en moedwillige ordeverstoorders aan pastoor of kerkmeester kenbaar maken.

De zelfdiscipline van de kerkbezoekers, de financiële besparingen waartoe de kerkfabriek genoopt werd en het gebrek aan kandidaten voor deze onderbetaalde en politionele jobs zijn oorzaken geweest van het verdwijnen van de ordebevaarders in de kerken.

Baljuws

1656-1664	Pieter Van Hulle
1664-1701	Pieter Colpaert
-1742	Ghislain Forthier
-1755	Jan Colpaert fs Guille
1755-1777	Pieter Joseph Verhaeghe
1778	Frans Colpaert
-1815	Benedict Vande Voorde fs Andries
-1845	Henricus Vande Voorde fs Benedict
1887-1912	Triphon Tailleman
1912-1947	Cyriel Van der Vennet (afb. 72)

Suisses

1887-1913	Pol De Wachter
1913-1929	August De Maegd
1929-1937	Camiel Van De Velde fs Petrus (afb. 73)
1937-1953	Camiel Van De Velde fs Jan Baptist
1953-1968	Emiel De Vreese (afb. 74)

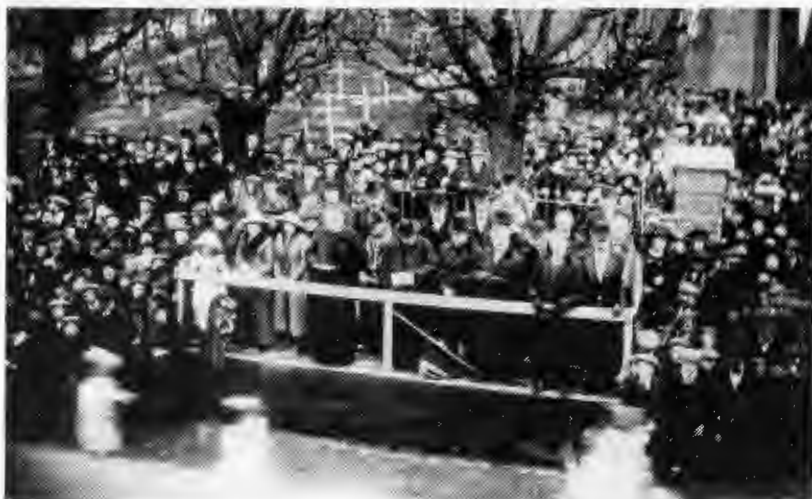
Stoelenzetsters

Vanaf het begin heeft het bureel der kerkmeesters het verhuren van kerkstoelen beheerd, en daartoe een verantwoordelijke aangesteld die als vergoeding een percentage van de opbrengst ontving. De aangestelde was normaliter een vrouw, de zogenaamde stoelenzetster.

De taak van de stoelenzetster bestond erin de kerkstoelen, en later ook de eigen stoelen, na de goddelijke diensten opnieuw ordentelijk te zetten, het stoelgeld tijdens de missen op zon- en feestdagen op te halen en het abonnementsgeld voor het plaatsen van particuliere stoelen elk jaar aan huis te gaan innen.

1802-	Petronilla Van Vooren
-1893	Rosa Willems
1893-1907	Louisa Willems
	Emilie Schaelens
	Liza Schaelens
1945-1983	Clara Van De Walle (afb. 75)
1983-	Simonne De Jaeger

ENKELE GELEGENHEIDSFOTO'S

Inhuldiging van pastoor Alfons Maenhaut (1913) (afb. 76)

Op 16 maart 1913 werd E.H. Alfons Maenhaut als nieuwe parochieherder stoetsgewijze ingehaald. De stoet bestond uit een 50-tal groepen waaronder talrijke verenigingen (St.-Elooi's gilde, Onderlinge Bijstand, Congregatie, Véloclub, Genootschap van St.-Franciscus-Xaverius, Genootschap van de H.Vincentius en van de H.Familie, Muziekmaatschappij, Toneelbond, Schoolcomiteit), groepen uit de H.Sacramentsprocessie en vier praalwagens (Weldoeners van de parochie, Sint-Pieter, O.L.Vrouw en H.Alphonsus). De volkstoeloop was massaal. De pastoor sprak de parochianen toe van op een tribune die aan het kerkhofhekken onder de gekandelaaarde lindebomen opgetimmerd was. Op het begraaftoelhof bemerkt men hier en daar een grafterp met witte uniforme houten kruisen. Aan de linkerzijde van de pastoor herkent men gravin Lucie Borluut en graaf Boudewijn de Bousies (met bolhoed in de hand), en achteraan Pol De Wachter, suisse.

Op het verhoog stonden ongetwijfeld ook leden van de kerkraad en van de magistraat. De kerkraad bestond toen uit Henri Bauwens, Aimé De Munck schatbewaarder, Charles Van der Vennet, Henri Van Overbeke schrijver en Emiel Van Vynckt voorzitter. De gemeenteraad telde 9 leden: graaf Boudewijn de Bousies burgemeester, August Geirnaert 1e schepen, Emiel Van Vynckt 2e schepen, Serafien De Pré, Henri Van Overbeke, Désiré De Munck, Leon Van Der Plaetse, Honoré Van Hecke en Charles Van Vynckt.

Zangkoor van de meisjescongregatie (1923) (afb. 77)

Pastoor Alfons Maenhaut stichtte in 1913 het broederschap van de H.Maagd Maria. Het blauw fluwelen vaandel van deze genootschap met ellipsvormig embleem van O.L.Vrouw en in gouddraad geborduurd devies *Congregatie O.L.Vrouw Onbevleekt Ontvangen Hansbeke 1913* bleef tot nog toe bewaard.

Maria Vuylsteke, ijveraarster, richtte met meisjes van de congregatie een driestemmig zangkoor op dat de kerkelijke diensten opluisterde. De groepsfoto dateert van 9 mei 1923.

Van links naar rechts:

Eerste rij (zittend): 1. Estella De Jaeger, 2. Julienne Schaelens, 3. Maria Vuylsteke, 4. Clarice Bauwens, 5. Alida Van der Vennet.

Middenste rij: 6. Maria De Muynck, 7. Martha Mortier, 8. Emma Mettenanxt, 9. Julia De Maegd, 10. Bertha Martens.

Achterste rij: 11. Madeleine De Cocker, 12. Rachel Van Ooteghem, 13. Augusta Mortier, 14. Clara De Schepper, 15. Marguerite Bauwens, 16. Anna Janssens.

78

79

Op 15 maart 1923 stichtte Maria Vuylsteke de Missiekrans Caritas, die van een aanvankelijke naaigroep uitgroeide tot een bloeiende missievereniging. De leden waren ingedeeld in drie afdelingen naargelang de ouderdom. De daadwerkelijke actie van de Missiekrans bestond in het bijeenbrengen van allerlei benodigdheden voor de missiën door deze zelf te vervaardigen of aan te kopen met giften en gelden die door verschillende activiteiten verzameld werden.

De foto 78, genomen aan de voorgevel van het kloosterpand in 1929, groepeert de missiebijtjes ouder dan 16 jaar.

Van links naar rechts:

Eerste rij (zittend): 1. Madeleine Verthriest, 2. Alida Van der Vennet, 3. Maria Vuylsteke, 4. E.H. René Meulenijzer, 5. Martha Mortier, 6. Clara Van Yperen, 7. Julie De Buck.

Tweede rij: 8. Maria Maenhaut, 9. Alice De Jaeger, 10. Alice De Grootte, 11. Augusta Mortier, 12. Anna Janssens, 13. Marguerite Verthriest, 14. Maria De Muynck.

Derde rij: 15. Hélène De Craene, 16. Jozefa Van Hecke, 17. Marguerite De Roo, 18. Maria Van Hoecke, 19. Clarice De Jaeger en 20. Madeleine De Mulder (dragen een bord *Missiekrans van Hansbeke 1929*), 21. Maria Van De Velde, 22. Hélène Van De Velde, 23. Maria Van der Vennet, 24. Andrea De Mulder.

Achterste rij: 25. Elza Van Yperen, 26. Rachel De Muynck, 27. Anna Nieuwlandt, 28. Anna Strobbe, 29. Irène De Muynck, 30. Lea Union.

De meisjes van 11 tot 16 jaar vormden de Kindermissiekrans, de aspiranten die zich tot werkend lid voorbereidden. De aspiranten kwamen om de twee weken bijeen, op donderdag na schooltijd, om het gemakkelijkste (naai)werk af te maken.

De foto 79 dateert van september 1927.

Van links naar rechts:

Voorste rij (hurkend): 1. Elisabeth Van Den Bossche, 2. Anna De Vos, 3. Gabrielle Van Hoecke, 4. Helena Van De Velde, 5. Estella Union, 6. Anna De Roo, 7. Nelly Snellings.

Middenste rij (zittend): 8. Elza Van Yperen, 9. Maria Maenhaut, 10. Maria Vuylsteke, 11. Maria Van Hoecke, 12. Maria Janssens, 13. Maria Van der Vennet.

Achterste rij (rechtstaand): 14. Godelieve Van Hoecke, 15. Maria Van De Velde, 16. Yvonne De Muynck, 17. Madeleine De Mulder, 18. Clarice De Cocker, 19. Anna Corijn, 20. Eliza De Grootte.

80

81

Op de zondag onder het octaaf van H.Sacramentsdag ging, zoals trouwens in alle steden en dorpen, te Hansbeke een processie uit doorheen de oude dorpskom. De huizen werden beviagd en de straten, langswaar de processie voorbijkwam, met groen en bloemen bestrooid. In het begin van de jaren vijftig bestond de omgang nog uit een 40-tal verklede groepen, gevolgd door een schare biddende parochianen achter het H.Sacrament dat door de pastoor onder een troonhemel rondgedragen werd.

Afb. 80 (ws. 1933).

Een prachtige groep beeldde Jezus' plechtige intrede te Jeruzalem uit. Schooljongens op twee rijen naast Jezus op een echte ezel (van Henri Claeys, Reibroek) wuifden met palmtakken en zongen het Hosanna, aangegeven door meester Frans Snellings, koster.

Een groep jongens, gekleed in een tunica en een pallium over de schouder, verzamelden op de speelplaats van de jongensschool.

Van links naar rechts: 1. Antoine De Maegd, zv. Floribert, 2. Gerard Dhondt, 3. Marcel Strobbe, 4. René Sergeant, 5. Jozef Lootens, 6. Omer Van Der Plaetsen, 7. Frans Snellings (onderwijzer), 8. Georges Lootens zv. Henri, 9. (?), 10. Irené Van Hoecke, 11. Alfons Van Rentergem, 12. Robert Van der Vennet (onderwijzer), 13. René De Buck, 14. Omer Claeys, 15. Robert De Muynck, 16. André Van De Walle, 17. Valère Van Vynckt, 18. Herman De Muynck, 19. Marcel Langeraert, 20. Leon Van Speybroeck, 21. Gerard Van Ryssel, 22. Gerard Martens zv. Gustaaf, 23. Firmin Van Hecke, 24. Adolf Van de Sompel.

Afb. 81 (ws. 1935)

Pastoor Willem Van De Putte, onder het baldakijn uit 1855, gaat met het H.Sacrament voorbij de in 1971 gesloopte bovenklas en ingangspoort van de meisjesschool.

Van links naar rechts: 1. (?), 2. Jozef Olivier, 3. Germain Van Couter, 4. Henri Cram (met lantaarn), 5. Cyriel Muys (drager baldakijn), 6. Roger Soens, 7. E.H. Willem Van De Putte, 8. Rafael D'Haenens, 9. (?) met lantaarn, 10. André Van Renterghem (met altaarschel), 11. Raymond Verhelst (drager baldakijn), 12. Gerard De Muynck (met wierookvat), 13. (?) (engel), 14. (?) (engel), 15. Ivan De Ruyck, 16. Maria Bultinck (engel), 17. (?) (engel), 18. (?).

Driekoningenstoet (1937) (afb. 82)

In 1935 werd te Hansbeke een KSA-afdeling gesticht. Er traden ook leden toe uit aanpalende gemeenten: Nevele, Merendree en Bellem. E.H. Frans D'Hooghe, onderpastoor, was de eerste proost, Carlos Martens de eerste bondsleider.

Gedurende de vooroorlogse kerstvakanties trok een kleurige driekoningenstoet van KSA-leden zingend door de omliggende dorpen om geld te vergaren voor de missies. Op 31 december 1937 verzamelde de groep aan het stationsplein voor een optocht door de gemeente. De gebroeders Fobe uit Gent, die bij Jozef De Boever op vakantie waren, kwamen de driekoningenstoet versterken.

Van links naar rechts:

Vooraan (gehurkt): Aimé Luttens (Merendree), Albert Martens.

Overige groep: Jozef Fobe (met wimpel), Cyriel Martens, Etienne Moelaert, Gerard De Muynck (half verscholen, met waaier), Adolf Van De Sompel, Alfons Van Renterghem (met vaandel), Reginald Reyniers, René De Keyser (koning te paard), Gerard Martens, Firmin Mestdagh (Merendree, zwarte koning zonder paard), Armand Bauwens (met trompet), Carlos Martens (bijna volledig verscholen, houdt de ster), Alfons Strobbe (baardige koning te paard), Leon Van Speybroeck, Georges Georges (Merendree), Maurice De Clercq (Merendree), Roger Fobe (met waaier).

Eucharistische Kruistocht voor meisjes (1941) (afb. 83)

In de jaren twintig stichtte Maria Vuylsteke de Eucharistische Kruistocht voor meisjes die gedurende decennia een grote bloei kende, vooral onder de geestelijke leiding van onderpastoor Frans D'Hooghe. Maria Vuylsteke werd vóór het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog als leidster opgevolgd door Anna Van der Vennet.

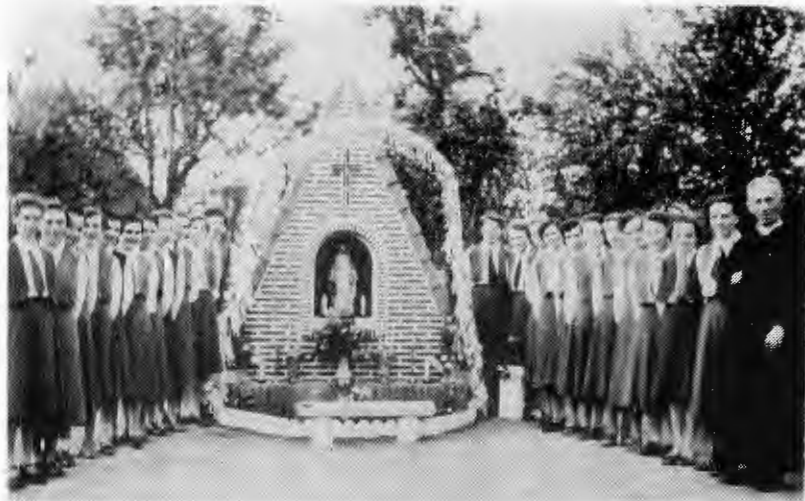
Bovenstaande groepsfoto dateert waarschijnlijk van 1941 toen E.K.-meisjes verzamelden in de tuin van de toenmalige kapelanie.

Van links naar rechts:

Voorste rij (zittend): 1. Simonne De Maegd, 2. Maria De Clercq, 3. Yvonne Voet, 4. Agnes Geiregat, 5. Angèle De Meyer, 6. Emma Carette, 7. Adrienne De Boever, 8. Cecile De Maegd, 9. Denise De Cocker.

Middenste rij (geknield): 10. Rosa De Maegd, 11. Jeanne De Clercq, 12. Martha Van Nevel, 13. Estella Goossens, 14. Agnes De Pestel.

Achterste rij (rechtstaand): 15. Adèle De Jaeger, 16. Godelieve Maenhaut, 17. Anna Vermeire, 18. Anna Van der Vennet (leidster), 19. Gislène Gyssels, 20. Palmire Gyssels, 21. Julia Roelandts, 22. E.H. Frans D'Hooghe (proost), 23. Alice Van Nevel, 24. Maria Tollens, 25. Ines De Wulf, 26. Denise Meganck, 27. Georgette Van Couter, 28. Maria Wijckstandt.

Inzegening van het Mariakapelletje op Hamme (ws 1950) (afb. 84)

Op een grondoverschotje langs de Hammestraat staat een wandkapelletje ter ere van O.L.Vrouw. Het werd (waarschijnlijk in 1950) gebouwd door Leon Verthriest op initiatief van Antoinette Van Vynckt, leidster van de Boerinnen-Jeugd-Bond, die met handgiften van de wijkbewoners de nodige bouwsom bijeenbracht.

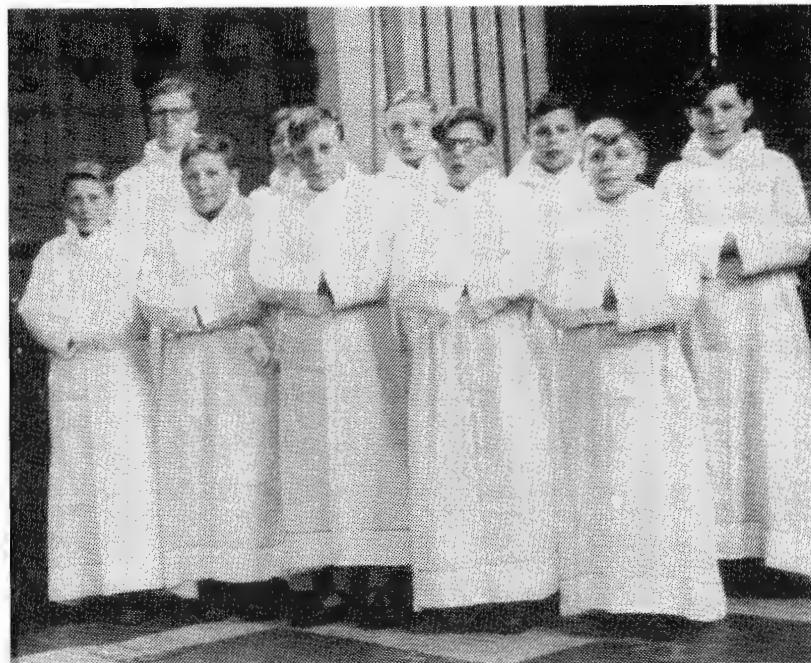
Op een avond in de maand mei werd het kapelletje, versierd door het echtpaar Michel Vermeire-Irma Beelaert, door pastoor Willem Van De Putte ingezegend in aanwezigheid van de gebuurte en van een talrijke groep B.J.B.-meisjes.

Linkse rij van voren naar achter:

1. Marcella Muys, 2. Maria Tollens, 3. Jacqueline Van Vynckt, 4. Maria Verhelst, 5. Mariette Verhelst, 6. Noëlla Goorman, 7. Yolande Van Couter, 8. Gabriëlle Maenhaut, 9. Simonne Rots, 10. Odette Van Couter, 11. Arlette Martens.

Rechtse rij van achter naar voren:

12. Agnes Bauwens, 13. Christiane Peltijn, 14. Godelieve Muys, 15. Cecile Gillis, 16. Jeanine Van Vynckt, 17. Susanna Gaudissabois, 18. Christine De Muer, 19. Jeanine Rots, 20. Edith Santens, 21. Anna Tollens, 22. Antoinette Van Vynckt, 23. E.H. Willem Van De Putte.

Knapenkoor (ca. 1952) (afb. 85)

Nadat de Eucharistieviering op het feest van Christus-Koning in 1950 door een gelegenhedskoor met succes was opgeluisterd, stichtte onderpastoor Luc Lammens in hetzelfde jaar een knapenkoor dat, naast het bestaande kerkkoor, in plechtige erediensten zou aantreden. De zangertjes werden gerecrueteerd onder de jongens van de Eucharistische Kruistocht. Ze kregen muziek- en zangles van de onderpastoor. Anna Van der Vennet was koorleidster. Het knapenkoor debuteerde in de kerstnachtsmis 1950, eerste nachtmis te Hansbeke, in een bomvolle kerk. Pastoor Willem Van De Putte, die aanvankelijk geen voorstander was van een nachtelijke kerstmis, stond voor het begin van de mis in de sacristie met tranen in de ogen om de talrijke aanwezigheid van zijn parochianen.

Het zangkoor (ca. 1952) staat vóór het koorgestoelte aan de evangeliekant. *Van links naar rechts:* 1. Georges Van Parijs, 2. Roger Rogge, 3. Daniël Van Parijs, 4. Marc Vlaemynck, 5. Roger De Wispelaere, 6. Maurice Van Parijs, 7. Pierre Strobbe, 8. Marc Van Ooteghem, 9. Leon Panhuysen, 10. Eric Janssens.

86

87

Torenschaantje op stap (1951) (afb. 86, 87)

Twee waaghalzen van de firma Frans Van Moer uit Mechelen, die het torenschaantje in 1951 voor een opknapbeurt naar beneden haalden, droegen het triomfantelijk door het dorp, van huis tot huis, om er een fooi aan te verdienen. De dorpsjeugd was er "als de kippen" bij. En ook volwassenen lieten zich door het windhaantje vertederen. Al te graag verzamelde men rond het weerhaantje, op de achterkoer van het gemeentehuis tegenover de kerk, voor een niet alledaags kiekje. Het gezelschap Van Moer logeerde toen in het wethuis bij de Kinders Olivier. Met de opgehaalde centen werden de bloemetjes eens flink buitengezet. Men belandde 's avonds in de afspanning "St.-Cecilia" bij de Kinders Van Der Plaetsen, waar het haantje een nachtdak kreeg.

Afb. 86.

Van links naar rechts:

Voorste rij (zittend): 1. Gaby Mattheeuws, 2. Adrien Mattheeuws, 3. (?), 4. Laurent Bockaert, 5. Hugo Van De Sompel, 6. Theo Bijl, 7. Marie-Jeanne Mattheeuws, 8. Etienne Mattheeuws.

Achterste rij (rechtstaand): 9. Eugène Mattheeuws, 10. Antoine Van Ooteghem 11. Leon Van Ooteghem, 12. Herman Bijl (met haantje), 13. Henri Panhuysen, 14. Marc Onderbeke, 15. Antoon Onderbeke, 16. Cecile Van Renterghem, 17. Leon Panhuysen.

Afb. 87.

Van links naar rechts:

Vooraan (zittend): 1. Herman Bijl, 2 en 3. arbeiders van de aannemer F. Van Moer te Mechelen.

Achteraan (rechtstaand): 4. Frans Van Moer (ondernemer), 5. Leon Olivier, 6. Edgard Mareel, 7. Baziel Muys (burgemeester), 8. Emiel De Cocker, 9. Marcel Van Overbeke (gemeentesecretaris), 10. Elvire Van Tornhout, 11. Marc Onderbeke (kindje), 12. Casimir Onderbeke, 13. Albert Maenhaut (veldwachter), 14. Maria Olivier (in de deuropening van het achterhuis).

88

89

Eremis van Leon Panhuysen (1969) (afb. 88, 89)

Afb. 88.

Op 16 maart 1969 droeg E.H. Leon Panhuysen, pater Salesiaan van Don Bosco, in de Sint-Petrus- en Pauluskerk zijn eerste mis op in aanwezigheid van zijn familie en talrijke parochianen. De Eucharistieviering, in concelebratie met acht priesters, werd opgeluisterd door plaatselijke jeugd- en zangkoren, die in het hoogkoor waren opgesteld. Ook jeugdbewegingen, met hun vlaggen, waren vertegenwoordigd.

Afb. 89.

Na de plechtige eremis werd de gebuurte van de Nevelestraat door de familie Panhuysen uitgenodigd op de receptie in het klooster. De aanwezige geburen verzamelden er aan de hoofdingang van de meisjesschool voor een groepsfoto met de jonge priester. Boven de vleugeldeur hing het chronogram (1969):

Gulhartig proficiat, Eerwaarde!
 God strooie langs uw weg
 Zijn licht & hulp.
 Zijn vree & vreugde.

Van links naar rechts:

Eerste rij (zittend): 1. ? (rechtstaand), 2. Madeleine Sucaet, 3. Martha De Grauwe, 4. Ludwig Verthriest, 5. E.H. Leon Panhuysen, 6. Carolien Denaeghel, 7. Marileen Wille.

Overige groep: 8. Leon Verthriest, 9. Gerard Denaeghel, 10. André Verthriest, 11. Jeanne Martens, 12. Suzanne Reyniers, 13. Gerard Van Hove, 14. Katrien Denaeghel, 15. Simonne Reyniers, 16. Ferdinand De Craene, 17. Irma De Neve, 18. Aimé Verthriest, 19. Angeline Van Ooteghem, 20. Clara Sergeant, 21. Albert De Craene, 22. Eugeen Mattheeuws, 23. Antoinette Verhelst, 24. Alfons Van der Vennet, 25. Ghislène Gyssels, 26. Eliza Martens, 27. Richard Van der Vennet, 28. Cecile Van der Vennet.

Hansbeekse priesters en kloosterlingen (1969) (afb. 90)

Hansbeekse geroepenen, aanwezig op de plechtige eremis van E.H. Leon Panhuysen op 16 maart 1969, lieten zich samen met de jonge priester, de parochiegeestelijkheid, enkele gewezen onderpastoors en een paar zusters uit het klooster fotograferen op de speelplaats van de meisjesschool vóór de façade van het nonnenhuis.

Van links naar rechts:

Voorste rij (zittend): 1. Alice De Jaeger, 2. Anna De Jaeger, 3. Alida Van der Vennet, 4. Marie-Louise Gillis, 5. Zuster Idonie (klooster), 6. Leon Panhuysen, 7. Maurits De Coninck (pastoor), 8. Emma Gillis, 9. Elodie Crabbé, 10. Laura Crabbé, 11. Zulma Van De Walle, 12. Alice Cleppe.

Tweede en derde rij: 13. Germaine De Wulf, 14. Emiel Van Yperen, 15. Magdalena Bijl, 16. Elza Van Yperen, 17. Marguerite De Grootte, 18. Alfred Janssens (gew. onderp.), 19. Clara Van De Walle, 20. Maria Van De Moortele, 21. Palmire Gyssels, 22. Lea Tessely, 23. Clara Van De Moortele, 24. Anna Roman, 25. Camilla Van De Voorde, 26. Clara Van Parijs, 27. Valentina Van De Voorde, 28. Noëlla Goorman, 29. Georges Boone, 30. Zuster Mathildis (klooster), 31. Yvonne Goorman, 32. Alfons Strobbe, 33. Marie-Louise Cleppe, 34. Ghislain De Cock (onderpastoor), 35. Adèle Martens.

Laatste rij: 36. Arseen Van De Putte, 37. Frans D'Hooghe (gew. onderp.), 38. Cyriel Martens, 39. Jozef Van Overbeke, 40. Antoon Vuylsteke, 41. Carlos Martens.

Sint-Ceciliakoor (1987) (afb. 91)

Sedert mensenheugenis bestaat te Hansbeke het Sint-Ceciliakoor, een koor van kerkzangers dat traditioneel op zon- en feestdagen de hoogmis opluisterde. In de jaren dertig zong dit mannenkoor, onder leiding van Frans Snellings koster-orgelist, al eens (meerstemmig) samen met het zangkoor van de meisjescongregatie ter gelegenheid van plechtige kerkdiensten. Het groeide vervolgens uit tot een gemengd kerkkoor dat later door Olga Dhaenens, orgeliste, in stand gehouden werd en momenteel door Freddy Michiels gedirigeerd wordt.

De groepsfoto werd op 15 augustus 1987 door Guido De Muynck genomen. Het zangkoor staat op de predella van het hoogaltaar.

Van links naar rechts:

Eerste rij: 1. Angèle Mestdagh, 2. Julia Van De Voorde, 3. Jeanine Claeys, 4. Viviane Dhaenens, 5. Olga Dhaenens (koster-orgeliste), 6. E.H. Marcel De Cock (pastoor).

Tweede rij: 7. Hilda Heyde, 8. Zuster Gilbertine (Germana Van Den Abeele), 9. Georgette Lootens, 10. Noëlla De Meyer, 11. Francine Janssens.

Derde rij: 12. Octaaf Van Roosebeke, 13. Simonne De Jaeger (voorzitster zanggroep), 14. Freddy Michiels (dirigent).

Schoolchoor Windekind (1980) (afb. 92)

Aangemoedigd door de parochiepriesters en de schooldirectie nam meester Ronny Tack in 1972 het initiatief tot het oprichten van een schoolchoor met de bedoeling de (wekelijkse) schoolmissen en de eerste en plechtige communiemissien op te luisteren. Meester Ronny doet zelf alle werk: liedjes aanleren in een wekelijkse zangles of repetitie, begeleiden (met gitaar) en dirigeren. Het is een dynamische opdracht wegens de jaarlijkse evolutie van de schoolbevolking.

De groepsfoto dateert van december 1980. De schoolkinderen dragen een wit tuitje met korte mouwen, bedrukt met een notenbalk en het opschrift *Vrij Gemengde Basisschool Hansbeke. Schoolchoor Windekind.*

Van links naar rechts:

Voorste rij (zittend): 1. Nadia Langeract, 2. Ilse Neyrinck, 3. Hans Wille, 4. Ellen Raes, 5. Ludwig Mortier, 6. Liesbeth Bracke, 7. Bart De Roover, 8. Jacqueline Martens, 9. Leen Gevaert, 10. Gwenda Verthriest, 11. Michaël Tack, 12. Ronald Van der Vennet, 13. Tom Leece.

Tweede rij: 14. Landra De Wispelaere, 15. Petra Sutterman, 16. Sofie Michiels, 17. Carolien Van Renterghem, 18. Anja De Poorter, 19. Thierry Langeract, 20. Edwin Van der Vennet, 21. Pascal De Wispelaere, 22. Veerle Bogaert, 23. Bart Leece, 24. Wim Grijp, 25. Nathalie Van Oost, 26. Valerie Michiels, 27. Willy De Waele.

Derde rij: 28. Ronny Tack (koorleider), 29. Els Haesaert, 30. Isabella Van Yperen, 31. Iris Quintijn, 32. Nadia De Meyer, 33. Inge Verbauwen, 34. Lies Buyst, 35. Mieke Pattijn, 36. Patricia Dhoore, 37. Bart Dhaenens, 38. Danny De Poorter, 39. Leen Lannoo, 40. Robert Leenknecht (schooldirecteur).

Vierde rij: 41. Pascal De Muynck, 42. Gino De Buck, 43. Eddy De Waele, 44. Peter Heyse, 45. Marnix Bultinck, 46. Koen Van Heule, 47. Tony Martens, 48. Claudine Sutterman, 49. Tom Bollaert, 50. Ethel Van Yperen.

Achterste rij: 51. Karel Buyst, 52. Veerle De Boever, 53. Ria De Coster, 54. Chantal De Baets, 55. Nancy Lootens, 56. Veerle Mortier, 57. Petra Dhoore, 58. Veronique Van Oost

Sint-Pieterskoren (1982) (afb. 93)

In 1981 stichtte Dr. Luc Bingé het Sint-Pieterskoren. Op de activiteitenagenda van dit zangkoren staat niet alleen het feestelijk opluisteren van bijzondere eucharistische vieringen op de parochie, maar bovendien het deelnemen aan zangtornooien en vocale concerten en het geven van eigen zanguitvoeringen.

Het zangkoren tijdens een optreden anno 1982 in de Sint-Pieter- en Pauluskerk.

Van links naar rechts:

Eerste rij: 1. Marijke Panhuysen, 2. Veerle Mortier, 3. Nelly Martens, 4. Suzanna Reyniers, 5. (?) (verscholen), 6. Annick Van De Berghe, 7. Annick Dobbelaere, 8. Nelly Tessely, 9. Martine Claeys, 10. Ingrid De Meyer.

Tweede rij: 11. Ann Dobbelaere, 12. Hilde Panhuysen, 13. Nele Union, 14. Jan Panhuysen, 15. Martine Bockaert, 16. Veronique Lootens, 17. Rita Verhelst, 18. Andrea De Maegd, 19. Karlien Bockaert, 20. Katrien Bockaert, 21. Sonja Sucaet.

Derde rij: 22. Katrien Van De Velde, 23. Lydie Sucaet, 24. Ann Mortier, 25. Katrien De Baets, 26. Simonne De Jaeger, 27. Mariette Van Couter, 28. Odette Van Couter.

Vierde rij: 29. Roger De Wispelaere, 30. Aimé Anthéunis, 31. Octaaf Van Roosebeke, 32. Erwin Mortier.

Vijfde rij: 33. Koen Van De Velde, 34. Paul Raes, 35. Walter D'Haenens, 36. Julien De Schrijver. Dirigent: Luc Bingé.

VERANTWOORDING VAN DE AFBEELDINGEN

- Bestuur van het Kadaster, Directie Oost-Vlaanderen, Gent: nrs. 9, 24.
 Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Brussel: nrs. 20-23.
 Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Buitendienst Oost-Vlaanderen, Gent: nrs. 3, 6, 13, 14, 37, 42.
 Bisdom Gent: nr. 11.
 Heemkring Het Land van Nevele: nrs. 4, 8, 10, 56.
 Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel (Copyright ACL, Brussel): nrs. 1, 15, 55, 57, 58.
 Denise Bauwens-Meganck, Hansbeke: nr. 83.
 Robert Bockaert, Hansbeke: nrs. 60, 70, 75.
 Robert Claeys, Eeklo: nrs. 18, 19.
 Anna Coryn, Hansbeke: nrs. 74, 81.
 Julien De Baets, Hansbeke: nrs. 25-31, 34-36, 45, 46.
 Pol De Boever, Hansbeke: nrs. 61-64, 68, 80.
 Graaf Boudewijn de Bousies-Borluut, Hansbeke: nrs. 32, 33.
 E.H. Marcel De Cock, Hansbeke: nrs. 2, 69, 91-93.
 Gerard De Muynck-Dhaenens, Hansbeke: nr. 71.
 Gerard Denaeghel-Martens, Hansbeke: nrs. 88-90.
 Lieven De Ruyck, Landegem: nrs. 7, 16, 17.
 Marc Dhaese, Lochristi: nr. 12.
 Danël D'Hooge: nr. 38a
 Marianne Dierick-De Coninck, Aalter: nrs. 41, 47-54.
 Robert Leenknecht, Hansbeke: nrs. 86, 87.
 Albert Martens, Gent: nrs. 5, 40, 43, 44, 66, 67, 82.
 Arlette Martens, Hansbeke: nr. 84.
 Anna Van der Vennet, Hansbeke: nrs. 65, 72, 77-79, 85.
 Adolf Van De Sompel, Hansbeke: nrs. 38 b, 39.
 Peter Van De Velde, Hansbeke: nr. 73.
 René Van De Walle, Landegem: nr. 59.
 Marie-Thérèse Van Hecke, Gent: nr. 76.

DANKWOORD

Graag heb ik, op verzoek van E.H.Marcel De Cock pastoor, toegestemd om deze bijdrage over bouw en inrichting van de Sint-Petrus- en Pauluskerk 1793-1993 samen te stellen.

Talrijke personen hebben me hierbij geholpen: die me inzage hebben gegeven van openbare en besloten archivalia, die me op het bestaan van sommige documenten hebben gewezen, die sommige van deze stukken hielpen interpreteren, die fotomateriaal hebben bijeengebracht of voor opname ter beschikking hebben gesteld, die zich hebben ingespannen tot het identificeren van gefotografeerden, die hielpen bij het opsporen en het samenstellen van de opgenomen biografieën en naamlijsten, kortom al diegenen zonder dewelke deze historische schets niet mogelijk was geweest. Ze zijn met zovelen dat ik bang ben bij een opsomming iemand te vergeten. Aan allen samen, nogmaals mijn oprechte dank en waardering.

De heemkundige kring Het Land van Nevele was bereid deze monografie uit te geven. Ook aan de bestuursleden, die unaniem hiermede instemden, een woord van dank.

Albert Martens

INHOUDSTAFEL

Ten geleide	5
Ontstaan van de parochie Hansbeke	6
Bouwgeschiedenis van de huidige kerk	11
Pastoraat Jan Van Baeten (1761-1805)	11
Pastoraat Jacob Godefroy (1805-1822)	30
Pastoraat Albert Charle (1822-1844)	35
Pastoraat Pieter Frans Bullens (1844-1887)	50
Pastoraat Hippoliet De Herde (1887-1913)	71
Pastoraat Alfons Maenhout (1913-1915)	75
Pastoraat Alfons Bruggeman (1915-1924)	77
Pastoraat René Meulenijzer (1924-1932)	87
Pastoraat Willem Van De Putte (1932-1955)	91
Pastoraat Jules Seys (1955-1966)	98
Pastoraat Maurits De Coninck (1966-1979)	99
Pastoraat Marcel De Cock (1979 tot heden)	109
Nawoord	118
Noten	119
Bijlagen	129
Biografieën	134
Parochiepriesters	134
Hansbeekse geroepenen	152
Naamlijsten	167
Kerkmeesters	167
Kerkdienaars	171
Enkele gelegenhedsfoto's	176
Verantwoording van de afbeeldingen	195
Dankwoord	196